

*Ҳалима
Худойбердиева*

Садоқат

Шеърлар

ТОШКЕНТ
Ғафур Ғулом номидаги
Адабиёт ва санъат нашриёти
1983

тақризчи
филология фанлар кандидату
Озод Шарафиддинов

X $\frac{70403-120}{M352(04)-83}$ — 61 — 83 4702570202

I

Желдинг, кукрагичга | ми беркигичи
Сухландчи өтүрчү, өртсө зарча
Ва узунмас бумбү улашкы кетдичи
Эш шир, эхтирослар зантжурларча.

Мен уша лаззадан үзүм унуткан,
Мен уша лаззадан саркыш, үт ният.
Мени "сёвман" деб батлыга юткан
Сенлигини, сенлигини - экинчи - шеврият!

ДОРИЛОМОН КУНЛАР КЕЛДИ...

Онагинам!

Дориломон кунлар келди, шафақлари ол,
Қаён боқсанг, шайланишлар ва созлашлар тор.
Олча гулин кўзларинга суртасан беҳол:
«Бу кунларга етганлар бор, етмаганлар бор».

Сўлгин-сўлгин лабларингдан учаркан шу сўз,
Отагинам хаёлимда ростлай бошлар қад.
Дориломон кунларга қайт, онам, юмиб кўз
Ўксик дилда бошланмасин десанг қиёмат.

Бу табиат суюмлидир ҳам кўзлари кўр,
Гоҳ шаробдан, гоҳ оғудан қилар бизни маст.
Белгинангга тиргак бўлай, онажоним, тур,
Дориломон қуёшга боқ, унга қасдма-қасд.

Юзинг ардоқли қуёшдай иссиқ ва маҳваш,
Кўзларингда умид ёнар тикилган они.
Қорли кунлар билан кетсин дилингдаги ғаш,
Қизғиш, лола ранг қоплайдир бу кун дунёни.

Бу дунёнинг қир-дарасин хосияти мўл,
Ерни яланг оёқ боссанг яйрайди танинг.
Яшамоқ — бир тансиқ таом, унга урсанг қўл,
Борган сари очиладир иштаҳанг санинг,

Боғлардаги етилгуси ҳар мевали шох
Ризқдир бизга, ризққа доим дил илинжликдир.
Уғлонларинг келар ана, очишиб қучоқ,
Уғлонларинг мева қадар бир ширинликдир.

Онагинам!

Ўзинг тортма давралардан, эл чорлаганда,
«Тирикликнинг байрами» деб созланганда тор.
Ўзинг сўлғин лаблар билан пичирлагандай:
«Бу кунларга етганлар бор, етмаганлар бор».

1970, 2 март

ЮРАГИМДА БАРГЛАР ШИВИРИ

Ўз дунём ичида боғларни яратдим,
Сўлиб битдилар.
Тафаккур кучидан тоғларни яратдим,
Нураб кетдилар.
Боғларим ўрнида хазонлар супурдим,
Барг — хазон.
Тоғларим ўрнида тепалар, жим турдим,
Дилда қон.
Куйдим мен, аммо кул бўлмадим, қайталаб
Тупроққа тўқдим мен манглай тер, дил қоним.
Майса, кўк майсалар унда зап,
О, жоним!
Қийнадинг дейсанми, тўғри-ку,
Уйласанг менда ҳам гуноҳ йўқ.
Шу кичик юрагим бўлса қув,
Яшасак беғалва, кўнги тўқ.
Бегона ташвишу жабрга,
Уйқуда ўтса ҳам умр, бир кун
Кетмоқ шарт, сўнгги уй — қабрга.
Шундай, ҳа, маҳкам бўл, сен жоним.
Елкага

Ҳали кўп юкларни юклармиз,
Кўп хазон боғларни тиклармиз,
Кўтара олмасмиз юкни гоҳ
Ва ёки туйғумда қулар тоғ.
Шунда яна янгидан
Тафаккурда тоғлар яратишимиз,
Сўлган боғлар ўрнида, яшил-яшил
Дарахтлари шовуллаб турган боғлар
яратишимиз керак.

О, менинг қаттиқ жоним!
Ишонаманки,
Сен чидаб берасан бу талабларга жим.
Юрагимда барглар шивирлаётганга ўхшайди,
Демак,

Яратилажак безавол боғларимнинг
Илк ниҳоллари куртак ёзаяпти,
Боғлар гуркираб қад кўтараяпти юрагимда,
Барглари яшил-яшил боғлар...

1970, 2 март

* * *

Учган ўтни ёндирма қайта,
Ёмон-ёмон унинг ёниши.
У қизишиб гурлаган пайтда
Мушкул уни ўчирмоқ иши.
Илтимосим, қайта ёзма хат,
Ўйнатмасин юракни нидо.
Биз бир фурсат бўлганмиз улфат
Ва мангуга айтганмиз видо.
Айбдор сенми, ё мен гуноҳкор,
Суриштирмоқ пайтимас, дўстим.
Ёзу, бизнинг дилга чўккан қор,
Дил қорини қим курабди, қим?!

Кўникканман энди барига,
Энди мен шод қўшиқ айтаман.
Эътиқодим занжирларига,
Зарб теккизма энди қайтадан.
Кеч гуллаган экинлар совуқ —
Изғиринда бўладир нобуд.
Қайта ёқма сен ҳам ўтни, йўқ,
Кул қиладир бизларни у ўт.

1970, 22 март

БИР ДАҚИҚА

Биз учрашиб, ажралишган бир дақиқани —
Ўтмиш қори кўмиб кетди, бўлмади кураб.
Фақат хотирга тушганда титрайди таним,
Кўзларимдан аччиқ ёшлар кетар тирқираб.
Мени эслаб сиз ҳам хомуш тортар эмишсиз,
Сезмасин деб кўз ёшингиз артар эмишсиз.
Бу ҳам бир бахт, бошқа-бошқа дунёда юриб,
Унутилган бахтни қўмсаб, тўксак агар ёш.
Йиллар бизнинг қўша изни кетгач супуриб,
Йиллар танҳо дилимизни қилиб қўйгач фoш
Ёш тўкамиз, бу ёш энди бахтни ёд қилар,
У юракдан қон сингари сирқиб томчилар.
Бу ҳам бир бахт, бирга бўлсак бизлар, эҳтимол,
Агар қисқа бўлмасайди ўшал дақиқа.
Бунча оғир бўлмасайди бу дўзахий ҳол.
Сизинмаган бўлардикми бугунгидақа
Сезиб туриб бўлишимиз кўп ўтмай жудо,
Бир-бировга олов янглиғ кўриндикми, ё?
Ўша кунни мен насиҳат қилдим кўп совуқ —
«Ранжимангиз, йўлимизнинг айрулиги рост».
Аммо бугун бу гапларга ўкинганим йўқ,
Вақти-вақти келиб шундай эслайман, холос.
Бу эсламоқ тароватли, хароботли зап —

Сайроқ қушинг ўз қўлингда жон бергандай гап.
Бир дақиқа...
Ортда қолган қоп-қора тун бағридаги нур,
Барча шукуҳ, азоб учун
Сенга ташаккур.

1970, 3 май

ЖУФТ ШҲХЧАН КЎЗ...

Ойдин кеча. Юлдуз милтирар,
Ойдин кеча. Чарақлар само.
Жуфт шўхчан кўз мени ўлдирар,
Яна ўзи тирилтар аммо.

Севмасам гар улар боққан тоб,
Оғир гуноҳ, кўзга қўнгай гард.
Севсам бўлмас ўтига чидаб,
Оҳ, ўртоқжон, бу қандайин дард?

У чақнаса менга тинчлик йўқ,
У чақнаса дудсиз куяман.
Чақнамаса мен ғамга тўлиқ,
Чақнамаса қора кияман...

Кўкда юлдуз маъсум милтирар,
Пастда жуфт кўз мени ўлдирар...

1970, 16 май

* * *

Тақдир улаганда умрлар занжирин
Ногоҳда рўпара бўлдик иккимиз.
Тушунмай яширин қалбларнинг сирин,

Ҳиссиз, йўл бошидан бирга тушдик биз.
Буни тилим билан олмасам ҳам тан —
Биласан, юрагим бегона эди.
Уларни мен бу тун қуёш ботганда
Эсдалик дафтарга ёзяман энди.
Кўзимни чирт юмиб сени эсласам,
Қийнайди ўтмишнинг ўкинчи, дарди.
Беихтиёр қалқир кўзларимга нам,
Ўйлайман «севарди, севсам бўларди».
Биласан, йўқ эди дилимга ҳоким,
Уни ўзга биров этмаганди жалб.
Мағрур қушдай эркин эдим ва лекин,
Шунингдек, сенга ҳам беролмадим қалб.
Тушдай ўтиб кетди бугун ҳаммаси,
Юракни фойдасиз ўртамоқ нечун?!
Ўтди, аммо дилда қолди чамаси —
Азоби, ўзим рад қилганим учун.
Бу чигал хатони тузатолмайман,
Тундай юрагимни очаман тунга.
Энди-ку сенга қўл узатолмайман,
Хайрлашолмайман ҳам мангу-мангуга.
Нурли тонг оқарар, тун бўлар охир,
Сенга тилакларим шу тонг каби оқ.
Қизиқ, гоҳ бахтинг ҳам мен учун оғир.
Бахтсизлигинг эса яна оғирроқ!

1970, 23 май

ҲАМИД ОЛИМЖОНГА

Устознинг 60 йиллиги муносабати билан ёзилган

Устоз,
Шеърят боғида пештоқлари баланд —
Шоҳона бир қаср қурибсиз,

Бу қасрга келдик биз ошиғич билан,
Ўзингиз қайларда юрибсиз?!
Ёки ишим бор, деб бир гўзал оҳуда —
Оҳу қувиб тоққа кетдингиз.
Тезроқ қайтинг, ахир кутиб қолдик жуда —
Шеърингизга хумор этдингиз.
Дарё кечалари имладими ёки
Ҳали қоронғилик тушмади чоғи?! —
Мухлислар дарёси келар экан оқиб —
Ўзингиз уларнинг яккаш сўроғи.
Мен ҳам шоирларни озроқ ўқиб чиқдим,
Навой, Пушкинга мен ҳам бердим тан.
Ўқиб китоб узра, селоб кўз ёш тўкдим —
Қонлар сирқиганда улар қалбидан.
Шу пайт ғамгин кўнглим яна сизни йўқлар,
Сизни кўрса чекинадир ғам.
Одамзодга керак сарбаст, шўх қўшиқлар,
Оппоқ ўйлар билан тирикдир одам.
Қайдасиз,
Чаманлар ҳавосин киприк билан силаб —
Боғланиб қолдингиз сиз унга ипсиз.
Ва ёки мавлоно Ғафур Фулом билан —
Дўрмонда шеърхонлик қилиб юрибсиз?..
Чалқанча ётганча балки ойга қараб,
Сизлар шод, боладай чаляпсиз ҳуштак.
Билмайсизки, бунда одамлар тўрт тараф
Кўз тикиб, сизларни кутмоқда муштоқ.
Моҳрўйингизни излаяпсизми ё —
Бугун бизнинг давра гули-ку улар.
Улар ҳам бетиним кезганича дунё,
Тўрт фаслдан сизни сўроқлайдилар.
Бир кун кўрмасангиз келардингиз учиб,
Йиллар ўн марталаб бошланиб битди.
Юрак дардларининг ўндан бири кўчиб,
Қанча оқ қоғозлар қорайиб кетди.
Қатраси қоғозга тошди ноилож,

Эзилган юракдан қон сирққан дамда.
Шоирам шуҳратдан кийганини тож
Ўзи ҳам сезмасдан қолди аламда.
Табиат қаттиққўл, асаблари таранг,
Синаш учун сизларни балки тоқ этди.
Ул қаро кунларнинг ғамзасини қаранг,
Шоирам толеин оқ этди.
Даврамиз тўрида бир моҳ паридай
Нозланиб ўлтирар бу кун шоирам.
Бир илинж, бир илинж кўз қарашларида,
Даврада сиз кам.
Сабру қаноатга айлармиз таъзим,
Ёнларида бўш-ку жойингиз ҳамон —
Тингланг, юракларнинг нидоли арзин,
Бир фурсат, бўлса ҳам қайтинг биз томон.
Қайтинг, Омон чиқсин чарақлаб аввал,
Кейин Хулкар, кейин набиралар жам,
Кейин сочларига оро бериб сал
Шоирам чиқадир кўзларида нам.
Кейин биз чиқамиз, эътиқодпеша
Чиқар эзгуликка ким-ки кўз тиккан.
Даҳоларин кутмоқ учун ҳамиша
Шоҳ, гадо баробар — бутун халқ чиққан —
Биз ҳам чиқаяпмиз...

1970, 24 май

«УФҚ»НИ УЎҚИБ...

«Уфқ» Саид Аҳмаднинг шавқ билан чалган машқидир
Абдулла Қаҳҳор

Қизғиш рангга кириб борар уфқнинг кунгиралари,
Уфқда қуёш ҳароратсиз нурин сочиб турипти.
Аччиқ кўзёш, янгроқ қўшиқ, дунё дардларин бари
Шу қип-қизил нур остида бирдай кезиб юрипти.

Унда кимдир Жаннат мисол асраб кўз қорасидай
Фарзанд ўстирмоқда, фарзанд бир кун келар ғам
бошлаб.

Унда кимдир жангга кирар Икром қиёфасида,
Икром қайтар жангдан бир кун битта оёгин ташлаб.
Низом сарсон-саргардондир илк муҳаббатин кўмиб,
Эрка Дилдор, маъсума қиз йўлдан тойдинг, сен нега,
Варақларни йиртолмайман, ё ўтолмам кўз юмиб,
Миямга қон урилади, аччиқ нафрат, аланга.

Кутмаганда эшитмайин падар, она додини,
Қочоқ Турсун жангдан қочар ҳовучлаганича жон.
Куйдирмасми ёвузларча кўрмай одам зотини,
Қамишзорда, ботқоқликда умрин тугатса ўғлон.
Ахир куймай бўладини бир яримжон пок одам,
Бир оёқли Икром уйи хоин уйи аталар.
Номард бола ҳасратида Жаннат берганида жон
Ва Турсунбой ўлганида тузатилмай хатолар...

Тоқ фарзандни қабрга қўйиб Икром чекканда фиғон,
Ва ҳаётнинг алдоқлари ўйнатганда Дилдорни,
«Ҳаёт шу» деб тинчланишга сира бўлмайти имкон,
Қора сочга қор ёғади, кураб бўлмас бу қорни.
Мен «Уфқ»нинг қора харсанг тошларига урилдим,
Қора ғамлар назаримда эди бўйсиз ва энсиз.
Мен-ку уни ўқигунча қанча ўлиб — тирилдим,
Айтингиз, сиз уни қайси юрак билан ёздингиз?
Дейдиларки, ёзиб бўлмас, дилга туташмаса ўт,
Юрак дардин ўндан бири баъзан қоғозга тушмас.
Унда, устоз, юрагингиз тўла олов, аччиқ дуд,
Сиз бу дуднинг азобига қандай чидадингиз, бас!
Бас, беҳуда қор ёғмапти ақл қайнаган бошга,
Ва беҳуда шоирам ҳам олиб сиздан хавотир
Тикилмапти совуб қолган, сизга қўйилган ошга.
«Камроқ чекса»... ҳа, беҳуда ёзилмапти бу сағр.

Менинг, сенинг ва уларнинг дарди, ғами танида
«Уфқ» ойнадай кўрсатмоқда сенинг, унинг ўзлигин.
«Қани ўзбек ҳаёти?» деб сўраб қолганларида
Мен «Уфқ»ни кўрсатурман «Мана — менинг ўзбегим».
Яна оқ тонг оқармоқда, уфқ олмоқда қизғиш ранг,
Умидимиз: уфқингизни оқлик ҳеч тарк этмагай.
Яна кўп куй чалиб беринг шу «уфқ» каби сержаранг,
Аmmo... «Уфқ»нинг садолари қулоқлардан кетмагай!

1970, 25 май

ҲОВЛИЛАР

Ҳовлилар атрофига урмангиз девор,
Очиқ қўйинг эшик, деразаларни.
Кўзларимиз кўриб турсин, атрофда не бор,
Кўрмоқ учун яратган ахир уларни.
Девор урманг, токи ўз ҳовлимдан туриб,
Сизнинг ҳовлингизни кўра олай мен,
Хоҳлаган пайтимда кира олай мен.
Қўймангиз темирдан дарвоза қуриб,
Қиндан чиқмай қолган ўткир пичоқдай,
Уйдан чиқмай қолсак занг босар бизни
Ва дўсту ошносиз қолиб у чоқда,
Суямиз, ёлғиз уй ва ўзимизни.
Йўқ, йўқ, қайноқ юрак тошар, интилар
Қайгадир, майли ким не деса десин.
Қайғусин, қувончин бўлишгим келар,
Ўзимнинг, сизнинг ҳам унинг ҳовлисин.
Ҳовлилар! Қуёш нурларига йўғрилган.
Учоқларда ёнган олов азизмас кимга?
Истайманки, уйингизда тонгда туғилган
Чақалоқ йиғиси келсин менинг ҳовлимга.
Шунда менга туғилди деб сингил ё оға

Нечук сиздек хушбахт бўлиб суюнмайман мен.
Ватан ўзи бир-ку ахир, шундай бўлгач нега
Сизнинг кулфат, ғамингиздан куйинмайман мен?!
Онангиз кўз юмганида фарзанддай куйдим,
Сиз қабрга қўйдингиз синглим жасадин.
Шу чайир, заҳматкаш қўлларни суйдим —
Наҳотки шу қўллар девор ясади?!
Истайсизми, не кунларни кўрмас одамзод?
Кун келиб ҳовлимда бўлса аза, ғам.
Дилхушлик базмини сиз қилиб кушод —
Бахтли яшамоқни ўша дамлар ҳам.
Ҳовлингизда ётса кимдир жон талашиб,
Сиз унинг оғзига сув томизган дамлар,
Мен куйлай берайми ўз уйимда қўшиқ?
Оқибат, оқибат шуми, эй одамлар!
Ҳовлилар тўсилмасин четан девор билан,
Қуёш чиқар ёққа очинг эшик, деразаларни.
Инсон — ахир бу қўшиқнинг пардалары
баланд —
Деворлар ажратмасин уларни!

1970, 10 август

СЕНИ СЎРАШАР

Менга дуч келганда қадрдон дўстлар
Мени қўйиб сени сўрашар олдин.
Олдин сенга бўлар илтифот, сўзлар,
Мен бўлсам бу сўзлар юкидан толдим.

Миямга чақиндай бирдан қон уриб —
Бўшашади оёқ-қўлларим шу он.
Елка қисиб қўйса ҳолимга бири,
Бири кўз ташлайди ачингансимон.

«Яхши; яхши» — дея ўзимни тутуб —
Уйга шошиламан, ҳайрондир улар.
Уйда.. ойларки.. сен олмайсан кутиб,
Бизни учрашмасга бошлаган йўллар...

Биламан, кўп мушкул бу ҳол сенга ҳам,
Аммо начора,
Ўз хоҳишимиз билан
Тинглаймиз тақдирнинг бу нохуш куйин
Қийин, сендан мени сўрашгани дам,
Ўғлимиз сўрашса бундан ҳам қийин.

1970, 13 август

* * *

Сенга барча отилган тошлар,
Таъналарга мен ўзим сабаб.
Мен сабаб сен тўккансан ёшлар,
Ғам ўтида бўлгансан кабоб.
Ўғирлардим ороминг йиллаб,
Тошқин юрак сен келганда жим.
Юрдим сенга ўзга бахт тилаб,
Ўзим сендан бегона эдим.
Кўз ёшларинг хуни бўйнимда,
Отма, тегар қарғишинг тоши.
Биз тақдирнинг шўх ўйинида
Ўйнай-ўйнай кетдик адашиб.
Турмуш боғи бўлмасдан гуллаб,
Ёғди унга қайта-қайта қор.
Барчасига кибор қалб сабаб,
Барчасига ўзим гуноҳкор.
Умр, балки, шодумон ўтар,
Балки... кўргум бошда борини.

Бироқ,
Сен қарғама, қарғишинг тутар,
Кўз ёшларинг сабабкорини!

1970, 7 октябрь

* * *

Бахтли аёл дермиш мени халойиқ
Зулфия

Оташ давраларда шўх-шан эмишман,
Энг бахтиёр қизга ўхшар эмишман.
Сезилмасмиш, дудсиз ўтда мен куйиб,
Ёниқ ишқ мактубин ўтга отганим,
Муҳаббатнинг хазон либосин кийиб,
Боли қолиб, кўпроқ захрин тотганим —
Сезилмасмиш...

Ногоҳ бахт уйини осон топганим —
Унда мени чорлар дарча бўлгани —
Мен эса бепарво —
Дарчани ўз қўлим билан ёпганим —
Сўнг дардда қалб парча-парча бўлгани —
Сезилмасмиш.

Танҳо дамларимда ўзим билан банд —
Минг бор тирилганим, минг бор ўлганим,
Йиғлаб чиққанларим узун тун билан.
Ва йиғидан бодом қовоқ бўлганим —
Сезилмасмиш.

Тонгда ҳамма дардни кўнгилдан қувиб —
Сўлиш билмагандай хушбахт, хотиржам,
Шўр ёшларим билан юзимни ювиб —
Оппоқ тонгни кулиб қаршилашим ҳам —
Сезилмасмиш.

Оташ давраларда шўх-шан эмишман,
Энг бахтиёр қизга ўхшар эмишман.

1970, 11 октябрь

ГҮДАККА ҲАМ ҚИЙИН

Яширган нарсангни излайди гўдак,
Очиқ қўйганинда қарамай баъзан.
Биз ҳам худди шундай, ўйласак андак,
Бетаажжуб, у ҳам ўрганган биздан.
Бор имкониятни қилмаймиз қадр,
Мушкул нарсаларга ўзни урамиз.
Инсон табиатан ўзи шундайдир —
Юз бир хил кўргулик бўлса кўрамиз.
Олдинга чопамиз кўпда ҳовлиқиб,
Парво қилмай ўнгу сўлдагиларга.
Сўнгра ишимиздан бир ишқал чиқиб —
Бош қашиб қоламиз нима қиларга.
Шундай қилиш шартдир, ҳа, шундай худди,
Мустаҳкам режа ҳам тузиб оламиз.
Киришиб кетамиз сўнг ишга жиддий,
Тугамаёқ яна ўйга толамиз.
Баъзан йироқдаги мисга кўз тикиб,
Берилиб кетамиз унга бутунлай.
Етишмоқ қасдида шошиб, энтикиб —
Олтинларни босиб ўтамиз билмай.
Гоҳ янгроқ қўшиқлар этмас бизни жалб,
Тингач эса уни излаб биз гадо.
Ортда қолиб бизга фидо тоза қалб —
Кибор юраклар деб бўламиз адо!
Гар шулар ҳақида ўйлаб қолсанг сен —
Қайсар гўдакка ҳам тутмайсан осон.

1970, 24 октябрь

УЙГА

Уйдан чиқдим, юракка жойлаб
Изтиробу аламлардан куч.
Шўхчан шамол тургандай пойлаб —
Остонада келар менга дуч.

Чиқдим, худди қўрғошиндай зил,
Зил бир юкни уйда қолдириб.
Остонада шафақ, ним қизил
Ёна бошлар шодлигим кўриб.

Тузинг ҳаққи, мени кечиргил —
Қололмадим бир умр сенда.
Дил қушимни эркин учирдим —
Шундай истак бор эди менда.

Узинг кечир, айблама мени,
Оҳ, сенга кўп қўшиқ айтардим.
Учмоқ бўлган куйим, дардимни —
Деворларинг лоқайд қайтарди.

Дунё гўзал, дунё қандай кенг —
Истайманки, уфқига етсам.
Айт маъқулми, ҳисларим менинг,
Тўрт деворга ем бўлиб кетса.

Ким ўт бўлмас менинг ёшимда,
Лоқайд ўтган бу ёшда ким бор?
Туғёнли ўй ўйнар бошимда —
Туғёнларга туғён қўшгим бор.

Шулар сабаб, оппоқ тонг чоғи
Уфқ қизариб ёнаётган дам —
Мен тарк этдим иссиқ қучоғинг,
Ортиқ энди айблама сен ҳам!
Тузинг ҳаққи, мени кечиргил.

1970, 27 октябрь

ҚОР УЧҚУНЛАБ ТУРГАНДА...

Унут кунлар келар эсга қор учқунлаб турганда,
Кўҳна дунё ёшдир кўзга, қор учқунлаб турганда,
Ғамлар тоши юрагингдан кўча бошлар бирма-бир,
Сен ўзгасан, ҳасрат ўзга, қор учқунлаб турганда.
Ўй-режалар қушларининг тўдасига отар тош,
Ғам-ташвиш йўқ ризқу рўзга, қор учқунлаб турганда,
Ажаб, сершовқин дунёга атай чўқар сукунат,
Йиғитлар қалб очса бизга қор учқунлаб турганда...

1970, 17 декабрь

Ўйча ўтди. Бўққирон ҳулаб тушди тош,
 Ҳулаб тушди лекин кўксимдаги тош.
 Омиб кетсамайман мен дунёдак бош,
 Отам ҳам киммас жумсаганим гаш.

Ўйимликдан нутқай тўхилган наятини
 Ҳўстлар, келун тинибез ўйларга гўлиб?!
 Амир мен қандотам яшайман айттин,
 Ўшот қабч имсонки кўксимга кўлиб?!

ОЛҚИШЛАШИНГ КЕРАК

Дўстим, сен мени олқишлашинг керак...
Ҳар мушкул ташвишингга ҳамкорлигим учун.
Шўхлигим, қўшиғингга жўрлигим,
Заифлигим, гоҳо ғўрлигим...
Хуллас, бу дунёда борлигим учун
Олқишлашинг керак!
Яна сен билан бир ҳаводан нафас
олаётганлигим учун.
Фараз қил, сенларга қолди бу ер юзи —
Яъни ёппасига эркаклар зотига.
Унда аччиқ билан бутунни бузиб
Ташлармидингизлар?
Қамчин урармиди дағаллик отига?
Ушанда бир уйга йиғилсангиз тўла,
(Ҳаво ҳақида ҳам бежизмас сатрлар)
У уйда уфурмас димоққа атирлар.
Чала пардозга ҳам қилмассиз ҳафсала.
Сиёҳранг райҳоннинг муаттар ҳиди — мен.
Гоҳ сенинг олдингда сал эгик бошим билан,
Ўсмадан сув ичган қоп-қора қошим билан,
Гоҳ қувончдан,
Гоҳ ғуссадан
Марварид доналаридай дув тўкилган
кўз ёшим билан
Сенинг асов отдай
Учқур ўйларинг тизгинини

Қўлга ола оламан.
Мен сенинг ғазабда шерлигингга аминман,
Қодирсан дунё юкин кўтармоққа елкада.
Қанча ботир бўлсанг ҳам
Мен жисмонан заифанинг қошида ожизсан сен,
Гоҳо қаршимда мағрур, кўзингда ёш қалқади.
Дунёда аёл борки, гўзаллик, назокат бор.
Сен мендан ҳайиқасан.
Ажабо,
Наҳотки гўзаллик ҳайиқтирса,
Айт, бағритош йигитнинг ҳам дили эриб
кетмасми
Қаршисида қизил гулдай аёл нозланиб турса?
Аёл истайдикки, ерда ҳаёт сўнмасин сира
Аёлни қутламоқ шарт —
Гўдак кулгуси учун.
Хаёлингни ҳар ёндан олганман
Тўрдай ўраб,
Нозик, чайир ип билан —
Узмоққа етмас кучинг.
Дўстим! Шундай, сен мени олқишлашинг керак.
На ғалабам, на бир шунқорлигим
Ва на фавқулодда бахт,
Ҳеч бири учунмас —
Шунчаки сенинг ёнингдалигим,
Ер юзида борлигим учун
Олқишлашинг керак!
1971, 3 март

* * *

Биз олмамиз шохлардаги, тўкмасинлар, айтингиз,
Дарё бўлар кўз ёшимиз, чўкмасинлар, айтингиз.
Гўрмиз ҳали айтингизки, гўр мевани узмайлар,
Гўдакнинг ҳам тонгги ширин уйқусини бузмайлар.
Айтингизки яна, бизлар энди қўшиқ бошладик,

Эшитсинлар ахир уни қулоқ бериб одамдек.
Қўшиғимиз тинаётган у қалбларни этар ром,
Эсга тушар ойдин кеча, оқ юзли қиз, сархуш жом...
Чалғингизни чархлаб қўйинг, бизнинг қўшиқ
чархлоғлик,
Бундан сўнгги ҳаётимиз ўша қўшиққа боғлиқ.
Куйламоққа қўйиб беринг, куйлай олмасак жўшиб,
Ўриб олинг бизларни ҳам ўша қўшиққа қўшиб.
Биз олмамиз шохлардаги
тўкмасинлар, айтингиз...

1971, 6 май

ҒУРҒУР

Қора сочларимнинг тўлқини
Тўлғонганча оқар қуйига.
Муҳаббатнинг сирли ёлқинин
Олиб кирган йигит ўйига
Балки удир..
Кўзларимда ёнади офтоб,
Кўзларимда саратон, июль.
Бир шўҳ нигоҳ ташлаганим тоб,
Ўзга дилда ўстираман гул,
Балки удир..
Қўлларимдан гоҳо тер, гоҳо
Келар эмиш кўкламнинг ҳиди,
Қўлларимга бермай ҳеч баҳо
Кўзга суртиб у ўпган эди,
Балки удир..
Ўсма қўйган қора қошларим,
Ним қизил, шўҳ лабларим билан,
Жавдирашим, гоҳ довдирашим,
Кўзда қалққан ёшларим билан
Севилдим бирдан.

Унинг сочи, оҳ, унинг сочи
Қора, гайир, ҳам шундай қалин.
Юрагимда баҳор гул очиб,
Тортинаман мен кўз тиккани.
Қалин эмиш менинг ҳам сочим,
Сочларимга қўли теккан чоқ
Титроқ билан кузатаман жим,
У қўлларга киришин титроқ...
Билмай қолдим... қай бахтли кун
Ғавғо солдим унинг ўйига.
Қора сочларимнинг тўлқини,
Тўлғонганча оқар қуйига...

1971, 12 май

КЎЗЛАРИМГА

Юлдузларим, жонсарақ қушлар,
Юлдузларим, алангали ўт.
Ўтлантирар сени ишқ, тушлар,
Тундлантирар серзарда булут.
Эҳ-ҳе, ҳали кўргилинг кўп,
Ярим йўлда тортмагил хира.
Умр осмоним кўкида тўлиб,
Чақнашингни истайман бирам.
Дерлар: «Ана, менинг юлдузим»...
Кўпдир чақноқ юлдуз эгаси.
Ҳуркиб учма, маржонлар тизиб,
Ҳар кимга ҳам у бўлмас насиб.
Юлдузларим — қушлар бегуноҳ,
Юлдузларим, чақна, беомон.
Фироқингда чекиб ширин оҳ,
Фироқингда куйсин оломон.

1971, 8 июль

* * *

Мени унга «бунда бор» деманг,
Дийдорингга ташна, зор деманг.
Аллақачон келар экан-у,
Йўл тўсармиш ғурур, ор деманг.

Майли бунда мени бор денглар,
Қўлларида сайроқ тор денглар.
«Севилгандай нигоҳи сирли —
У тинч эмас, бир гап бор» денглар.

Шунда ўзи излаб келади,
Ҳузуримга бўзлаб келади.

1971, 19 июль

* * *

Ақлим танибманки, йўлдаман, йўлда,
Тоблаб қўйди анча йўллар қийноғи.
Аниқ қанча йўл бор ҳали мўлжалда,
Мўлжалсиз йўлларнинг йўқдир саноғи.

Бу йўлларда юрдим шод қўшиқ айтиб,
Ҳар вақт ишонч билан олдга кўз тикдим;
Аммо бир кун она қишлоққа қайтиб,
Отамнинг қабрининг устидан чиқдим.

Отамнинг юзига юз қўйиб эмас,
Тупроққа юз қўйиб ёш тўқдим юм-юм.
Нега отам қаддин кўтармайди даст,
Нега гунгдай қотган бу тупроқ — уюм?!

Шундан кейин тагин йўл бошланди, йўл,
Хавотир оламан энди мен тез-тез.

Бизнинг чаманларда сўлмадими гул,
Хазон бошланмасми мен борганим кез.

Шундай, энди тез-тез титроқ дил билан
Она қишлоғимга қайтади йўлим.
Ҳушёр тортиб қолдим сесканиб бирдан,
Ғамхўр қилиб қўйдинг сен мени, ўлим!

1971, 28 август

ҚУМСАШ

Йўлдан елиб ўтар учқур от,
Бир-бир кечар болалик ёддан.
Мен чавандоз қизини ҳаёт
Жуда эрта айирди отдан
Ва отамдан эрта айирди,
Тўймадим меҳрига, на илож
Қаердаки улоқ, от кўрдим,
Тикилдим мен гўдак кўзим оч.
Кўк қундузин қошга бостириб
Улоқчилар тўдасига гоҳ,
Гўё отам келарди кириб,
Бир зумгина энтикардим, оҳ.
Утлар сачраб туёқларидан
Кўкни тутса от гижинглаши,
Бир дард сизиб кўнглим қаъридан
Уз отимиз излардим шошиб.
Йиллар бўйи изладим, топдим,
Ва йўқотдим ўша заҳоти.
Ухшаш кимса ортидан чопдим,
Ортга қайтдим ўйларга ботиб.
Туюларди булар мисли туш,
Унглигини англадим кейин.
Уфқлар Сиз бўлиб чорлармиш,
Учгим келди гоҳ худди қуюн.

Қўмсашлардан ўтланар бағир.
Ўтганларнинг билгани билган,
Мен чавандоз қизиман, ахир,
Ота, отдан эрта айрилган...

1971, 18 сентябрь

ОҚ ОЛМАЛАР ПИШГАНДА

*Отам Умнатқул Худойбердиевнинг ёрқин хотирасига
боғишлайман*

Отагинам!

Сиз кетдингиз, қолди кетмону пахта,
Паймонангиз шунча эрта тўлишини билмабман.

Куз келмасдан

Илдизига болта теккан дарахтдай

Сўлишини билмабман.

Эсимда бор: сочингизга илк оқ тола тушган чоқ

Қайғурибман, отам эрта қарияптилар чоғи.

Ногоҳ, сизни йўқотдим мен, оқ олмалар пишган чоқ,

Дилдан кетмагай доғи.

Оқ олмалар пишган кунлар, босди-ку қора ғамлар,

Тополмадим мен отамни боғ айланиб, ёш тўкиб.

Ҳар йилгидай тикланса-да саф-саф пичан ғарамлар,

Уни ўзи тиклолмади, кетган бўлса-да экиб.

Ташвиши кўп эди ҳали, пичан пишиб далада,

Шохлардаги унга мустар оппоқ олмалар қолди.

Отагинам, оқ олмани севардингиз боладай,

Сизга олма терар қўлим бу кун термасдан толди.

Оқ соқолли боболарни тавоб қилардим-ку мен,

Оқлик кўриб изида.

Сизга отам, мўйсафидлик умрин тилардим-ку мен,

Тилакларим тўзиди,

Билардингиз уялибми, боқолмасдим сизга тик,

Тўйиб қарамагандим.

Тирикчилик кунингизга ризқи тўкин фарзанддек,

Ҳали ярамагандим.

«Ота мерос» уйни қуриб, тўнғич ўғилни уйлаб,
Узатмоқчи эдингиз-а, эндигина оёқни.

Бугун кезар эканман мен танҳо олмазор бўйлаб,
Эзиламан кўтарганча армон деган зил тоғни.

Гарчанд умр сўнгигача инсонга сермеҳнат йўл,
Билмадингиз Сиз дунёда борми унинг адоғи.

Кўз олдидан ўтаётир у чапдаст, сертомир қўл
Ва кафтларнинг ўчмас муҳр — танга-танга қадоғи.

Қорайган сахий тупроқнинг ранги акс этар унда,
Минг кишилиқ давраларда бўлсангиз ҳам топардим.

Ўша қўлингиздан таниб топар эдим, оҳ, шунда,
Гўдакликим соғинчию зори билан ўпардим.

Саманингиз турар ўша қозигида депсиниб,
Акам миниб, балки бир кун сиздай чавандоз бўлар,

Ҳаёт қизиқ, эсар экан сўнгсиз йиллар эпкени,
Чавандозлар кетар экан, чавандозлар туғилар.

Аmmo «тойлар от бўлгунча юраклар лат бўлар», деб
Онам йўқлар йўқловларда, сиз ёдига тушганда.

Йиллар оша укаларим такрорлаб юрар мендек:

«Биз отамдан айрилганмиз оқ олмалар пишганда...»

1971, 18 сентябрь

ШУНЧАКИ

Мен шунчаки ўйлагим келмас,

Хаёл — шароб мисол қилсин сархуш, маст.

Мен шунчаки куйлагим келмас,

Овоз пардаларим чидаб берса бас.

Қўлингга тушаркан жажжи чақалоқ,

Шунчаки севмоқда қандай лаззат бор.

Керак чинқиртириб ўпиб, тишламоқ,

Биз ҳам гўдакликда топганмиз озор.

Шунчаки севилмоқ — бахти қоралик,

Тўла толе учун бу кемтик, бу кам.

Менинг қалбим шундай севгига молик,
Бир чарсиллаб ёнай, сўнгра сўнсам ҳам.
Оҳангга шунчаки солмасдан қулоқ,
Таржима қилиб ёз, сим садоларин.
Ахир булоқмасмиш тоғдаги булоқ,
Кўз ёшларимиш у ишқ гадоларин.
Шунчаки кулмоқ ҳам истеҳзодек гап,
Бирдан қаҳ-қаҳ урай, чўчиб кетсинлар.
Бошларига осмон тушгандай қулаб,
Ғафлат бандалари ёқа тутсинлар.
Шунчаки йиғлаш ҳам ярашмас бизга,
Уни эплар фақат юраги тошлар.
Шундай йиғлай, ҳожат қолмасдан сўзга,
Қургоқ кўзлардан ҳам қуйилсин ёшлар.
Шунчаки ёзмоққа, кўнгил тўлмайди,
Шунчаки ёзмоққа бормаиди қўлим.
Шунчаки ёзганга чидаб бўлмайди.
Шунчаки ёзмоқ бу — шоирга ўлим.

1971, 20 октябрь

ЎЗИМИЗНИНГ БОҒЛАР

Дунёнинг қай бурчи, йироқ боғларда
Олмалар қизарар бетиним.
Хазонрез хаёллар босган чоғларда
Мен тиниб,
Воз кечиб ўйлару ташвишдан
Қачондир боғларда ғарқ пишган
Қип-қизил олмаларни эслайман.
Оҳ, бизнинг боғларга баҳор келган кез
Гўдакдай тез,
Тошқиниб гуллади олмаларимиз,
Қуёшнинг нуруни борича ичиб,
Шу қуёш нурича лаззатин кучи
Бўлгандир, эҳтимол, сезмагандик биз.

Тотиб ҳам кўрмадик баъзисини лоқайд,
Отдик баъзисини тишлаб бир, икки.
Биз беғам, сезмадик, ҳатто қайси пайт
Уча бошлаганин боғларнинг кўки
Ва лекин бу баҳор, беминнат яратар,
Баҳор, яратувчим, сенга минг қуллуқ.
Уфқларда қуёш
Ҳеч гап бўлмагандай қип-қизариб ботар,
Бағрида олов бор, аммо зарда йўқ.
Яратувчим яна яратар бегумон.
Бизнинг кўҳна боғлар шундай гулласинки,
Қон рангида қизарсин олмаларимиз.
Ранги қонинг қиздириб, қуритсин тинканг.
Бунга-ку ишонч бор, кўк майса дийдорин,
Куртаклар бўртигин қўмсамайди ким?!
Баҳор-ку тўқади аямасдан борин,
Аммо, баҳоргача, узоқ-да, дўстим,
Майли,
Боғлар гул очсинлар безавол қулф уриб,
Улар ўз ватанин буркарлар нурга.
Ўзга чаманларнинг гуллашини кўриб,
Ўзимизнинг боғлар тушар хотирга.

1971, 4 декабрь

III

Үш үтди. Билмайман тондчи ишлети,
Билмайман нелардан бүлдчи мосуво.
Ҳайтмас бўлиб кетган қанга кемани
Нарзиши урмасин деб қилуни дуо.

Нема-ки киртоқда қолдирилган из,
Ҳалб тўлиқини ювган дамо ўшан ҳалқиб.
Шеврият, илмин мур, фаҳат Сен бош
Уларга тик йўлни кўрсатқин баки.

ЙИГИТ ҚАДАМ ТАШЛАРҚАН

Йигитларни куйламоқлик эриш туюлар чоғи,
Дилбар, нафис шеърга ўзи қовушмайди йигитлар.
Гулга кира бошлар экан уларнинг кўнгила боғи,
Қуёшда чатнаб ўсадир унда ёввойи ўтлар.
Дашт гулидай ўсар улар ҳар ёнга шох ташлашиб,
Бақувват ҳар шохларки, қайириб, буриб бўлмас.
Қийқиришиб боғларга киришсами бошлашиб,
Қаҳ-қаҳ садоларидан чўчимаю юриб бўлмас.
Инсон панжасими у ёки шер панжалари,
Қўллар бир хил майин-ку, туғилганда, йўргакда.
Пайт келиб биз титратиб, шу шернинг панжаларин,
Гўдакдай қувонамиз, қуш учирган гўдакдай.
Юраклар, у юракмас, дугонажон, асрангин,
Учқун тушса куйдирар, унда ёнган ўтлардан.
Гарчанд биз деб ҳамиша бахт, борлигин асради,
Қайиқмай бўлмас ахир, ул асов бургутлардан.
Тортиниб ўтмоқ тақдир, бизга улар дастидан
Маъсум тортиб, атиргулдай, чирой очиб дам-бадам.
Токи олис юлдузларнинг чақноқ нури остида
Одам ота зурриёди — йигит ташларқан қадам.

1972, 14 январь

БИР ДҮСТ ХОТИРАСИГА

I

Кўзимга кўринар тошлоқ йўл, узун,
Сен йўлда бош яланг келяпсан, шошиб.
Сен эса, оҳ сен-эй, кечиргил ўзинг,
Ўзинг кетмадингми ерга туташиб?

Қалин ғайир сочни шамол ўйнайди,
Чарос кўз нуридан тарқалар туман.
Сен ўзинг қайларга кетдинг, сен дайдим,
Кечда қайтасанми аввалгисимон?

Бу кеч шафақ ранги сенсиз бўлар ол,
Сенсиз ботар бу кеч олам қуёши.
Эллик ёшли чолдай уканг қадди лол,
Қабрингга томчилар чарос кўз ёши.

Менам юрагим қон, кўтармасдан бош,
Янги қабр ёнида йиғларканман жим,
Қай туманда қолиб йигирма беш ёш,
Қаддим камон бўлиб элликка кирдим?!

Йўқ, бу бари рўё, яна тошлоқ йўл..
Ўзингмасми ахир, йўл бошидаги?
Муаллақ қоляпти мен узатсам қўл,
Чақираман, аммо жавоб йўқ тагин.
Кўзимга кўринар тошлоқ йўл, узун...

II

Энди юмуқ кўзларинг сенинг,
У кўзлардан қочмайман энди.
Бу кун мағрур иродам синиб,
Бағрим менинг тупроққа тенгдир.

Армон бўлдим тириклигингда,
Аччиқ дудга тўлмоқда кўксим.
Бир умрлик тириклигинга
Мени ноҳақ ишонтирди ким.

Бахт ошённи сенга деб қуриб,
Доим интиқ кутар деди ким?
Умринг қадар ортингдан юриб,
Фидо бўлиб ўтар деди ким?

Йиғлаб ёзмоқ менгами ҳавас,
Эрка ғурур бўлгач поймол, пуч.
Ёки қилмишимга қасдма-қасд
Ўлиб олмоқ бўлдингми сен ўч?

Номард, қайга учдинг сен қушдай,
Ишқ гул очмай қолдими сўлиб.
Висол базмин қурамин тушда,
Унгдагидан иноқроқ бўлиб.

Кимга тегди ўлим отган ўқ,
Гул ҳолича дув тўкилди ким?
Энди сенинг кўзларинг юмуқ,
Оламда йўқ менинг интигим.

1972, 19—20 январь

ҚАЛБИНГГА ЧОРЛАЙСАН...

Сен мени қалбингга чорлайсан,
Келишиб олайлик.
Кўп хушрўй кўринар қалбингдаги боғ,
Унда умид янглиғ ёнар бир чироқ.
Милтиллаган чироқ нурларига
Жим тикиламан, ҳузур қиламан.
Омонат бўлмасин, ишқилиб, у чироқ,

Синамоқ учунми ёки ҳазиллашиб..
Ё титроқ шуъладан келгандами гашим,
Учириб қўймайин тағин уни мен,
Боғинг хушрўй, аммо ўчмасми кўклиги
Қогоздан эмасми унинг дарахтлари.
Ногоҳда қуюнлар ёприлган вақтлари
Тўхтата билмасми япроқлар шўхлигин.
Боғинг хушрўй, аммо биласан мен унда,
Авайлаб-авайлаб босмасман қадам.
Саратон кўкини куйдиргувчи кундай
Мен боғингга кириб борган дам,
Шамолим бўлади ўзимга яраша
Ҳарорат, қуюним...
Қаричма-қаричлаб у боғни кезарман,
Шодумон, куюниб.
Меҳмондек кезмасдан,
Шохларни қайириб қоқарман.
Сочилган олмалар меники.
Мевага, чироққа ишонч-ла боқарман,
Энтикиб.
Ўшанда чироғинг ўчса гар,
Алҳазар,
Боғингни қиларман мен остин ва устун.
Унда мен йиғламам, сен кўз ёш тўккин мўл.
Темирга, тошларга тўладир,
Мен босиб ўтган йўл.
Кўкатлар унмайдир унда сўнг,
Фигонлар тинмайдир унда сўнг.
Сен мени қалбингга чорлайсан,
Келишиб олайлик.

1972, 20 февраль

ДУГОНАГИНАМ

Мукамбарга

Кел, эй қувлашганча, келар сўнгги дам,
Университет йиллари қолмоқда ортда.
Ўрнига қўялик, дугонагинам,
Сўнгги шўхликларни бу эркин юртда.

Сокин дунёларга жўнаб кетаркан,
Биз ҳам қолажакмиз қуйилиб унда.
Бугун шўх, серғавго бизнинг бу Ватан —
Парпираб сузамиз асов тўлқинда.

Кел, ажралиш чоғин қилайлик унут,
Шодумон куйлайлик қўлга қўл бериб.
Гарчанд ҳар ғанимат ўтгувчи минут
Бизнинг шоҳ умрни борар емириб,

Булутсиз тонглардан бўларми кечиб,
Унут бўларми ҳеч ярқираган кун?!
Биз истамай ёшлик либосин ечиб,
Балоғат либосин киямиз бугун.

Олча ниҳолидай қолдикми ўсиб,
Беш қайта олқишлаб кўкламни, кузни.
Курсдош Нормуҳаммад сўзлар йўл тўсиб:
«Кўзларинг қародир ўлгур сен қизни».

Шоштириб қўйди-ку қаро кўзликлар,
Қай бирин танлашни билмай қолдинг сен,
Аросатда қўйиб кетмасин улар,
Йигит, сўнг ҳам сени севги сийласин.
Мукаш!
Сирли суҳбатлардан огоҳ ётоқда
Сўнгги сирлашувлар кўнгилни ёзсин.
Тақдир оппоқ толе улашар чоқда
Сенинг пешонангга муҳрини боқсин,

Эртанги хайрли ташвишлар, майли,
Безовта қилмасин бугунча бизни.
Бугун ўйламайлик иш, турмуш зайлин
Ва қурилгуси уй, рўзгоримизни.

Кел, куйла, биринчи курслардагидай
Ўтли ишқдан, торинг сайратиб қўлда.
Гарчанд ундагидай чалолмаймиз най —
Гарчанд севолмаймиз бугун у хилда.

Яқинлашиб борар қирғоққа кема,
Денгизда сайримиз бўлмоқда охир.
Юракка титроқлар солар бир нима,
Гарчанд титроқ билан куйламоқ оғир.

Аммо куйламоқ шарт, куйлаш дард билан,
То бу қўшиқ умри топмасин завол.
Тақдир учраштиради сени мард билан
Сўнг ҳам эркин яша, талаба мисол.

* * *

Сен менинг қалбимни этмадинг фаҳм,
Буни яшириб ҳам нима қиламан.
У ёлворар, мен ҳам қилмайман раҳм,
Мен унинг ишқидан куламан.
Рад этиб, қозониб муваффақият,
Менда қасд олмоққа туғдирдинг ният.

Мен-ку ногоҳ сени атадим тангрим,
Ногоҳ ҳузурингда қилдим-ку сажда.
Ўзим сезмай, дилда бир қўшиқ янграб,
Унда сенинг номинг куйланди авж-ла.
Шунда сен отдингу лоқайдликдан тош,
Ғавғоларда қолди севилмаған бош.

Энди мен эътиқод қилай нимага,
Кимнинг сири босиб, шошиб, қолай .юл?
Эшкакчи бўлмаса, агар кемага —
Денгиз, сайр орзуси — шунчаки хаёл.
Хаёлим сарсари, кўзларимда нам,
Ҳувиллаб турипти кимсасиз кемам.

У менга гиргиттон, эй ҳаёт — она,
Унинг илинж қалбин мендан совутгил,
Менинг севмаслигим қилмагил таъна,
У қушдай бегуноҳ, уни овутгил.
Яна тушунтирки, уринмасин ул,
Уч туташмас йўлдир, бизлар тушган йўл.

1972, 25 март

МЕН ОРТИНГДАН ИЗ БОСАМАН...

Мен ортингдан из босаман, қор кўмади, қорда гуноҳ,
Сен ҳақингда куйлай десам, узилар тор, торда гуноҳ.
Мактуб битай десам ногоҳ, синар қалам, синар қалам,
Кўрай десам булут тўсар ва зим-зиё бўлар олам.
Доим шундай —
Сен ҳақингда ўйлаганда, нимадир йўқ, нимадир кам,
Иккиланиб босилган йўл, унмас экан, унмас экан.
Иккиланиб из босаман...

1972, 16 июнь

* * *

Сени кимлар қилмайди талаш,
Кимлар юрмас ортингдан дайдиб.

У кўп кўрган меҳр, эркалаш —
Бошқаларга насиб бўлсайди.
Бор гап шунда, ўзгалар сени,
Ардоқлашга топмайди имкон.
У ҳаттоки сезмас ҳиссингни —
Интиқ қалбга тўлдирадир қон.
Шу қон билан яшайсан бесўз —
Умидингдан кутиб тантана.
Ўнгда кўрмай хира тортар кўз —
Тушда кўриб шодмонсан яна,
Умр ўтмоқда шу хил фараҳсиз —
У ўзига кўрмас сени эп.
Бирни ўйлаб яшарсан бахтсиз,
Мингта бахтсиз яшар сени деб.

1972, 17 июль

МЕНИНГ ЧАВАНДОЗ УМРИМ

Ўтиб борар бирма-бир чавандозлар гуруҳи...
Отларнинг туёғидан исён кўтарар тошлар.
Кузатаман — аралаш азоб билан шукуҳим,
Бизнинг отларимиз ҳам тўдада қадам ташлар.
Гарчанд бугун боғимда баҳорлар очмоқда гул,
Қоп-қаро сочларимнинг тўлқин-тўлқин оқими.
Мен уни майда ўриб юрмоқ истайман нуқул,
Шу ўткинчи ҳолат ҳам ширин тушдай ёқимли.
Қошимни қулф урдириб, кўзларимга солиб ўт,
Ўзим билан ўзимни қўйгач ўралаштириб,
Кимдир четдан кузатар, жимгина сақлаб сукут,
Мен баҳор билан машғул, кузим келади кириб.
Гарчанд бу кун бошимга ёшлик кийдирмоқда тож,
Ким тарк этгуси келар атр сочган бу маконни.
Серҳосил далаларга яна тиларкан ривож —
Эртанги куз ўйи ҳам титроққа солар жонни.
Куз бевақт чаманимни қилмаса дейман тақир,

Ғойиб бўлмаса дейман, сайроқ дил қушим, қумрим,
Бу богларнинг баҳори энди бошланди ахир,
Сен ҳам учқур отим ҳей,— менинг чавандоз умрим!
Елиб ўтмай, нигоҳ сол, бу яшноқ бўстонларга.
Кўкламининг кўркини куйлайин қувонч билан,
Ширин-ширин бир титроқ солиб кетай жонларга.
Саҳар туриб ювилган, майда ўрим соч билан.
Ўтиб борар бирма-бир чавандозлар гуруҳи...

1972, 17 июль

СИЗ ДОНО ЙИГИТСИЗ

Сиз доно йигитсиз, оқилсиз жуда,
Менинг шўхликларим, аммо, авжида.
Фурур, шодонлигим ортиқдир баъзан.
Ўрлик, нодонлигим ортиқдир баъзан.
Сархушлик жомингиз мен тўкар бўлиб,
Туйғуларингизга кўру кар бўлиб,
Кетгум дилингизда ўчириб чироқ.
Сиз-чи, сезмаганга оласиз бироқ.
Бесабаб қаҳқаҳам чақса ҳам чақин —
Беозор жилмайиб қўясиз боқиб.
Эркалигим ортиқ этганда ҳам лол,
Илк кўклам тошқинин кечирган мисол,
Кечириб кетасиз жимгина суйиб,
Бу илтифотлардан юрагим куйиб,
Хижолатдан аччиқ ёшим қуюлар,
Бу ҳол кеч кузакдай совуқ туюлар.
Тантиқ қизалоғин севган отадай,
Сиз кечиримлисиз, аммо хатодай,
Менга булар хато, қизиқ тасодиф
Ё уқувсиз аёл йигирган бир ип —
Мисол узилару тугайди тушдай
Ва мен нафас олгум бир эркин қушдай.

Олтин қафас ичра ортиқ йўқ чидам,
Сиз доно йиғитсиз, оқилсиз жуда...

1972, 17 июль

* * *

Укам Турғунжонга

Болакай ўлтирар қайиқда,
Гоҳ боқар атрофга жовдираб.
Ҳайдагил қайиқни ҳайиқмай,
Болакай, қолмагил довдираб.
Бу ҳаёт ғалати, жигарим,
Ким эшкак тортади болаҳол
Ва кимдир ҳаққи бор сингари
Улғайган дамда ҳам бемалол
Қайиқда ястанса беқайғу,
Боқмагил сен унга суқланиб,
Юкларин бировга ортган у,
Ўзи ҳам бировга юкланиб.
Умрбод эмасдир бу айши,
Кўраркан оқимнинг тезобин,
Қачондир беллари қайишиб,
Тортар у эшкакчи азобин.
Майлига хотири бугун жам,
Бир танбал булутдай ухласин.
Чорлайди чароғон бир олам,
Шу олам сурурин йўқла сен.
Ҳайратда тикилма, тушми, рост.
Кўрдингки, поёнсиз кўлдамиз.
Эшкак торт, қулочни кенгроқ ёз,
Эшкакчим, мардим, биз йўлдамиз.
Қўрқма, гоҳ қийналиб қолса жон,
Шамоллар мадорни кетказиб.

Болакай, борармиз икковлон,
Қайиқни уфққа етказиб.

1972, 29 июль

КЕМАЛАР ТИККАГА ЙЎЛ ОЛСИН...

Сен ҳақда
Юлдузлар куйласа жимирлаб,
Япроқлар куйласа тинмайин
Завқ билан тинглардим шуур-ла,
Кўзимга уйқулар қўнмайин.

Ногоҳда
Исмингни айтсалар чопардим,
Севардим оҳ у хуш навони.
Талпиниб нон каби ўпардим
Исмингни янгатган ҳавони.

Ва лекин
Биз йўлга чиққанда, кемамиз
Сурди-ку шамоллар айри ён.
Гарчандки узоқлаб кетдик биз,
Қайтмоқчи эмишсан мен томон.

Йўқ, чекин.
Кемангни бурмагил, қистама,
Дўстгинам, сен ортга қайтма, йўқ.
Мен сенга сарсонлик истамам,
Боқ, ахир кемангда қанча юк.

Уларни
Қилмагил, хоҳишинг қурбони,
Гуллар бор, кутганда очилмас.
Бор эмас ҳамиша имкони,
Тугунлар бўларки, ечилмас.

Дардларни,
Армонни юракдан юлиб от.
Қайрилма ортга-ю, чеккага.
Орада бўлмасин аросат,
Кемалар йўл олсин тиккага...

1972, 16 август

* * *

Омон-омон қўшиқлардан айт,
Алвон-алвон қўшиқлардан айт,
Оҳанг бўлиб қўшиққа бу кеч
Қўшилишиб кетадиган пайт,
Омон-омон қўшиқлардан айт.

Юракларга ўт бўлиб кириб,
Ўзинг ҳам куй, куйла куйдириб.
Бари-бари тушсин ёдимга,
Бари-бари чиқсин олдимга.
Йироқдаги оппоқ соч онам
Келмоқдадир кипригида нам,
Онам, онам тушсин ёдимга.

Қамчин уриб келмоқда отам,
Отин суриб келмоқда отам,
Сурон солиб яшаб кетди у,
Ғолиб-ғолиб яшаб кетди у,
Қамчин уриб келмоқда отам.

Одил Дароз бор эди бир чоғ,
Отагинам сирдоши эди.
Қўмсаб қолар Дарозни гоҳ-гоҳ
Чавандозлар давраси энди,
Одил Дароз бор эди бир чоғ.

Айтаверсам жонга тушар ўт,
Ёш тўкмоққа чоғланар булут.
Тугашмоқда ўтларга кўксим,
Қўй, яхшиси, мен тинглайин жим.
Узинг алвон қўшиқлардан айт,
Омон-омон қўшиқлардан айт.

1972, 18 август

ОТАМ ҲАҚИДА

Юрагим ғалати, бормоқда тўлиб,
Олча гули қизғиш тортган кеч пайти.
Юртга кўклам қайтди куртак, қуш бўлиб,
Менинг кетган отам келмайди қайтиб.

Қишнинг изғирини, бўрони тинди,
Кезаман баҳорга шукрона айтиб.
Кетган йўллариди майса, гул унди,
Отам кетган кўйи келмайди қайтиб.

Билмам қай боғларда ўтқазмоқда гул,
Уч ойлик кўкламнинг умрин узайтиб.
Умидвор кўзларим тешса ҳамки йўл,
Отам мени суйиб келмайди қайтиб.

Келса, майли эди кетса ҳам тоққа,
Чавандозлар билан от қўйиб, дайдиб.
Онам ўт ёқарди шошиб ўчоққа,
«Тез бўл, отанг чарчаб келади, қайтиб».

Балки хурсанд, балки қилдим жигархун,
Юриб кўзларидан яқин, йироқда.
Қайдан билибман мен мустақкам устун
Қулаб қолдиришин ногаҳон доғда.

Дўстлар, жон дўстларим, отаси борлар,
Йўлга чиқинг, ана, туёқ дупури.
Оталар шаънига тўқиб алёрлар,
Маънос юраккинам кетар гупуриб.

Яна уй ўчоғи қолмасин ўтсиз,
Иситсин отани чўғ лахча-лахча.
Сўнг ҳаётим ўтсин десангиз дудсиз,
Чиқинг, ота, Сизни кутмасин лаҳза.

1972, 22 октябрь

13

18

Ми гурч. Ми мени түлдүрүб үтүдү.
 Висол шот ашкыб, дитерондү хушкыб
 Ми мени тохидя үлдүрүб үтүдү.
 Тохидя дитерондү, үтүдүдүб сүтүб.

Билмаймын, Сиз үзүң дүтүбүң ё ёвсүң.
 Дүтүбүң тох ер, тохс юксак, баланода.
 Билмаймын мениңгич бу шүң - аёвсүң.
 Билмаймын мениңгич бу шүң - аманга.

МЕН СЕН БИЛАН ХАЙРЛАШГАН ТУН

Мен сен билан хайрлашган тун қаро эди, қаро эди,
Тун бағри бут, менинг бағрим яро эди, яро эди.
Тун бағрида қолсин дардим, кўрмасинлар,

кўрмасинлар.

Кўриб биров рости биров рўё томон бурмасинлар.
Тилимга-ку ишончим бор, итоатсиз сўлса рангим,
Мен тингларман юлдузларнинг сукутинмас, шўх

жарангин.

Ярқироқ ой шуъласида тол-тол бўлиб эшиларман,
Хушбахт дўстлар даврасига ўзни уриб, қўшиларман
Ва аччиқма-аччиқ туриб, бахтга қарши, бахтки барбод,
Бахтлилардан шиддатлироқ куйларман шод,

куйларман шод.

Аминманки, авжим билан шу биринчи даврадаёқ
Ўзимга тонг яратарман, тонгим менинг отар опшоқ.
Тунда қолар дардим менинг, нурлар чаяр юзларимни,
Унутишнинг сели ювар, дилнинг армон, изларини.
Аччиқ ўйлар тўзонидан ўзни олиб чиқиб кетиб,
Бир гул янглиғ очиларман нур қўйнида жавлон этиб.
Қим ҳам билсин, сўкилган дил чокларининг битмоғини
Баъзида гул ҳасратлардан ортиқ яшнаб кетмоғини.
Мен сен билан хайрлашган тун қаро эди, қаро эди.

1973, 17 февраль

* * *

Куйлангиз ҳей, мен қўшиққа жўр бўлгим
келмоқдадир,
Уфқнинг қизғиш нурларидай қуйилгим келмоқдадир.
Йигирма беш ёшнинг куйи вазмин тортса-да не тонг,
Уз-ўзимга бола бўлиб туюлгим келмоқдадир.
Узни гўдак, отамни-чи ўттизида кўряпман,
Унинг йигит юрагида ўт қизиди, кўряпман.
Чавандозлар аро голиб, соврин олиб қайтган дам
У онамга от жilовин тутқзади, кўряпман.
Онам худди йигирмада, ғунча мисол очилган
Тосдай қора сочи ортда тўлиб, тол-тол очилган.
Биз бир рангсиз гулмиз ахир, у ҳуснинг олдида —
Қирқ йигитни қирқ тарафда қолдириб дол, очилган.
Қирқ ошиқни, кун келди-ю, чол атади бу йиллар,
Мўсафидлар забонини бол атади бу йиллар.
Афсус, бугун оталарни тугал санай олмадим,
Қай чаманга учмиш улар, лол, айтмади бу йиллар.
Дунё сендан рози бўлиб, сархуш ўтдими улар,
Сенга келган тўфонларга бағрин тутдими улар?
Уфқни кўзлаб уча-уча, кун келганда сездирмай
Нурландию ёрқин уфққа сингиб кетдими улар?
Шу саноқда йўқлар ҳаққи, соғинишдан куйлангиз,
Бедардларнинг бағрин ёқиб, доғи ишқдан куйлангиз.
Соғинишдан қолмади ул сочининг қаро толаси,
Кўнгилини ҳам оқартувчи оқ қўшиқдан куйлангиз,
Куйлангиз ҳей, мен қўшиққа жўр бўлгим
келмоқдадир.

1973, 17 февраль

БЕГИМ, СИЗНИ ТАБИАТ

Бегим, сизни табиат расо қилиб яратган,
Кимларнидир ўйчану сизни кулиб яратган.

Ногаҳон бериб қўйиб бу ақлни, камолни,
Ўзи ҳам рашк, ҳасадда тўлиб-тўлиб яратган.
Қия тушган нигоҳни армонга йўймагайсиз,
Қиз қалбига севмоқни осонга йўймагайсиз,
Қийнамангиз, у ўзи ўртангучи бир бағир,
Бу бағирни кенгликда осмонга йўймагайсиз,
Сиз худдики Фарҳодсиз, Ширин қайдадир, бегим,
Орзуларим дилдаю нолам найдадир, бегим.
Сиз десам бар тутқазмай сочилган ўйларимдай,
Бу тонг қаро сочларим майда-майдадир, бегим.
Сизни мен ўзимга ҳам лойиқ кўрмам, рости гап,
Ўзгага бермоқ эса, тушимга кирмас ухлаб.
Ўзга билан кетсангиз, равон йўллар қолмасин,
Бегим, иккиланмасдан ер юзин ташланг михлаб.
Михнинг, тигнинг заҳрини сезмай ёниб бораман.
Ишқ зардобли шаробдир, қониб-қониб бораман.
Ҳеч ким билан сирлашмай, ҳеч кимсага тутмай май,
Ўз қоним билан ўзим алвонланиб бораман.
Ҳайратларда қотгайсиз мени кўрганда ул дам
Ёнингиздаги совуқ сулудан совурсиз ҳам,
Сизни обдан музлатгач, ўзим қайтарман, чунки
Бунгача йўқ садоқат, бундан сўнг ҳам бўлар кам.
Ўзга тортмам, чексам ҳам шунча жабру жафони
Ўзгага ҳам бермасман, сиздек бир бевафони!
Бегим, Сизни табиат расо қилиб яратган...

1973, 17 февраль

БАҒИШЛОВ

Онажон!

Тезроқ бўл, тилларанг либосингни кий,
Оппоқ рўмолингни ўрагил бошга.
Қулоқ сол, чалинар мастона бир куй,
Нигоҳ сол, уфқда қизгиниш қуёшга.
Уфқ ёнапти, куй бетиним янграр,
Борган сари қизир томиримда қон.

Кўзимда акс этар шўх, оловли ранглар,
Ранглар тинчим олди бу кун, отажон!
Она!

Шу тонгда ҳам сен ташвиш билан банд,
Ун элаяпсанми, сен турақол, кийин.
Бу галча хамирни мен ўзим қораман,
Қуёшдай тандирда пишираман кейин.
Баҳорни қаршилаб, куртаклар очар лаб,
Куртаклар яп-янги!

Оламни тутмоқда уйғонишнинг
Кулгусин жимгина жаранги.
Бу жаранг остида бўлақол, тортинмай,
Тилларанг либосинг ташла эгнигга.
Ҳузурбахш, бу ҳаёт уззукун чалиб най
Бор бисот, қувончин бахш этсин сенга.
Дўстларинг давраси чорлаётир сени —
Менинг оппоқ сочли Момо Ҳаволарим.
Уларга тақдим этмоқ керак.

Тирик табиатнинг энг хушбўй исини,
Олча гулларию булбул наволарин.

Ҳамиша ҳам шундай:

Вақти йўқ уларнинг бирпас боққа кириб,
Гул ҳидлаб, булбулдан қўшиқ тинглашга.
Гарчанд шеъримизда қўйсак ҳам тиндириб,
Табаррук қилсак ҳам кўтариб бошга...
Дарвоқе, ўкинчининг фурсати эмас
Шу қуёш нурлари шўнғиган оқ сочлар,
Шу бизни деб ёна-ёна хира тортган кўзлар,
Шу қуёш сари авайлаб босилган
Кичик-кичик қадам излари —
Сенинг изларингни —
Нондай кўзга суриб ўпаман.
Байрам билан қутлайман!
Менинг оппоқ сочли мунис фариштам,
Онам!

1973, 2 март

СЕВАН ҚОШИДА

Арманистон сафари хотираларидан

Юрагингни титратдию бир иштиёқ, чанқоқлик,
Севанга дуч келиб қолдинг, пинҳон унга ёш тўқкин.
Ундан тила ўзи янглиғ улкан меҳр ила поклик,
Ғурурингдан устун келиб ҳузурида тиз чўқкин.
Дейлик, сени қондирмади шу улкан кўл, шу наҳр,
Сезмай қолдинг бир умрлик узилмас ғам қилди қул.
Энди дунё шавқларидан ўтажаксан бебаҳр,
Ахир энди дуч келмайдир бундай тиниқ, зилол кўл.

1973, 2 март

АРМАНИСТОН

Арманистон фақат сархуш, дилкаш май эмас,
У минг йиллар зарбин еган жабрдийда тошдир.
Ғам ўт бўлиб уни тошдай кўп куйдирди, бас —
Арман ўтдан омон қолган тошдай бардошдир.
Зварноцнинг бургутлари талпиниб турар —
Кўкиш туман қоплаётир қалин ўрмонни.
Хаёлда бир меҳрибон дўст сурати юрар,
Хаёлимда тикладим мен бу кун арманни.
Ақиқчадай бир шаҳарча бағрига олди —
Чироқлари минг йиллардан сўзлади достон.
Яйраб-яшнаб кутиб олди сўнг олдию тин
Ўтмишини куйлаб берди мунгли Ҳаястон.
Мен-ку, унинг юрагига далда бўлардим,
Мен-ку, унинг бугундан қилардим фаҳр.
Аммо юрагимга аччиқ алам тўларди,
Қанча ўққа нишон бўлган бу кичик бағр.
Бир тун икки минг бош ўтиб ёв қиличидан
Мотам учун қолмаганда ақалли бир зот,

Қандайдир бир гўдак қай бир кулба бурчида,
Қолган бўлса, шуникидир, балки бу авлод.
Майдан масрур, унутибди ваҳший хоқон ҳам
Жангнинг жароҳати мисол арман уруғин.
Уйлабдими замон келиб, айланиб олам,
Дунёларни шу гўдакнинг тутар довруғи.
Уни ёнғоқ дарахтига қилдилар қиёс,
Мевалари ёт элларга кетмиш сочилиб.
Бу ҳол менинг элимга ҳам ўхшайди бир оз,
Мен ҳам қадим элдошларим эслайман тўлиб.
Асов дунё денгизида бўлса ғалаён —
Кемалар ғарқ бўлар, бўлар йўқолган пайтлар.
Фарзандингга садоқатли бўлгин, онажон,
Ризқин териб бир кун улар бағрингга қайтар
Ва бир вақтлар ғамлар чўккан тош қасрларда
Шоҳона бу кун сурурин кўрарлар баҳам.
Арман қадди эгилмаган тош асрларда
Шундай ғолиб яшар Арман бундан кейин ҳам.

1973, 2 март

БУ ШЕЪР

Муҳаббатдай буюк дардга
Дугона қилар бу шеър.
Дуч келтирар сендай мардга,
Ягона қилар бу шеър.
Беҳадик қувонсам қани —
Сендан шеър суюк бўлгач,
Кун келару сендан мени —
Бегона қилар шу шеър.

1973, 6 март

ШАМОЛ

Шамол...

Елар...

Елар...

Йироқлардан ёмғир исн,

Гул исини олиб келар.

Ёмғиру гул исларидан яйраб жоним

Шамолларнинг қучоғига ўзим уриб

Кетмоқдаман томирларда қизир қоним

Шан гупуриб.

Гўдак мисол эркаланиб эсар шамол,

Шамол гўдак нафасидай майин, майин

Унинг сочган атрлари очар жамол,

Эсган сайин.

Сархуш, сархуш оҳангларга сингиб кетиб,

Шамолларга ўралганча учмоқдаман.

Учар экан, кўп сирларни англаб етдим

Шамол кўрдим турли қитъа, пучмоқда мен.

Шамол кўрдим қўланса ҳид ичра юрар,

Куюк танни ачиштирар сепгандай туз.

Юрагингга ором эмас, олов кирар,

Бурқсиган ер шамолига бурганда юз.

Боғ бағрига мевалармас, ғам тўкилиб,

Дайдир шамол, қочмоқ учун тополмай йўл.

Гоҳ учқунни пуфлаб-пуфлаб ёнгин қилиб,

Култепалар ҳосил қилар қутуриб ул,

Шамол — аламзада инсон, эрксиз, кучли

Урар, йиқар артмай кўзин ёшларини.

Тошдай қилиб бир-бирига уриб ўчли

Мажақлайди эзгувчилар бошларини.

Нондек суюк чақалоқни кулга кўмиб,

Паришон, сочлари тўзиб чопар шамол.

Аёл мурдасининг очиқ кўзин юмиб,

Очиқ қолган кўкрагини ёпар шамол.

Қасоскор қўл жомга заҳар қуяётир,

Қасоскор қўл босқинчига тутмайди бол.
Жулдур кўйлак этаклари куяётир
Фақат ўзинг куйиб кетма, ёвқур шамол!
Шамол асли шамол эмас, сенсан дўстим,
Шамол яна шамолмас, йўқ менинг ўзим.
Мана шу хил эсиб, қанча йўлни босдинг,
Ўзгаларга бермайман деб ўз эрк, тузинг.
Кун келади,
Кўкка бўяб бу жизғанақ ернинг тусин
Хониш қилар узун-узун, эрклик найи.
Сен эсарсан қучоғингда гулнинг иси,
Гўдак мисол эркаланиб, майин-майин.
Шамол, шамол — менинг дўстим!

1973, 6 март

ЙИГИРГАНИ ИПЛАР ҚАДАР...

Зиналардан айвон сари чиқмоқдаман аста-аста,
Унда онам шошқин урчуқ йигиради бу нафасда.
Йигиради калавасин бир урчуқ ип этмоқ учун,
Югуради бу дунёнинг поёнига етмоқ учун.
Кекса ақлин яратмишин гилам қилиб ёймоқчи у,
Неварасин гиламини ҳозир тўқиб қўймоқчи у.
Жошим онам, бир зумгина урчуғингни қўятургин,
Уралишган неварангни суятургин, суятургин.
Тили чучук бижилдоғинг урчуғингни қўйгин дейди.
Ишларингни четга суриб, фақат мени суйгин дейди.
Биз ҳаммамиз шундай, она, ўтказамиз сенга сўзни,
Сен бор юкни кифтга олиб ўтказасан ризқни-рўзни.
Қайдан билсин, ўтган, ўтиб бораётган асрларда,
Қошонаси қуёш қадар ярқираган қасрларда,
Яшашли ер боғларини яна гуркиратмоқ учун,
Қора сочига қор ёғиб, билагидан кетиб кучи,
Шу муштипар бувиснинг гишт қуйганин, гул экканин

Дунё ғами, шодлигини бесўзгина, жим чекканин
Қайдан билсин, агар она тўхтатса бу курашини,
Тирикликнинг пойдевори туб-тубидан нурашини,
Билсанг бола, бу ҳаётда бувинг тирак, бир устундир,
Унинг билан ўтган ҳар кун бир байрамдир, ёруғ
кундир.

Гўдак тилак тилар бўлса, дерлар «бажо бўлур» эмиш,
Бувижонни, ёруғ кунни, умрин тила, бегуноҳ қуш,
Умр бўйи йигирди ул, бугун яна урчуқ тўлар,
Йигиргани иплар қадар бувинг умри узун бўлар.
Зиналардан айвон сари чиқмоқдаман аста-аста,
Унда онам шошқин урчуқ йигиради бу нафасда...

1973, 6 март

НАВРЎЗ

Мен бу кун таъзимдадурман еру осмон олдида,
Ҳам унда ҳокими мутлақ — ҳазрати инсон олдида,
Ҳар гиёҳким кўз очувчи титраган жон олдида,
Тириклик шавқини берган борки имкон олдида,
Юзларим олмоқда ол ранг тонгги нурафшон олдида.

Дур либослар ичра бўздан тўн бичмаганлар ҳақи,
Ҳавзи кавсар ўртасинда сув ичмаганлар ҳақи,
Минг бор ўлиб, сўнгги дам бир бахт қучмаганлар ҳақи,
Фасли баҳор, васли ёра ёлчимаганлар ҳақи,
Мен бу кун созимни созлай бор орзу-армон олдида.

Шодумон боққа югургум, тонгни муштоқ оттириб,
Қирқта қилган сочларимни тилла сувда қотириб,
Наврўзона шавқ-ла куйлай ғунчани уйғоттириб.
Ва сўзлайким: «Қуёш келди, ғам ойини боттириб», —
Ғам на қилсун, ул мунаввар шамъи шабистон
олдида.

Оппоқ олча гулларига кўз тушган он яйрадим,
Сархуш бир ўт туташгандай қизиди қон, яйрадим,
Ҳаёт менга яна кўклам қилмиш эҳсон яйрадим,
Оҳ, яшамоқ! Нақ танамдан чиққудек жон

ййрадим,

Бу дунё қадрини сўрманг яйраган жон олдида.

Унга интиқ, аммо богин кезмаганлар бўлди-ку,
Ялпиз ҳиди анқиган дам сезмаганлар бўлди-ку,
Қишда торайган юракни ёзмаганлар бўлди-ку,
Улар кетгач, интиқ-интиқ ёдлаганлар бўлди-ку,
Гарчанд улар қатрадурулар дарёйи уммон олдида.

Улар ҳақда тўлиб-тўлиб хотиротлар бошласам,
Соғинтирган дийдорларин қўмсаб кўзим ёшласам,
Маъюс тортиб қолар ахир, у кулгувчи ғунча ҳам,
Дейман: «Ғунча кулгусига ғамгин оҳанг қўшмасам».
Шул сабаб, шод чарх урарман бу чархи даврон олдида.

Тингланг, кезар боғлар аро куртакларнинг кулгуси,
Авжламоқда бора-бора гўдакларнинг кулгуси,
Бу туйғулар балки бир кун мени шоир қилгуси,
Унда созроқ куйлаб бергум ҳаёт гулин хуш исин
Ва тириклик қўшиғини жумлаи жаҳон олдида.

1973, 10 апрель

КИТОБЛАРИМ

Келинчак тўнғичин суяр яшириб,
Қайнота, қайнона, бегоналардан.
Қувонч келса ҳамки кўнглин тошириб,
Фарзандга бепарво кўз ташлар қайдам.

Тўнғич китобларим, болакайлар, шўх,
Чулдираманг: «Ўзинг бизга назар сол».

Ким айтади сизга муҳаббатим йўқ,
Мен ҳам уяламам келинчак мисол.

Баъзан соғинч билан танҳо қолган он
Варақлаб қоламам сизни тўзимсиз.
Суя билиш керак ўзин ҳам инсон.
Сиз ахир,
Сиз ахир менинг ўзимсиз.

1973, 13 май

СУРАТКАШИГА

Сураткашим, аҳвол нечук, ҳормадингизми?
Ранг фарқини ҳали яхши ажратмай туриб,
Ўзингизмас, Рафаэлнинг кўзи билан кўриб,
Бирдан ногоҳ илҳом билан кучга тўлиб сиз,
Суратимни чизмоқ бўлибсиз...

Суратимни кўряпману ўксиб кетяпман,
Айтинг, нега бундай ишга қўл урдингиз, қўл?!
Мен суратни гавдам билан тез беркитяпман,
Туйғум бўлиб кул.

Нега, нега ҳис, туйғусиз мен турибман тек,
Қани нолам ё чарх уриб шўх кулганларим?
Шамолларда тўлқинланган соч елканларим,
Қани менинг кўзларимда ҳуркаклик, ҳадик.

Сўзламайди нега менинг қорачуғларим...
Улар қушлар, ахир, ҳозир учади, ҳозир...
Вужудимдан сезилмайди қалбим чўғлари,
Сиз бу ўтнинг тасвирига эмассиз қодир!

Қани менинг билагимда оқайтган куч,
Ер шаклида бошимдаги ернинг хаёли.

Бу юмушли қўлларимда нетсин елпуғич,
Мен ҳарқалай паривашмас, ернинг аёли.

Сиз чизмайсиз нега менинг ҳар бир чигитни
Экканиму унмоғига кўз тикканимни
Ва даламдан шамол тўда-тўда булутни
Олиб кетса енгил тортиб, энтикканимни?

Елпуғични олиб қўйиб қўлимдан чапдаст,
Бир боғлам дон кўтартириб қўяман ўзим.
Бағримдаги бўлиқ доннинг ҳиди қилиб маст,
Балқиб ётган буғдойзорда чарх урар кўзим.

Донни қўйиб болакайни кўтартираман..
Энди келинг, сураткашим, келинг югуриб,
Шу ўзимми, ўзим ҳам танимай тураман,
Нақ қуёшни қучоқлаган аёлни кўриб.

Қуёш қучган аёл қаддин чизолмайсиз, бас,
Фақат хоҳиш билан ҳар ким Рафаэль эмас.

1973 14 май

БИР ИНСОН ТУҒИЛДИ

Бир инсон тугилди, худди тонг чоғи
Яшаш ишқи билан бўртган куртакдай.
Дўмбоққина бола, серҳосил тупроғу
Қуёшдан бақувват тортган куртакдай.
Куртак бўртиб қолди, ўйнаманг, болалар,
Уни узманг яна куртак чоғида.
У қуёш нурларин шодон қарши олар,
Етилиб бормоқда нур қучоғида.
Унинг орзуси кўп, нур билан ўйнашиб,
Елларга юз тутиб кулмоқчидир у.
Шундай яшнасинки, кўрган қолсин шошиб,
У бир барг бўлсинки, ям-яшил, сулув..
Шу куртакка ўхшар тугилган чақалоқ,

Нурдай даркор унга онасининг сути!
Атак-чечак бўлиб йўлга киргани чоқ
Етаклаймиз жажжи қўлидан тутиб.
Унга катталардан бугун шафқат даркор,
Гарчанд, шафқат недир этмаса ҳам ҳис.
Оламда қуёш бор, меҳр бор, одам бор,
Унга бу дунёларни биз очамиз.
У дунёга келди, у яшаши керак,
Эрка бўлиб, қўлдан қўлларга ўтиб.
Унинг кўкрагида урар митти юрак,
Ўзида сершавқ бир умрни беркитиб.
Шу ҳали тупроққа тегмаган оёқлар
Толиқиш билмаган бир сайёҳ сиёқли
Кезади дунёлар,
Йироқ дарёларнинг соҳилларида
Темирдай бармоқлар сузар нақ кемадай,
Отасининг тенги бир оқсоқол чолнинг
Эрка қизалоғин кокилларида
Сочлар тўлқинида сузади кемадай.
Гўдакни уйғотар бесабр туйғулар,
Дунёга дунёча у меҳр қўяди.
Кўзларида ҳаёт тўлин ойдай тўлар,
Кимнидир суяди, кимдандир куяди.
Хулласи, тугал бир умрни сўрайди,
Ҳақли талаб билан дунёдан, биздан.
Кун келар, беминнат нур билан ўрайди
Дунёни ва бизни у улғайган дам.
Ҳозир-чи, ҳозирча узмангиз куртакни,
Тинч қўймас эртанги боғларнинг заволи.
Асрангиз, эртаги елкадош ўртоқни.
Бугунин, камолин.
Онасининг ширин сутига тўймасдан,
Улғайиб, орзудай бир қиз деб куймасдан,
Роҳатлар берувчи азобни туймасдан
Ҳайратлар ичида суймасдан,
Ногоҳда

Тупроқни қучмасин, ёнмасдан ўчмасин
Шу ўсиб-унгувчи дуркун ва норғул
Бир тугал ҳаётнинг талабгори — Ўғил.

1973, 4 июнь

ҚУЛЛАРИМ КУЙЛАМОҚДА

Эгатларим этаги уфққа туташмоқда,
Орзуларимдай узун,
Орзуларимдай тўкин.
Кўрингани йўқ лекин орзуларнинг поёни,
Орзулар орзусида ёнмоқдадир ёш жоним,
Жоним ёнмоқда лекин.
Лекин бу эгатларим қумликда чизган йўлим
Ёнаётган кўксимга уфурар майин атир
Ва бола йўргаклаган тинмагур икки қўлим,
Менинг шу икки қўлим
Беовоз куйлаётир,
Бетиним куйлаётир.
Дилимнинг қўшиқлари учмоқдадир ҳавога,
Дилимнинг қўшиқларин тингувчи шамолга йўй.
Қўлимнинг қўшиқлари тўлиқ-тўлиқ навога,
Кўринг, қўлим қўшиғи эгатларда чўзар бўй.
Асрий қумликлар аро ниш урган умидларим,
Соғлом гўдакдай дуркун, гуркираб куртак ёзсин.
Кўпроқ йўқласин уни осмоннинг булутлари,
Қум кўчган мисдай ерни шодликнинг сели боссин.
Инсоннинг қудрати, ҳа ўзимнинг қудратимга
Инониб бормоқдаман оламга очиб қучоқ.
Қузғун учган саҳролар макон бўлгай олтинга
Қўлларимнинг қўшиғи жаранглаб урилган чоқ.
Дейлик, олма кундан-кун қизилланиб олар ранг
Алвонланиб бориши қўзғатади ҳавасни.
Шу қора тупроқли Ер — менинг юмалоқ куррам,
Дам сайин қизғиш тортган олмаға ўхшащмасми?

У ҳам худди ғўр мева, ҳали пишганича йўқ.
Қўлимнинг қўшиқларин шиддати гупирмоқда,
Шундан унинг қай бурчи сариқ, қай бир бурчи кўк,
Аммо у бора-бора яшил рангга кирмоқда.
Булутдан, шамоллардан куч олмоқда овозим,
Дилимнинг қўшиқлари ўрламоқда кўкларга.
Ортидан кузатипман қулочимни кенг ёзиб,
Юксалган қўшиқларим учмасин деб ўқларга.
Самони чулғаётган қўшиқлар соясида
Қўлларим куйламоқда, ҳеч тўхтовсиз тўкиб тер.
Дам сайин авжланган бу қўшиқ ниҳоясида,
Ям-яшил бир япроққа айланмоғи керак Ер.
Шунгача тинмайди қўл,

Эгатлар энг равон йўл.

Жаранглар туғдирар ул ўзи беовоз жаранг.
Чанқоғин босар ундан қсвжираган ўнгу сўл,
Қўлларимнинг қўшиғин ранги — тирик, яшил ранг.
Токи қон иссиқ экан, икки қўлим куйлаб тур,
Куррамизнинг кўклиги — қўлларнинг қўшиғидир.

1973, 3 июль

ЮРАК, МЕНГА ОМОНАТГА БЕРГАНЛАР СЕНИ

Юрак, менга омонатга берганлар сени
Иқдорсан-а, оз ишладик ҳали бирга биз.
Ёш боладай интиқ боқдик тонгга, нурга биз,
Интиғу танг, дол кузатдик ҳамма нарсани.
Инсоният яратмиши ҳайрон қолдирди,
ўйга толдирди.

Агар, агар... Шу аҳволда кетсак дунёдан,
Қўшиқ бўлиб янграмасдан, қушдай сайрамай,
Суронларга, курашларга ўзни қайрамай,
Вулқон бўлиб отилмасдан йитсак дунёдан.
Яшинга дуч келган ниҳол ҳайф кетган жондир,
армон, армондир.

Ногоҳ шохдан узилдиму дарё бўлди тушганим,
Тиними йўқ ошқин-тошқин дунё бўлди тушганим,
Ўчгани йўқ рангимнинг ҳам тарам-тарам қизили,
Оҳ ва лекин толдирмоқда тўлқинларнинг ҳазили,
Ногоҳ шохдан узилдиму дарё бўлди тушганим.

Сувлар қувлашмачоқ ўйнар, менга тиним бермаслар,
Бу ўйиннинг шавқи билан улар тун-кун шўх, мастлар,
Тўлқинларни эрмак қилиб мен ҳам қочиб келяпман,
Орзулардан бағрим тўлиб, чеҳра очиб келяпман,
Сувлар қувлашмачоқ ўйнар, менга тиним бермаслар.

Узун яна кучли бир қўл олдда кутади мени,
Эртами кеч шиддат билан у қўл тутади мени
Ва кетаркан шўх тўлқинлар қучоғидан айириб,
Танҳо эзилсам ҳам ортга боқмагайман қайрилиб,
Узун яна кучли бир қўл олдда кутади мени.

Шунда дейман тўлқинларга, шўх тойларим, хайр энди,
Сўнгига ҳам етди, мана, қувлашмачоқ, сайр энди.
Чулдираманг: «Биздан кечиб кетмоқдасан нега сен?»,
Қоча-қоча шўх олмангиз топди бугун эгасин,
Шул сабабдан, ранжимангиз, шўх тойларим, хайр
энди.

Мен олманман, тўлқин билан ўйнаб оқиб боряпман.

1973, 4 июль

* * *

Ўйламангки, унинг қалби йўқ —
Кўпни севар, кўпни кўзлайди.
Ҳамма билан бўлса ҳам дўст, шўх —
У бир дардкаш қалбни излайди.

Ҳаёт такрор учраштираркан,
Кимни «сен» деб, кимни «сиз» лайди,
Йўқ, уларга бермайди у тан —
У бир дардкаш қалбни излайди.

Дерсиз «Ошиқлари эмас кам,
У, қанчаси унга сўзлайди».
Дил розларин тинглаб туриб ҳам —
У бир дардкаш қалбни излайди.

Ёки деманг «Қиш совуғидай,
Унга яқин юрган музлайди».
Узгаларга ҳарорат бермай —
У бир дардкаш қалбни излайди,

Деманг, маъюс тортиб қолган дам —
«Унутган ошиғин эслайди».
Ишончини ҳамон қилмай кам,
У бир дардкаш қалбни излайди.

1973, 6 июль

ШОШМА, ҚУЁШ

Дунё айланади, айланар бошим,
Кундан кутганимни этолмадим жам,
Бунча ошиқмасанг, порлоқ қуёшим,
Ҳадемай тун келар, олажаксан дам.
Қуёшим, беркинма булут ортига,
Бу тунд ҳам ёввойи осмонни ёрит.
Кун келар, кетармиз зулмат юртига,
Оти оқсоқланган йўлчидай ҳориб.
Бу кун кўряпсанми, отим гижинглар,
Ишонса бўлади бу отга бугун.
Қизғин чорлаяпти базму гурунглар,
Ечилиб бормоқда дилда бор тугун.

Ҳанчалик чарх урсам камдир, кам бу кеч,
Қўрқаман, оҳ, бу кеч ростми ё тушдир.
Ҳеч нарса хотирни қилмас жам бу кеч,
Бу кеч қалб парвоздан толмаган қушдир.
Кўп нарса берасан, қонмам барибир,
Эй, қодир табиат, яна бўл сахий.
Билмоқни истайман қанчаки бор сир,
Жаннат бандаси ким, кимлар дўзахи..
Шу хил ўйлар билан тўдага тушиб.
Давра шукуҳидан кўзларим тинар.
Жавдираган кўзлар оларкан ҳушим,
Ҳаммаси жаннати бўлиб кўринар.
Бу боғлар ҳуснига тўймас экан ким,
Тирик туйғулардан титраркан қай жон,
Мен унинг кўзида жаннатни кўрдим,
Ўзини «жаннати», — деб қилдим эълон.
Кунлик умр охирлар, айланар бошим,
Кундан кутганим кўп, этолмайман жам.
Бунча ошиқмасанг, порлоқ қуёшим,
Порла, тун келганда олажаксан дам.

1973, 8 июль

ЎЗБЕКИСТОН

Сулув Сибирь қайинлари кўк япроғу оқ бадан,
Тобольскда мушоира, шоирлар созлайди соз.
Бу гўшангга бир қушчадай мен ҳам учганман, Ватан,
Кўрдим бунда дўстликни мен қандай қилурлар эъвоз.

Навбат бериб дедиларки «Ўзбекистон сўзлайди»,
Она юртим, мени сенинг тимсолинг дедиларми?
Онам, сенинг «юзинг»ни деб улар мени «сиз»лайди,
Йўқса бу гўр шоирингни туш кўриб эдиларми?!

Ҳали отам туғилмасдан машҳур эдинг, Ватаним,
Зукко боболарим қўли Сени зарга ўради.

Дунё сени Улуғбекнинг юрти деб аввал таниб,
Сўнгра сендан сўз очсалар Навоийни сўради.

Фурқатингнинг фиғонидан Ёркентни тутди тўзон,
Гангнинг қирғоғида Бобир сени ёдлаб оқ чекди.
Улар газал битдилару юраги бўлиб сўзон,
Соғинчларни уруғ мисол ўзга тупроққа экди.

Соғинч куйин тингладию сергак дунё қулоғи,
Сени эсга олди, Ватан, олиб қасос ўчини —
Яна эсга олди шундай Тўйчибек ўлган чоғи,
Кўксин тутиб, ажал сочган тўп овозин ўчириб.

Наъматакка айландию устоз Ойбек ижоди,
Қояларда гулга кириб, ол қуёшга қўл чўзди.
Устоз Ҳамид кўзларини ғойибдан тиклар ёдим,
Кўзки, нури «авлодга» деб қуёш ёққа йўл чизди.

Шайхзода баёзида қомат тикладинг бўй-бўй,
Ғафур Ғулом наърасида юксаклигингни кўрдим.
Айтаберсам... ортиқ сўзга ҳожат борми, энди қўй,
Улар бари кенг дунёга сени эслатди, юртим.

Бир вақтлар ҳам деганлар-ку, «Ўзбекистон сўзлайди!»
Шунда улар сўзга чиққан — менга бобокалонлар.
Ўша пайтлар бу минбардан тушган экан сўз айтиб,
Ҳали-ҳануз бу сўзларни такрорлайди замонлар.

Мени нима ҳам дей олардим, бундай пайтларда тиниб,
Сўз айтмоққа шошмай ўйга ўйларимни улайман.
Бир-бир босиб минбар сари борарканман қимтиниб,
Боболарим шиддатидан бир чалимин тилайман.

Боболарим сўзи Сени юксалтибди қуёшга,
Тўфонлардан қўнган гардни рухсорингдан сидириб,
Мен ҳам шундай ўтажакман Сени кўтариб бошга,
Шаънингга лойиқ бир сўзни умрим бўйи қидириб.

Ўзбекистон, бошгинангдан қуёш абад нур тўкиб,
Дориламон кунда яша, бор экансан токи Сен.
Тонготарда тупрофингга эгиламан тиз букиб,
Сен қуёшга қўли етган боболарим хокисан.

1973, 8 июль

ЮЛДУЗЛАРНИ ОСИБ БЎЛМАС

Кеча баҳор...

Боғда олма гуллаган эди.

Бугун-чи қор —

«Қорхат»га туширар ким-кимни.

Кечаги кун

Онам мени бешигимга белаган эди,

Бугун бешикка мен белаيمان ўғлимни.

Ўқларнинг дуди-ку, ўқларнинг дуди —

Офтоб тиғида қорайишимни истамас онам.

Ана у, невараси — оппоқ ўғилчани

боши узра тутиб

Кўз-кўзлар бу дам.

Шулар учун,

Беҳудага сарфламайин қалб кучин,

Дунё ичра дунё қадар балқимоқ —

Чарақлаган юлдузларни кафтга олмоқ керакдир.

Юлдузларнинг, уруш кўрган рўзгорлардай тўзишини

Ва мўлтираган кўзларда аччиқ ёшлар сизишини

Кўрмоқ учун —

Васвасага тушиб қолиб, кимлар нотинч юрадир,

Кимлардир дор қурадир —

Юлдузларни осмоқ қасдида!

Ерга тушган ним қизил олмаларни —

Ҳилолдек — ҳилолдек болаларни

Оёқ билан босмоқ қасдида улар...

Қарши турмоқ керак!
Сўнмас қуёш сингарни ёниб —
Бир-бировга
Ўзингга инонгандай инониб.
Гўдак севгисиннинг ниҳояси йўқдир,
Оқсоч оналаримизни гўдак меҳри билан ардоқлаб,
суйиб,
Завқланиб, куйиб, яшашимиз керак.
Шундай яшайликки,
Бизнинг шу уруғ ундирадиган —
Шу ҳали қош чиқариб улгурмаган —
Мурғак гўдакни авайлаб ўстирадиган
Майин қўлларимиз
Ёвузлар бўйнига чайир сиртмоқ бўлиб тушсинлар.
Токи ваҳший имонга келсин..
Ахир, ахир, болаларни босиб,
Юлдузларни осиб бўлмайди!

1973, 24 июль

ИЛДАМ БОЛА

Илдам бола, тиши кемшик,
Катталардай ақлли.
Тагидаги қари эшак
Қистатади жаҳлини.
Ўзи-ку хўп илдам, дайди,
Чопса ўзар шамолдан.
Аммо эшаги юрмайди,
Боши қотган бу ҳолдан.
Куйинмагил, ҳой болакай,
Ўзни уриб, шошқиниб.
Сен чалганда сайроқи най —
Тошар кўклам тошқини.
Бош устингда тандир мисол —
Қизимайди чўл кўки.

Шаҳарларни қиларсан лол,
Одам бўлиб, сен ўқиб.
Ҳорган чоғи, қўй, олсин дам,
Шунда қолсин эшагинг.
Мен йўлингга лолалардан
Қизғиш гилам тўшадим,
Хув қирда ҳам чайқалгувчи
Қизғиш дарё сеники.
Уни яланг оёқ кечиб,
Олдга талпин энтикиб.
Ортда қолар чўл-бағри кенг,
Ўту эшагинг бари.
Дунё кезар ҳали сенинг
Темир оёқчаларинг...
Илдам бола, илдам бола...

1973, 24 июль.

* * *

Тўсатдан кўзимга тушди чўп,
Йўқотдим хушбўй гул исини.
Севгилим, ўртанма, ёнма кўп,
Қайтадан топмасман мен сени.

Тўсатдан кўзимдан айрилдим,
Кўзсиз ҳам яшар-ку, одамзод.
Агарчанд йўлларда тайрилдим,
Аввалги шиддатда сурмам от.

Атрофда сукунат, бир совуқ
Жимлик... йўқ, тўполон, тўполон.
Сен келма, бўлмагин чирмовуқ,
Усиз ҳам бу дардлар олар жон.

Энди мен
Дилимга «тош бўл», — деб айтаман,

Сенга ҳам тилайман тўзимни.
Ахир ким кўрган, кўр қайтадан
Топганин йўқотган кўзини.
Тўсатдан кўзимга тушди чўп.

1973, 28 октябрь

* * *

Аллақачон унутганман бари-барини,
«Аллақачон» алдайман мен ўзимни ўзим.
Ортада қолган муҳаббатнинг қўшиқларини
Эслама, деб ўз-ўзимга тилайман тўзим.

Эслаб қолсам тоқатларим — тўзиган бир пат,
Эгилган ёйга айланар буй-буй қоматим.
Эсласам бу ёруғ дунё — бўм-бўш бир хилқат,
Бир пул бўлар эътиқодим, бахтим, омадим.

Кулгуларим кинояси зарра сезилмас
«Аллақачон унутганман»... қаҳ-қаҳ ураман.
Ҳижроннинг талх шаробидан ортиқ сархуш, маст.
Бахтлилардан бахтиёрроқ яшнаб юраман.
Аллақачон унутганман, унутган маъқул.

1973, 23 ноябрь

Ими йилчи. Утилди танин бир қадам.
 Утар шайлоларга қўлоғим ёйиб?
 Илга бу ботларга зоҳири униши қол.
 Илга бу ботларда бўлмадими тойиб.

«Сенга энчи заїт эшиклари берк»
 Шу фикр ёзуғлик, қаси кўз сойсан.
 Бу ботларга баки, бўлармади кўрк,
 Боир тани-тани мивата айланиб қолсан.

* * *

Бирин-кетин уч киши йўлда кетиб борамиз,
Олддаги дўст ортидан тойиб, туриб келяпман.
Бир-биримизга аранг кўринмоқда қорамиз,
Кўзга тўфон урилар, зўрға юриб келяпман.

Олддаги дўст, боқиб қўй, ора-сира ортингга,
Меҳру муруватингни дариг тутма, ҳабибим.
Ажабмас бир кун келиб, даво бўлсам дардингга,
Ажаб эмас қай бир кун бўлсанг менинг табибим.

Менинг қорамни олиб келаётган ортдаги,
Етмоқ бўлса ниятинг, одимни тезроқ отгин.
Толиққанга ўхшайман, мизғиб қолсам мен тагин,
Пилдираб ўтиб кетмай овоз бериб уйғотгин.

Олдиндаги дўст, чорла, чорлаш — дилга далда, ўт,
Имилламай ортдаги дўстим, менинг қўлим тут.

1974, 4 январь

ҲАЁТ БИЛАН СИРЛАШУВ

Қўғирчоқдай қилиб-ку яратган эдинг ўзинг,
Мунчоқ қошу кўзимга ҳавасларни келтириб.
Порлай бошлаганида кўзим — ёруғ юлдузим,

Нега энди ногоҳда унга армон тўлдириб,
Кўзларимнинг ўтини сўндираяпсан нечун,
Мени қарз тўламоққа кўндираяпсан нечун?

Ҳаёт, сендан ҳеч нарса қилмовдим-ку илтимос,
Ўзинг очиқ қўл билан бердинг ишқ, ўт, қалбу куч.
Ёлғон-ёлғон деб юриб энди деганимда рост,
Йўқотган севгим мисол азобларга этиб дуч,
Ўзим билан андармон масрур, маънос пайтларим,
Берганларинг сездирмай олмоқдасан қайтариб.
Қулф урган кўкатлар йўқ, қундуз қошим тўкилар,
Изғиринлар совутар қизиётган танимни.
Нега, нега сарв қаддим савол бўлиб эгилар,
Унутиб қўйиб баъзан қарз тўлаётганимни.
Ниҳон бериб олмоқдан куйдирмоқми муродинг,
Авраб кузнинг либосин кийдирмоқми муродинг.

Йиллар оша сезилмай кенг келиб қолар узук,
Беш-ўн қадам йўл юрмай юракда гурс-гулдурак,
Бундай пайтларда ҳаёт, айтмаганинг ҳам тузук,
Ёрилиб кетиши бор сени севгувчи юрак.
Гарчанд, ичиб юрса ҳам қисмат шаробин тахир,
Сўқирга «кўрсан», десанг кўтаролмайди ахир.

Майли, берганинг айтма, айтма олганингни ҳам,
Бир лаҳза яшасам ҳам, яшай сархуш, маст бўлиб.
Токи бир кун умримга кўз ташласа набирам,
Гуркираб кўринсин ул, ишқ бўлиб, ҳавас бўлиб.
Йиғар экан умримнинг шавқига кетган эсин —
«Сурур билан яшабди ўз умрин бувим», десин.

Истайманки, авлодим яшасин билмай ҳадик —
Кўрар куни, кўлгуси равшан бўлур ойдан-да.
Ўз ўтмиши билан ҳам кўкрагини тутсин тик.
Ўз насаби билан ҳам ғурурланган майдонда.

Қарз тўлаб, шу орзулар амалга ошгач дуркун,
Гуллаган оқ олчага айланиб қолгум бир кун.

1974, 10 февраль

ЕЛКАН

Уммон сари елкан кетди,
Аммо ортга қайтмади.
Куйи унинг қайда битди,
Ҳеч ким келиб айтмади.

Айтмадилар ўтди кун, ой,
Йўқ елканнинг дараги.
Қайга ғойиб шиддат, чирой,
Елкан-мардлар юраги.

Бир мақсад, деб тун-кун юриб,
Улар азоб чеккандир.
Аро йўлда бўрон туриб,
Балки сувга чўккандир.

Балки йўлда адашгандир
Тўфонларда саргардон.
Қарғамаса машъум тақдир,
Балки қайтар бирон он.

Қайтмаса ҳам эзмас армон,
Янграр юрак нидоси.
Бир мақсадга фидойи жон,
У бир мақсад фидоси.

1974, 2 март

* * *

Хайр дейман сенга мен бу кеч,
Умр бўйи қайтарилмас хайр.

Кўзларимда сезиб бир ўтинч,
Ўз бағрига олади дайр.

Бир кемадай дайр денгизини
Тинчин бузиб сузиб кетаман.
Балиқчадай сезиб ўзимни,
Тўлқинларни қувиб етаман.

Тўш урган қуш — қувноқлар билан
Ўйнашгани; баъзан толдирар.
Жим-жит, жим-жит қирғоқлар билан
Сўзлашганим ҳайрон қолдирар.

Ҳамма билан топишарман тил,
Ҳаммасига бўларман суюк.
Ўз суюгин топмас фақат дил,
Кундан-кун зил юракдаги юк.

Сезиб туриб Сенсиз бахтим «ҳеч»,
«Хайр» дейман кўз юмиб бу кеч.

1974, 20 март

ҲАР ГАП ЎТСА МЕНДАН ЎТДИ...

Ҳар гап ўтса мендан ўтди, сизда гуноҳ йўқ, бегим,
Ўзим сизни отдим ё раб, сўздан ясаб ўқ, бегим.
Ўйладимки, сизнинг бу ишқ кулдай сўниб тўзгандир,
Бугун нечун юрагимда лахча-лахча чўғ, бегим.
Синадимми, тирнадимми, кўнглингизни билмадим,
Чорладингиз, тошдай қотиб бирор қадам жилмадим.
Бунча сочдай илашмаса, ғашлик, саркашлик билан
Ўйладим, бурилиб аммо Сизга назар қилмадим.
Гарчанд каҳрабо япроқдай авжи кўклам куйдингиз,
Аста-аста Сиз ҳам менга бурилмасдан қўйдингиз.
Ўйладимки, бул қадаҳни қўймагайсиз тобакай,
Шунча талхми ҳажр шароби, мунча эрта тўйдингиз.

Шунда ногоҳ англадим мен сайроқ қушдан айрилдим,
Қанотларин шитирлатиб учиб кетгач, қайрилдим.
Уйладимки, Сизни севсам, хато бўлиб чиқмасми,
Хато қилмоқликдан қўрқиб хато қилдим тайрилдим,
Қўлларимдан учган қушим қайта қўнгайми боққа?
Кимга айтай сирларимни, кимни тутай сўрәкқа?!
Донини қуш, қузгунга ем қилган ношуд деҳқонман,
Буғдойини йиғиб олмай келганда авж ўроққа.
Энди Сизнинг хотир билан иноқ суҳбат қуриб мен,
Аччиқ, аммо умидли бир дoston айтиб юрибман.
Узун-узун бу бармоқлар қуш қўнмаса на ҳожат,
Қўлларимни узатганча Сизни кутиб турибман.
Ҳар гап ўтса мендан ўтди, Сизда гуноҳ йўқ, бегим.

1974, 19 август

БҶРОН

Тўлқинни тупроқдай суради бўрон,
Бўрон шудгор қилар денгиз сатҳини.
Менинг юрагимда солишиб сурон,
Шеърларим куйлашар бўрон мадҳини.

Имиллаб оқарди денгиз, шов-шувлар,
Дунё ғавғосига бефарқ, соқов-кар.
Қирғоққа урмасди эринчоқ сувлар,
Шу тинмагур бўрон бўлмаса агар.

Сувда кўринмаса ҳаётдан бир из,
Ким унинг бўйига йўлин бошларди.
Бир танбал булутдай ястанган денгиз,
Кимнинг хаёлига каманд ташларди.

Сени дўстдан кўра дейишар рақиб,
Е талқин қилишар ёвуз кучсимон.
Мен темир кўксингга қизил гул тақиб,
Сурурли шиддатинг асирасиман.

Бўрон, ўз танига сиғмаган шўх жон,
Узию ўзгага бермаган тиним.
Мен сени ўпаман, сени қучсин шон,
Ғафлатга кун бермас, курашчан иним.

1974, 13 апрель

ҚЎЛЛАРИМГА ИНОНИБ...

Бугун қўлим ҳақида куйлагим келиб қолди,
Шу хамир қорадиган икки қўлим ҳақида.
Шу ўтин ёрадиган эркаги йўқ чоғида,
Икки қўлимга қараб бугун хаёлга толдим.

Хаёлчан, қўлларимни аста ўпиб қўйдим мен,
Секинроқ айтасизми, унинг меҳнаткашлигин.
У бетиним ишлади, читу атлас кийдим мен,
У ишлади тарқатиб дилдаги бор ғашлигим.

Кичик ариқчалардай томирларда оқар қон,
Юзларчадир, эҳтимол, томирларимнинг сони.
Балки шулар заптидан танамга сиғишмай жон,
Ишимга ошиқаман, ол тонг билан уйғониб.

Кўклам сувлари оқар меннинг томирларимда,
Унда қушлар чуғурлаб олар одам ҳушини.
Тонг. Қуёш уйқусираб дарчамдан кирган дамда
Қўлларим уйғонади соғиниб ўз ишини.

Кафтин кетмонсоп уриб, у уруғ сочмас экан,
Ернинг қай бир парчаси йўқотмасми кўклигин?
Талпинчоқ болакайга у қучоқ очмас экан,
Оламни тор қилмасми гўдакнинг ўксиклиги?

Бола кўз-қошин силаб юмшоқ, майин тортар ул,
Болакайим, кел сени, икки қўлим соғинди.

У сочган уруғлардан буғдой дони бўлди мўл,
Буғдой шопирмоқликдан тинмайдиган чоғ энди.

Бир палак бошлагандим ҳали бола чоғдаёқ,
Ҳамон унга кўз нурим тўкиб бораётибман.
Ҳаёт гоҳ бошим силаб, гоҳ кифтга қўяр оёқ,
Қорли, қуёшли кунни тикиб бораётибман.

Гар қувонч бош силаса, кўксимга босиб ғолиб,
Қўлим қўл келар менга, шукрона айтмоқ пайти.
Ғам оёқ қўйса агар елкадан чапдаст олиб,
Жарга итқитиб, қўлнинг ишга тушишин айтинг?!

Чақалоқ-ей, чақалоқ монанд бўлар қуёшга,
Қўл «байрам» дер, гўдакка кўйлак тикар чоғини.
Аммо ёзиб бўларми, мусибат тушиб бошга,
Кафан ёпган чоғдаги икки қўл титроғини.

Тикиб бораётирман, узун олиб қатимни,
Жафокаш қўл умри ҳам шундай узун бўлгуси.
Хамир, лой, қонни бирдай қорган қўл журъатини,
Бугунгидан ҳам янгроқ олқишлайди келгуси.

Қўлларим, учаётган икки учирма қушим,
Минглаб қуш тўдасига қўшилдингиз тонг билан.
Минглаб қуш парвозига бу тонг менинг олқишим,
Минглаб қуш парвозининг сурони бўлар баланд.

Мен ҳалол яшайман, деб тамом комил имоним,
Икки қўлим — учирган қушларимга инониб.

1974, 13 апрель

СОҒ-ОМОН БОРМИСАН...

Соғ-омон бормисан, кўксимдаги юрак,
Эртаги ишончли чопқирим, отим.
Заминда гулдурак, осмонда гулдурак,
Бир гулдурак бўлиб кечар ҳаётим.

Энди йўлга кирган талпинчоғим, тойим,
Қоңилиб кетмасанг тошларга дейман.
Асраб юрсам ҳамки кўкрагимда доим,
Юрагим, мен сенинг ғамингни ейман.

Қирда қизғалдоқлар қимтиниб очар юз,
Сен учмоқ истайсан шодмон, қийқириб.
Ал-омон боғларга бериб кўкимтир тус,
Кўклам шамоллари келмоқда кириб.

Кўклам шамолига кўкрагингни очиб,
Уч, учмоқ ишқини қилмай эрмагинг.
Сен менинг ҳасратим, умидвор қувончим,
Тойим, умидимни елга бермагин.

Мен эшитиб турсам қийқирик, нафасинг,
Бу кўркли дунёга сира сиғмайман.
Кўксимда тинса гар туёқларинг саси,
Юрагим, мен сени йўқлаб йиғлайман.

Тушган йўлимизни хас-хазон, қор ёпиб,
Ҳали кўп довону тоғ ошмоқ керак.
Тўғри ё қиялаб, ишқилиб йўл топиб,
Музаффар қуёшга ёндошмоқ керак.

О қуёш орзуси, о қуёш рухсори,
Ақлимга ҳоким у аллақачоноқ.
Унга фидо бўлсин менинг йўғу борим,
Югураман унга очганча қучоқ.

Бир гулдурак бўлиб кечади ҳаётим,
Аро йўлда тойиб бўлмас чирпирак,
Фақат сен чидайсан садоқатли отим,
Сен туриб берасан кўксимда, юрак.

1974, 13 апрель

АЁЛГА ҚАСИДА

Қўшиқ таралмоқда бу дам, узун бўйли бир қўшиқ,
Ҳимиллаган тоғ қизидай раиғ-рўйли бир қўшиқ.
Унда бахтдан хандон солиб кириб келмоқда аёл,
Босиб-босмай, нозли, ғолиб кириб келмоқда аёл.
Қўлда қуёш бўлагидай — бола, жигаргўшаси,
Кўклам она йўлларига алвон чечак тўшасин.
Қўшиқ янграр, оҳангидан қоронғулик чекинар,
Булутни қолдириб пастда, мағрур бургут чарх урар.
Сўна борган садолардай темирқанот бургутим,
Самоларда адо қилар юрагининг бор ўтин.
Кекса бургут пастга сузса, бўлиниб шавқ, хаёли
Гоҳ кулиб, гоҳ «оҳ» уради сирташвиш ер аёли.
Ногоҳ бўрон қўзғалади, қамчи босиб отига,
Бу чидам, бу сабр кимдан мерос аёл зотига.
Бўртаётган куртакларни қалб қатига яширар,
Ерга эмас, худди унинг юрагига яшиялар
Тушаяпти. Ана, ана чақмоқларнинг хивичи
Кўкда эмас, худди унинг қорачуғига учиб,
Тушмоқда-ку, зарблар бу тик, сарв қадни эгмоқда,
Зарбнинг бори гўё унинг гўдагига тегмоқда.
Ярадор қуш мисол титраб, тўкиб кўздан жоласин,
Бир олмадай пинжига ул яширади боласин.
Гулдай майин танасини савалайди дўл, бўрон,
Аёл карахт, қучоғида иссиққина митти жон.
— Чақалогим кўз очар чоғ, дунё, наҳот бўрон эпа,
Чақалогим беланчакда ойдай балқиб кулсин деб,
Сўнгги кучинг тўплаб, тишга қўяр экансан тишинг,

О, сен аёл қудрати-ей, кўр бўроннинг тинишин.
Болам — умрим боли деган, қадди долим, ўзинг тут,
Тинди, ана ортда қолди яшин, чақмоқ, бор булут.
Тўфонига ўзинг тутиб, асраб қолдинг туёғинг.
Яшинлардан омон қолган момоҳаво сиёғим!
Қизганмасдан болангни қўй, қуёш билан дўст бўлсин,
Аёл, сенинг ўлим билмас момолигинг рост
бўлсин.

Жафо қанча бўлса унга ўзни дучор этганим,
Рост бўлсин, ҳа, бугун қўлинг ол қуёшга етгани.
Бир қўлингда боланг, яна қуёш ушлаб бирида,
Қуррамизни ёритяпсан, иккисининг нуридан.
То қўлларинг ишлар экан, қуримасдан куч, дармон,
Қадим ерда сен яшайсан нур улашиб беармон.
Яна йўлга чиқмоқдасан, ёришмоқда туман йўл,
Хоки пойинг кўз устига, яратгувчим, омон бўл.
Қўшиқ таралмоқда сендай, узун бўйли бир қўшинг.

1974, 18 апрель

КУРАШ МАЙДОНИДАГИ УЙЛАР...

I

Алп бобомдан мадад сўраб,
Кирмоқдаман майдонга.
Оқ йўл тиланг, ёру жўрам,
Ғулу туташар жонга.

Кўкрагимда ёнар нафас
Қолмасам деб армонда.
Елка ерга бир тегса, бас,
Чиқмоқ шартдир майдондан.

Қоқилиш ё ўзга бир ҳол
Чалмасин-эй, оёқдан.

Алл йиқилиб бўлмай увол,
Қулаб кетсин чўнг тоғдан.

Мана, белбоғим жадаллаб,
Рақиб ўрар билакка.
Бобо, энди ўзинг қўлла,
Етказ ўзинг тилакка.

«Ҳайё-ҳайт», — деб ҳайқираман,
Алпим номини айтиб.
Мен майдонга тик кираман,
Чиқмоқ учун тик қайтиб.

II

Оқил оға¹, ақлингизга
Бунча ҳам тан бермадим.
Сиз курашни қиялпсиз-ку,
Кўнглингизнинг эрмаги.

Нечун тенгни тенги билан
Туширмайсиз майдонга.
Кимни сийлаб пасту баланд,
Кимни қўйиб армонга.

Мурти энди сабза урган
Жавдираган шу полвон,
Тенгми наъра тортиб турган
Шу давангир, девсимон

Паҳлавонга. Чиқарган от,
Лек билмас ор-номус не?
Болакайни йиқитиб шод,
«Рақибимни енгдим», деб

1. Оға-полвонларни танлаб курашга туширувчи.

Бугун яшнар, эрта сўлиб,
Бу хил полвон, юзтубан.
Турмасангиз холис бўлиб,
Майдон аро — Сиз тубан.

III

Эй курашаётган йигит,
Кўзларингни мендан ол.
Юрагингда гурласин ўт,
Гурлаб сийласин иқбол.

Ақлсизлик қилар юрак,
Хаёлингни бўлмагин.
Рақиб қилмасин чирпирак,
Тирик туриб ўлмагин.

Сен алп бобом бир туёғи,
Алпим руҳи майдонда.
Елканг ерга теккан чоғи,
Қиёматдир жаҳонда.

Сени кўргунча мағлуб, хор,
Кўр қилгум мен кўзимни.
Ясаб чилвир сочимдан дор,
Осиб қўйгум ўзимни!

Бошқа гапни ортиқча бил,
Бўш келмагин, жон тўрам.
Ғолиб бўлсанг дилим-ку, дил,
Келсанг бергум жон сўраб...

1974, 2 май

БИР ҲИКМАТНИ АНГЛАДИМ...

Мен йигирма беш ёшни яшадим икки қайта,
Кўргандайман элликнинг ёзи, кузи, қишини.
Ҳар кўкламнинг япроғини ўпиб, шукрона айта,
Қаҳратонлардан ўтдим тишга қўйиб тишимни.

Қора қарғалар мисол қанот ёйганида тун,
Кўз ёшларимни кўрдим йиғлаган булутларда.
Ҳаёт оташларида куйиб кетмасин учун
Мен юмалоқ бошимни тоблаб олдим ўтларда.

Ҳар қўлимга беш бармоқ берганга айтдим шукур,
Йўқса, тутганим менга тутқич бермай қочарди.
Қочардию қуёшнинг ҳаётбахш нурин эмас,
Қуёшни ёқиб, унинг кулин менга сочарди.

Раҳмат айтиб қўяман оёқ берганга ҳам гоҳ,
Бўлмади ҳамиша ҳам йўлимиз текис, равон.
Мадори кетган дамлар йўлда кимдир қазди чоҳ,
Минг мақомга солди-ку, неча жар, неча доvon.

Оёқ ҳақида ўйлар кетар дилни уйғотиб,
Гарчанд дил уйғондию оёққа ташвиш ортди.
Неча бор ботқоқликлар лойига кетди ботиб,
Минг азобда чиқдию яна бақувват тортди.

Кўзларим... Мен кўзимни не десам экан Сизга,
Кўрмагани қолмади гоҳ кулиб, гоҳ тутоқиб.
Раҳмингиз келадими сизнинг ҳам кўзингизга,
Шавқингиз қўзгаларми, ўз кўзингизга боқиб?

Қийқирган гўдак менга қуёш бўлиб кўринди,
Чақноқ қорачиғимда ўси қизил атиргул.

Аммо ип ўтказолмай игнага кўзим тинди,
Кафан тутган чоғимда хира тортиб қолди ул.

Яшарканман асрнинг шовқинли чорагини,
Чорак минг савдолардан айланиб кетса ҳам бош.
Бир ҳикматни англадим — дунёга керагимни.
Йўлдош эканин менга — букилмас, метин бардош.

Узоқроқ туриб, қайта кузатаман ўзимни:
Миям хазинасидан очмабман ҳали бирин.
Нури порлаётибди ҳали чақноқ кўзимнинг,
Ташлаб яшабман чоғи мен дунёга кўз қирим.

Кўзнинг бор нури билан тикилмоқ пайти келди —
Жонларга титроқ солар жавдираган боқишлар.
Сўзладим, лабларимдан шабнамларми тўкилди,
Куйладим, лабларимдан ҳаволанди шўх қушлар.

Қўлларимга тикилдим, қайтадан кучга тўлиб,
Бола йўрғаклаётган қўлларимда эп — уқув.
Танамда томирларим минг битта ирмоқ бўлиб,
Яшаш ишқида қизиб, оқмоқда солиб ғулу.

Оёқларим пойгага кўп интиққа ўхшайди,
Кезиб чиққум дунёни пою пиёда юриб
Ва юмалоқ бошим ҳам қаттиқ тошдай яшайди.
Лойқа сувлар ҳам энди оқизолмас кўпириб,
Мен йигирма беш ёшни яшадим икки қайта...

1974, 12 май

* *

Ҳавас, нафрат, орзу, умид қоришиб,
Югуртирар мени ёмғирда, дўлда.
Аста-аста осмон келар ёришиб,
Аста-аста қорлар эрнийди йўлда.

Ва тупроққа сингар сувлар бенишон —
Бир сўз қолмас ёмғир ёзгани — хатдан.
Бу йўллардан ўтажакман мен, ишон,
Минг қоқилиб бўлса ҳамки, албатта.

Доим жамбил ҳидин уфурмас сабо,
Гоҳо бўрон қулатай дер устунни.
Ёмғир, дўлда юрсам беҳол, шалаббо,
Кун нурида қуритаман устимни.

Яна ҳавас, яна нафрат қийнайди,
Қасдма-қасди кўксим тутиб мен баланд
Кетажакман, қайғу-қувонч қўш найди,
Қўш қўбизчи шундай кетар мен билан.

1974, 13 май

ТОНГ

Кўзим ичга ботиб кетар,
Қимирлашга йўқ ҳолим.
Қушларни уйғотиб кетар,
Ўйноқи тонг шамоли.

Яна оқ тонг отмоқдадир,
Сурма ранг тун охирлаб.
Ухламадим, уйқу надир,
Жон учгандай бағирдан.

Туни бўйи бағрим куйди,
Куйиб кетди қоғозлар.
Унга бағрим борин қуйди,
Жаранги йўқ овозда.

Азобларим, куйманишлар,
Зулмат ҳоким, мен якка.
Бир юракни ўйланишлар
Бўлди минг бир бўлакка.

Узундир тун, куйиб-куйиб,
Мана, енгил тортдим мен.
Дардларимни бир-бир қуйиб,
Қоғозларга ортдим мен.

Тонг, ҳаммасини унутиб,
Чарх ураман энди шан.
Тонг қоғозларимни титиб,
Куйганлардан куламан.

* * *

Сочимнинг бир тола қораси қолмай,
Дилимдан армонлар кетган чоғларда,
Шўхчан шамол билан қувлаша олмай,
Тизимдан дармонлар кетган чоғларда;

Бир дарахт мисоли япроқ тўксам мен,
Елларнинг ортидан бўлсам жон ҳалак;
Юксала-юксала бир кун чўксам мен,
Битиб, қўлдан чиқса мен тиккан палак;

Толиққан қўлимдан игна тушганда,
Умримнинг палагин тикмасам қайтиб;
Оқ олма қиёсли мен ғарқ пишганда,
Тезоб келганида узилмоқ пайтим;

Қайтадан гўдакка айланиб қолиб,
Онамга зор бўлиб чўмсам қайғуга
Юртим, ўзинг иссиқ бағрингга олиб,
Аллалаб, йўллагия мангу уйқуга.

1974, 16 июль

СУЯНЧ ТОҒЛАРИМ

Сўзламоғим керак мен Сизни,
Сизламоғим керак мен Сизни.
Қай боғларда ёзаркансиз барг,
Изламоғим керак мен Сизни.

Кезгунча умр қўшиғин айтиб,
Кўз толади, оёқ чарчайди.
Бугун йўлга кирган жилгаман,
Шундан қўлдан қўймайман найни.

Синсин Сизни куйламаса най,
Бошингиздан нурдай тўкилай.
Бугун икки кўз чақноқ, шукур,
Тўйиб-тўйиб Сизга тикилай.

То кўзларим тортгунча хира,
То тоғ мисол кетгунча нураб,
Она барин тутган боладай,
Ортингиздан қолмасман сира.

Мангу қолгандирман боғланиб,
Заволга юз бурманг, боғларим.
Боболарим — юксак чўққилар,
Момоларим — суянч тоғларим.

1974, 8 июль

ОНАМ ДЕДИМ МЕН СЕНИ...

Инқироздан нишона, калимага келмай тил,
Онамизнинг шаънига айтолмасак ташаккур.

Ким айтар бу йилларнинг шамоллари елмайдир,
Она бўлмас бу қизлар, алла айтмас бўлиб жўр.
Ўтмиш, она алласи бўлмаса бизга дастур,
Келажакни аллалаш балки қўлдан келмасдир.

Онам дейин-да Сени, бир зумга суҳбат қуриб,
Рухсорингга тикилай, рухсоринг қуёшга мос.
Йиғирма беш йилдан сўнг сенинг ёшингга кириб,
Суюк аёл бўлмоқни истадим мен бугун, рост.
«Жон она»,— деб кўйлагинг этагини ўпайин,
Не ҳол, сочларинг оқи кетибдими кўпайиб?

Ёш бошингга не савдо, не ғавғолар тушмади,
Кўклам суви ўрнига бағрингга қуйилди қон.
Сени ўтдай янчмоққа интилдию душманинг,
Қонга тойилиб ўзи тушди чалқанча, бежон.
Ҳар олчоқ ерни тепган ҳафсаласи борича,
Шундан сенинг соч оқинг бугун тоғлар қорича.

Сен қолдинг, боқий қолди қор босган ҳусн, иффат,
Ҳақиқат, қуёшсифат иссиқдир бугун барча.
Ҳозирда орамизда бирорта тулкисифат,
Бўрисифат одам йўқ, деб бўлмаса ҳам гарчанд.
Номардлар йитар қай гўр, чангалда, четда пусиб,
Болалару бошоқлар келаркан бирдай ўсиб.

Бўлиқ бошоқ ўстириб ўргангансан, жон юртим,
Сенга ўрганиш, менга булар сабоқ, дарс экан.
Ўксиган болакайга эгилганингни кўрдим,
Она борки фарзандга эгилмоғи қарз экан.
Сен-ку эгилмоқликдан ёй бўлиб кетдинг чоғи,
Бахтдан қайта тўлишиб ой бўлиб кетдинг чоғи.

Мунис онам, бошингда зилол тонг отаётир,
Яна фарзандларга Сен эгиляпсан ёй бўлиб.
Яна Сени шўх қушлар, тушлар уйғотаётир,

Яна хушбахтликдан Сен тўлишыпсан ой бўлиб.
Доғи билан ҳам суюк, тўлган ойм, она юрт,
Жон бор экан, ҳеч айру тушмас жойим, она юрт.

1974, 8 август

УЗУК

Кўз олгувчи узугим маним
Атиргуллар ичра йўқолди.
Кўзимга тор бу кенг гулшаним,
Узугимни, айтинг, ким олди?

Ҳеч кимсага раво кўрмайин
Асрар эдим, гувоҳ еру кўк.
Қай куй чалар тақдирнинг найи,
Кимга насиб бўлгуси узук.

Боғда чаппар урган шўх йигит,
Хурсандлигин недир сабаби,
Нечун чақнар кўзларида ўт,
Олтин топган девона каби.

Менинг қаддим бундан эмас ёй,
Унга узук берсам айби йўқ.
Мен қўрқаман, қай бир пана жой —
Ўтлар ора йўқолса узук.

Асрар эдим уни худди жон,
Ногоҳ... додлай кимнинг дастидан.
Қабоҳат-ку шундай бенишон —
Занглаб кетса ўтлар остида.

Бир узукмас муддао, дардда
Умид бор, ҳам йўқдай, топмоққа,

Ўтлар қачон бўлмаган парда
Жавоҳирлар юзин ёпмоққа.

Кўз олгувчи узугим маним
Атиргуллар ичра йўқолди...

1974, 9 август

ҚЎЛ ҲАҚИДА

Урушдан қўлсиз қайтган Темир аканинг шеъри

Сизда не бор, Сизни этмас лол,
Кўп бежирим қўлларингиз бор.
Мен ўтяпман, майлийди қўпол —
Бўлса ҳамки битта қўлга зор.

Одамларга суқланмай пастдан
Кирмоқ бахт ўз эшигинг очиб.
Жангдан қайтгач, қўлим тегмасдан
Оқ қор бўлди кампирим сочи.

Ой нурида шуълаланар барг,
«Силай», — дея дилим куйинар.
Дил куяру бу армон, бу дард
Томчи-томчи ерга қуйилар.

Тушда биров менга қўл бермиш,
«Ҳайҳот, шу қўл менгами», — десам —
Енда қўшним хўмрайиб дермиш:
«Умрингда қўл кўрмаганмисан?»

Мен дермишман: «Хаста юрагим,
Чида, чида, чиқай чеккага.
Бу сўроқдан қололмайсан жим,
Фақат бўлинмагин иккига».

...Қўл бор эди, қўлки баайни —
Гурзи, тошлар кукун кучидан.
Сув сотмасдим сендай, оғайни —
Соябонли катак ичида.

Ҳа, ҳа, менинг қўлим бор эди,
Ойлар, йиллар битмас қадоғи.
Қўлларимда кетмон тор эди,
Куйларди у ишлаган чоғим.

Гуллар эди умрим чамани,
Қўл кучимни тупроққа қорса.
Сенинг эса қўлингдан, қани —
Лоақал бир гиёҳ кўкарса.

У қўл шошқин, от қўйиб, суриб,
Бир тийиндан йиғмас эди пул.
Майин-майин саҳарлар туриб,
Ўтқазардим майин-майин гул.

Боқма менга ҳайрон, ачиниб,
Кўзларимдан сачраса ўтлар.
Тўласин, — деб, — эркнинг божини
Икки қўлим кесдилар итлар.

Керак пайти берганман борин —
Йўқлигимдан қилма киноя.
Сақламоқ юрт, онамнинг орин
Шу бўлганди мендаги ғоя!»

Уйғондим у тортдим сал хомуш,
Қуёш хурсанд, нур тўкарди мўл.
Мен туш кўрдим, қўлим бор эмиш,
Сизникидай ўктам, икки қўл.

1974, 9 август

БОБО ҚУЁШ

Яшарканмиз, биз бировга жон бермоққа шай,
Бировларга ҳайф кўрамиз ҳатто сомонни.
Биргина сен, бобогинам, қуёшим, бирдай
Меҳринг билан иситасан яхши, ёмонни.

Хоҳ кўклам сувидай тошқин, хоҳи бўлсин без,
Ҳеч кимсани четламасдан узатиб ёруғ;
Ҳатто қотил сўнг нафасда кўзин юмган кез
Чеҳрасидан нурларингни тутмайсан дариг.

Ҳақу ноҳақ сендан бирдай кетарлар рози,
Балки шундан сендаги бу умрбоқийлик.
Бунча меҳр кўтаролмас менинг тарозим,
Кечир, қўлимдан келмайди бу хил сахийлик.

Нураш, кураш, ғавғолардан кетмасдан тўйиб,
Айланасан, ер қутулар зулмат, балодан.
Балки шундан сенга ўчмас ўт бериб қўйиб,
Маконингни яратмишлар арши аълода.

Сен аршингда куйлармишсан, ярқираб, тўлиб:
«Нурим бирдай тақсимлайман тупроққа, тошга,
Сен бировга бирни берсанг, қайтар ўн бўлиб».
Йўқ, қуёшим, бунда сенинг йўриғинг бошқа.

Бобо, агар сен тахтингдан тушсанг эди бир,
Марду номард орасида яшаб кўрсайдинг,
Сен уларга баб-баробар улашмасдинг нур,
Балки ғазаб билан нуринг олардинг қайтиб.

Уларга шавқ, орзу эмиш қазимоқлик чоҳ
Ва дунёни бир қоғоздай ғижимлаб йиртмоқ,
Ҳатто сендай олтин бошга, бобожон, гоҳ-гоҳ.
«Зора илинса»,— деб ташлаб туришар сиртмоқ,

Илож топса ердан тутун, қутқуни йўллаб,
Сақлардилар тўлин ойни бир умр доғлик.
Йўлин топса ўз атомин ўзига қўллаб,
Эйнштейнни қилардилар улар бир ёқлик.

Хиросима шу қўлларда кул бўлди ахир,
Болалари кулда ўсди мажруҳ ва ўксик.
Важ топилса ҳатто сени олишиб «асир»,
Бобо қуёш, соқолингдан қолмасди бир тук.

Уқи етса сени отиб биринчи галда
Изғирдилар қаро тунда бўридай улиб.
Яхшиямки, ўқ етмас сен — донишманд чолга,
Йўқса меҳринг қўшиғини қўярди бўлиб.

Бундайларга бирни берсанг қилмай қаноат,
Уйлай бошлар: «Иккисини ўзи олди-ёв».
Шундан, бобо, ўртачароқ бизларда тоқат,
Шундан, бобо, ердагилар сув билан олов.

Булар заминдаги баъзи ҳангома гаплар,
Батафсилроқ ёзсанг улар сиғмайди шеърга.
Сен юксаксан, юксакда йўқ аччиқ алафлар,
Сен, бобожон, фақат меҳринг сочавер ерга.

Бизлар эса ким учундир бергаймиз жонни,
Ким учундир ҳайф кўрамиз ҳатто сомонни.

1974, 15 август

МЕНИНГ ЯРАДОР БОШИМ

Бошим менинг фикрлашда давом этади,
Ўзим, сенинг, яна унинг ҳаёт тарзини.
Соғ дилингни гоҳи патдай титиб кетади,
Сен юракдан тинглай олсанг ўзга арзини.

Ким айтади, менинг бошим яраланган йўқ,
Сархуш, сархуш қўшиқларни куйласам тўлиб.
Қаердадир ўқ отилди, дайдиган бу ўқ
Ўтди фикрли бошимни иккига бўлиб.

Ғазаб, ўчдан қон қизийди, хезланар хаёл,
Тўкилади, қайдадир бир паймона тўлди.
Ер юзининг қай бурчида ўқ еди аёл
Ва ё эркак кўкрагини чангаллаб ўлди.

Эркак шудгор қилмоқ учун шимарганча энг
Кетмоқдайди, оёғидан чалди ўша ўқ.
Эмизикли чақалоғи қолди аёлнинг,
Чақалоқнинг чинқириги ҳали тинган йўқ.

Наҳот шундай ногоҳ эрkning қуёши ботгай?!
Аралашиб тўлдиради дилни қасос, кек.
Келажак-ку, шу тупроқда чирқираб ётган,
Келажакнинг кўз ёшига қараб бўлмас тек.

Шундан кейин менинг бошим қолгайми омон,
Ўқ жойлашиб санчмоқда-ку миям қаърида.
Жон таллашиб ётган аёл беролган йўқ жон,
Гўдагининг оҳу зори қулоқларида.

Миямдаги ўқлар билан мен югураман,
Епай, аёл кўзи очиқ кетмасин ахир.
Гўдакни мен кўкрагимга босиб тураман,
Инсоният зурриёди бўлмайди сағир.

Миям санчар, ҳар томирим қадар ўт кетиб,
Ўт қўяман бузғунчининг хонумонига
Ва ярадор бошим узра қўлимда тутиб,
Соғ гўдакни кўтараман қуёш ёнига.

Миям қатламлари аро минглаб ўқ жодир,
Минг бир тошга теккан бошлар осон бермас жон.
Бу ярадор бошим менинг кўп ишга қодир,
Хусусан, шу келажагин сақлайди омон.

1974, 16 август

* * *

Туғилиш бир: ўлим мингдир десам бўлмагин ҳайрон,
Бир туғилиб, қайта-қайта ўлаётиман-ку мен.
Қасрим битди деганимда ногоҳда қулаб вайрон,
Яшнаб туриб, ногоҳ-ногоҳ сўлаётиман-ку мен.

Мени билсанг, мен шу замин, шу қудратли тупроқман.
Қонлар қотган тупроқда ҳам қайта ниш урар майса.
Чанқоқ, кўклам ёмғирларин истаяпман кўпроқ мен,
Истаяпман: қирларимда қизгалдоғим кўпайса.

Қани энди ҳар икки қўл сочиб ўргансайди дон,
Икки юлдуз — кўзларимда ғужғон ўйнаса нурлар.
Таннинг ҳар бир томирида ўз йўлида оқса қон,
Ногаҳонда шарт қирқилиб, портламаса томирлар.

Қани энди бу дунёнинг барча беланчагида
Қиқир-қиқир кулгусидан тийилмаса чақалоқ.
Қай бурчида очдан ўлиб, қайси бир бурчагида
Дунё юзин кўрмасданоқ сўйилмаса чақалоқ.

Аҳмад урушга кетганди авжи гулдек ёшида,
Ўн етти ёш кўзларида кўрганмисиз ҳеч ҳадик.
Ҳадик тортмай ўлди, она ботди қайғу ёшига,
Яшаётир ҳали-ҳануз кўтаролмай кўксин тик.

Ҳали-ҳануз топилмайдир бу армоннинг чораси,
Йиллар ўтар юрагини ўтмишга бўйлантириб.

Тушларида фарёд чекар кўриб ўғлин ярасин,
Тушларида шодланади ёлғизин уйлантириб...

Агар, дўстим, шивирласа фақатгина япроқлар,
Агар келиб турмасайди атрофдан ўқ овози,
Балки йўққа кетармиди унинг кўксидан доғлар,
Бўлмасмиди мушфиқ қалби қайта-қайта норози.

Ҳар бир одам нафс балосин агар тия олсайди,
Бировини чирқиратиб, яйрамаса бошқаси;
Аёл қайта ўлмасмиди, ўлмасмидим мен қайтиб,
Балки тирик яшамоқлик мангу бўларди насиб.

Аmmo ҳаёт абадийдир, мен ҳаётман баайни,
Хазон бўлиб, сўлиб, ўлиб, очавергум қайта барг.
Кўрганмисиз овози ҳеч тинмайдиган бир найни,
Уша менман. Наволарим бу дунёни қилур гарқ.

Бир кун келар, учган ўқдан яраланмас наволар,
Бир кун келар яшил бўлур, олаговур бу олам.
Унда уруш, ўқ ҳақида эртак айтар боболар,
Балки уни сен айтарсан, жон неварам, жон болам.

Бизга эса бир туғилиб юз бор ўлмоқ бўлди дуч,
Қайсар бир ўч, имон билан юз бор қайта тирилдик.
Ҳаёт ва унга ишқ қолди, уруш, қирғин бари пуч,
Аста-аста ўнгландигу қаддимизни тутдик тик.

Юз бор оёққа турдикми, демак, ўлмаймиз энди,
Ер фарзандин ер юзидан йўқотиб бўлмас қириб.
Азал-абад қабоҳатни имон енгди, ўч енгди,
Ўчлик билан гуллаяпмиз биз яшил тусга кириб.

Туғилиш бир, ўлим мингдир десам бўлмагин ҳайрон...

1974, 18 август

ОЛДИНГИЛАР

Гўдак илк бор ташлади одим,
Узоқ умр, йўл тилаб унга
Боқарканман мен сабоқ олдим,
Гувраниши «олдга, олдинга».

Жангчиларга ўнғай келди тун,
Ярим кеча, отишма тинган.
Тепаликни забт этмоқ учун
Ташландилар олдга, олдинга.

Орқа тупроқ қавми, хеш-хушти,
Ҳар қаричи тенгдир олтинга
Ва капитан юзтубан тушди —
Кўксин тутиб олдга, олдинга.

Чавандозлар чопар суриб от,
Парво қилмай ботгувчи кунга.
Чавандоздай от сураб ҳаёт,
Қийқириғи «олдга, олдинга».

Отлиқ, яёв чалиб умр найин,
Мен ҳам олдга қараб учаман.
Толе қўллаб бир кун бахт майин
Олдингилар билан ичаман.

1974, 18 август

* * *

Мен ёйиқ бугдойзорнинг ўртасида турибман,
Сондан сифатга ҳатлаб, кўзларимда нур ёниб.
Шодланмоқдаман, анча иш қилиб улгурибман,
Далам шамоллар билан пичирлашар тўлғаниб.

Сондан сифатга дедим, бежиз эмас бу сўзим,
Солланган бир бошоқни олингиз намунага.
Мағзли дон билан тўлса бор қақраган ер юзи,
Шувхасиз. етажакмиз ўша кун Коммунага.

Енгил-елпилик менга бўлмаган ота мерос,
Юзалаб кетмоқ уриб ҳосил таъма қилмадим.
Даламга мен боламдай кўнгил қўйдим рўйиност,
Рангу рўйига қараб атрофидан жилмадим.

Очиқ айтавераман, тили йўқ тупроқ-да бу,
Қанча ҳийла ишлатсанг жимгина сақлар сукут.
Аммо ўзингга қайтар унга ичирган оғу,
Далага қадам қўйма юрагинг бўлмаса бут.

Бут юрак селдай оқса, тупроқдан кетади шўр,
Бут, меҳнаткаш инсонни қучоқлайман жон билан.
Қўшиқ куйлаётирмиз, қайдасиз, ҳей, бўлинг жўр,
Биз ~~азиз Коммунага~~ боражакмиз нон билан.

1974, 30 август

* * *

Мен сени топгандим, аммо яхши қол,
Сен «яхши қол», дегил, «кўришгунча»мас.
Бул қуёш ҳали кўп ол бўладир, ол,
Бул ой ҳам умримга кўп қиладир қасд.

Сен шерик бўлмайсан энди ғамимга,
Дарвоқе, ҳеч қачон шерик қилмадим.
Хайр энди, маъзур тут ортиқ-камимга,
Мен сени Лайлидай сева билмадим.

Ўртанма, бул хато мушкулларида,
Ё раббий, лаҳзада бор орзулар пуч.
Мен ҳам қайдан билай ишқ йўлларида —
Мажнун эмас, Сенга келаримни дуч...

1974, 25 сентябрь

УЛУҒБЕКНИ КУЗАТИБ...

Бўрон тураётибди, ташқарида дўл бўрон,
Ёллари қурпайтириб чопар бўрон отлари.
Болакайим, сен қўрқма, сен ҳовучламагин жон,
Сен қоғоз каптарингни ясайвергин шодланиб.

Мунчоқ қора кўзингга нечун тўлаётир мунг,
Тишда бўрон отлари ер-кўкни дупурлатар.
Аммо билки, болажон, ҳаммавақт бўрондан сўнг,
Сен ўйнаган далалар қуёш нурига ботар.

Бу отларнинг уюри ўтар бир-бирин қувиб,
Қалдирғочим, вижирлаб ўз куйингни куйлагин.
Деразаларни қуёш тагин нур билан ювиб,
Сенинг оппоқ каптаринг кўкка учади тагин.

Биз кўрмаган бўлсак ҳам чинакам бўронларни,
Бу сочлари оқ дунё уни кузатган қанча.
Гоҳ бевақт жала, бўрон ювса ҳам шавқ, шонларни,
У чин шон бўлса агар қолар ярқираганча.

Ерни нафақат жала, қонлар ювган қай маҳал,
Қачон қизил гул, қачон қор кўмган йўлларимиз.

Аmmo ер доим бўлган кўкариш учун маҳтал,
Кўкартирмоққа маҳтал бўлгандир қўлларимиз.

Дон сочиб ўрганган ҳар икки ишчан қўлга шон,
Минглаб икки ишчан қўл дунё камин бутлади.
Мен деб умринг узайсин, мен деб омон бўл, омон,
Икки меҳнаткаш қўлни жоним билан қутладим.

Кўкартирмоқ туйғуси ҳамиша келган ғолиб,
Табиату жамият бўронларин қилган даф.
Ер шаридай юмалоқ бошингни қуйи солиб,
Менинг кичкинам, тагин нимани қолдинг ўйлаб?!

Тушунарсан бир куни улғайиб бу гапларни
Капалакдай уч бугун шодмон қўшиқ тўқи-да.
Унда забардаст қўлинг учирар оқ каптарни,
Тинчлик элчиси қилиб планета кўкида.

Сира маъюс тортмагил, менинг кўм-кўк палагим,
Ана қара, бўрон ҳам тинаётир дам сайин.
Каптарингни ясайвер менинг жони ҳалагим,
Ишга ўрганаётган жажжи қўлинг ўпайин.
Бўрон тинаётибди..

1974, 10 октябрь

БИР АЁЛНИНГ КУНДАЛИГИДАН

Бола эдим, бир кун ёзгим келди тўлиб,
Ғалати, ўт тушиб ёнгандай ичим.
Кемтик тиш ўртоғим лой кўтариб келиб,
Олиб кетди мени «ноҳ» ёпмоқ учун.

Ёшлик йиллар эди, сочим белга тушган,
Ёзгим келди бир кун сершиддат, ғолиб.
Кузак эди чоғи, бугдой авжи пишган,
Бугдойзорга кетдим чалғини олиб,

Қайси бир йил эди, ўз-ўзимдан ҳузур —
Қилиб бир тонг аста дафтарим очдим.
Онам кириб деди: «Совчи келар ҳозир»,
Кийикдайин ҳуркиб панага қочдим.

Кейин... бир кун билмам, ненингдир хаёли
Банд этиб дарчадан тикилдим узоқ.
У деди: «Жон қушим, суюкли аёлим —
Туюлмаяптими уй Сизга тузоқ?!»

Шундай. Кетаяпман юрагимда гоҳ-гоҳ —
Янграб, секин-секин сўнмоқда нидо.
Ҳар бир шеъримни мен туғилмасиданоқ
Атрофдагиларга қилганча фидо.

1974, 14 октябрь

* * *

Хоҳ арзи, хоҳ арзимагил, кўтараман юксакка.
Кўтараман тубанлигинг билан ҳам гоҳ қасдлашиб.
Сени шундай юксакликда жойлагандим юракка,
Юракдаги юксакликнинг бўйин бўлмас пастлатиб.

Шу юксаклик умри учун тикадирман йўқ-борим,
Аммо биласанки мен ҳам ўчли, кучли бир найман.
Уринаман, ўшанда ҳам нурад бўлсанг, шунқорим,
Унда янги юксакликни кўкрагимда тиклайман.

Тақдиримдан бир ой янглиг тамом кетарсан ботиб,
Яшолмайман мен қўқсимдан юксакликни йўқотиб.

1974, 31 октябрь

ҚУШЧАГА

Қушим, бунча шошмасанг, улгур қанот чиқариб,
Нимжон қанотларингга аввал бир оз йиққин куч.
Кейин ичабошларсан парвоз майин сипқариб,
Кейин келабошларсан булут, бўронларга дуч.

Қанотинг чиқаряпсан, полапон, энди-энди,
Ўзни урмай яшаб тур, уянг ҳали келмас тор.
Тиниқ кўк имладими, парвоз ишқими энди,
Кўкрагингда ўзингга номуносиб юрак бор.

Мен қўрқаман бу юрак қийнамаса деб сени,
Эрта келган шавқ, шиддат... қувонаман ҳам тағин.
Учмоққа бунча эрта чоғланмагил депсиниб,
Қанот чиқар, қанотсиз учиб бўлмас, гўдагим.

Шундай қушлар бор бироқ, сен тингла сабрсиз қуш,
Улар учун юксаклик шу дарахт, ё шу девор
Қояларгамас улар қир, тепага урар тўш,
Яшайдилар бақувват қанотни қилиб увол.

Осмонларга отилмоқ даҳшат улар кўзига,
Уларнинг ҳам юраги номуносиб ўзига.

1974, 24 октябрь

ШЕЪР ЁЗГАНДА...

Шеър ёзганда ўғриларнинг тўдасига пирман мен,
Йўлин қилиб ўғирлайман ношнинг, гулнинг тусини.
Гўзалликлар оламига из қолдириб кирмам мен
Ва бемалол кузатарман ҳар бир уй, ҳовлисини.

Изсиз кириб, изсиз чиқиб кетаркан бу дунёдан
Қанча рангин оҳангларни қалб қатимга яшириб.

Кейин уни куйлагайман кўз-кўз этиб зиёда,
Кемтигини тўлдирибу, кўҳлигини ошириб.

Сирдош булоқ сўзлаганча тоғда қолиб кетмайдир,
Мен шеъримга яшираман унинг чулдиросини.
Бир кўз сузиб, ҳурккан кийик тоғ бағрида йитмайдир,
Гулдур-гулдур акси қолар осмон гулдирагининг.

Ўғирладим кўзларингга ҳайрат солмай ўтмагич —
Гўдакларнинг қийқириғи, чўққининг оқ қорини.
Ўғирладим оналарнинг сира елга кетмагич —
«Ўлма, улғай, жоним болам», деган дуоларини.

Қиз боланинг ноз-ибосин шеърларимга яширдим,
Оқсоқолли мўйсафиднинг панду ўгитларини.
Яна ўзим ҳам қимтиниб огоҳ қилай бир сирдан,
Шеърларимга яширдим мен юртим йигитларини.

Балки шунданми, шеърларим гоҳ тартибга бўйсунмас,
Лола излаб чопадилар яланг оёқ, чапани.
Сукути-ку уларнинг, ороми ҳам йўқ, тинмас,
Бу беором дунёдан мен ором, ҳузур топаман.

Бургутсифат йигитлардан қудрат олиб, ўч олиб
Бу ўч, бу қудрат шиддатин яшираркан юракка,
Чечак ранги, қўшиқларнинг жарангидан куч олиб,
Шеърларимнинг овозини кўтараман юксакка.

Тоғиб-туғиб яширганим қалб қатимда эдилар,
Қалбни тўкиб шеър ёздиму ошкор бўлди барча сир.
Гўзалликни ўғирламоқ айни савоб, дедилар,
Шундан кейин мен ўғрилар тўлачига бўлдим пир.

1974, 29 ноябрь

ЎЗГАЛАР УРМАГИ

Аёллар бор, ипларини ўлда-жўлда йигириб,
Ўрмагини ўзгаларга тўқитади гаровга.
Бу қайси бир манзилгача ўзи келгач югуриб,
Толиб, аро йўлда юкин ўтказгандай бировга.

Ингичкаю йўғон иплар чевар қўлин бойлайди,
Қилични ҳар қоққанида «чирт-чирт» узилиб бир-бир.
Бу ҳол менинг юрагимга бир ҳикматни жойлайди,
Дейман: «Ўрмак қурсанг ўзинг йигирганинг ипдан
қур».

Уқувсиз қўл йигирган ип гоҳи пишиқ, хом гоҳи,
Аmmo сендан пишиқ ўрмак талаб қилинур сўзсиз.
Шундай турфа ҳангомага кондир дунё даргоҳи,
Гоҳ ўзганинг ақли билан дониш бўлур қай тузсиз.

Қай номардга бўй бўлгунча ўз-ўзинга бўлгин эн,
Ўз фалсафанг ўрмагини айна тўқиш фурсати.
Пишиқ йўли, рангларида қайратларда қолай мэн,
Ип, ўрмаги — бари турсин ўз-ўзингни кўрсатиб.

Қўй, илтимос, азоб ичра тўқима шу ўрмакни —
Эгасига қайтариб бер, асбоб-анжомин ўраб.
Ҳожати йўқ бунда гапни тўрт тарафга бурмоқнинг,
Ўзгаларнинг ўрмагини тўқиб кун кўрма, жўрам.

1974, 27 декабрь

Чини үтди. Моз, сур, у, настларди ера,
 Мен истардчи кўхда бермоғини тон.
 Мен қалон йитлағам йитларди шевра,
 Бу юрак дастидан тонлардан смон.

Қандоз истамасдчи, ах, истамасдчи
 Шундай шиддат зўлақ бўлса настларга.
 Бургутни қулатган ўлишга қардчи,
 Қасдчи ўралишган ҳору қасларга.

ИССИҚ ҚОР

Чиллада иссиқ қор қаердан пайдо —
Бул қадар илиқлик, топ-тоза ҳусн.
Мен тиниқ хаёллар чарх урган жойда
Йўқотиб қўяман дунёнинг тусин.

Кўкара кўксимда баргин тўккан боғ,
Утолмас дарёда кўраман кечик.
Ўзини йўқотиб топмоқ, чарх урмоқ
Кўклам жилғасининг иши, ҳар нечук.

Ишқ, армон гул очиб, сўлса жонимда -
Йиллар олиб кетса беркитиб, ўраб.
Жилға дардин берманг қаҳратонимда,
Умримнинг сўнгида келмангиз сўраб.

1975, 3 январь

СИЗНИ СЕВГАЧ

Сизни севгач, мен чаманлар, лолаларга учрагум,
Омад келгай аълолардан, аълоларга учрагум.
Билмадим бу ишқ олами бахтмидур ё мусибат,
Қўрқаменким, тагин қанча балоларга учрагум.

Тосдай қора сочларимни қилиб тол-тол, ўрдим мен,
Занжир-занжир тўлқинидан ўзим ҳам лол, ўрдим мен.

Болалигу балоғатим тўқиган бу занжирни
Боғлаб қолса ногоҳ узиб қилманг увол, ўрдим мен.

Сиз ногоҳда дуч келсангиз дод айлагай минг санам,
Бир боқсангиз ўз кўнглини шод айлагай минг санам.
Сиз кетурсиз, қаршингизда ўзга кўча, сулувлар,
Бул кўчада бир умрга ёд айлагай минг санам.

Минг санамнинг додин тинглаб бағрим менинг ўт
бўлур,
Кўз ёшларим тошар дарё, оҳларим булут бўлур.
Минг санамнинг ҳар нигоҳи бир ўқ отса бағрима,
Ким айтади минг ўқ еган бағрим менинг бут бўлур.

Оҳ, қўрқаман, ишқим менинг рашку орға айланур,
Тўлқин урган занжир-занжир сочим дорға айланур
Ва қалбим ҳам, лолаларға учраган шу бахтли қалб,
Ўз қонига бўялару лолазорға айланур...

Сизни севгач, мен чаманлар, лолаларға учрагум.

1975, 3 январь

* * *

Албат етажакман порлоқ кунга мен,
Етарман манглайи ярқироқ бахтга.
Шу сўзларни ёздим қаро тунга мен,
Шу сўзни ёздим ҳар ўткинчи вақтга.

Палагимга қўшиб тикаётгандим —
Тасодифми, ҳа-ҳа, бахтсиз тасодиф
Бузилди тикканим — нусха, гул банди
Ҳамда етмай қолди ўша рангли ип.

Қайсики мавжланган тўлқинга ёздим,
Бул тўлқинни сурди ортидагиси.

Қай майсага муҳрдай бу сўзни босдим —
У сўлиб бошқаси чайқалди ўсиб.

Ёзсам сафо билан бир зум олмай тин
Боғнинг кўм-кўк, бўй-бўй ниҳолларига.
Фасл айланмай улар тўкдилар баргин —
Дош беролмай кузак шамолларига.

Асов от ёлига ёзмоқ кўп қийин —
Минг бир азоб билан ёзсам бехато.
Отимнинг оёғи оқсади кейин,
Кейин кўрмай қолди кўзлари ҳатто.

Бу ҳам тасодифми ўртанса-да тан —
Аччиқ-аччиқ кулдим. «Тасодиф бари!»
Бекорга дилимни қон қилмаяпман —
Қизғиш рангда учар ҳали куйларим.

Мен темир бўлсам ҳам бу йўқотишлар —
Бўгин-бўгинимда қолдирмасди жон.
Аммо кўклам, тагин қайтмоқда қушлар —
Менинг қўлимга ҳам инмоқда дармон.

Темирдан-да қаттиқ бўлиб яшайман,
Ўт журъатим голиб келяпти яна.
Мана тагин, тагин ёзмоққа шайман,
Бу қалам бир куни қилар тантана.

Ёзарман, ёзарман келгунча сўнг он,
Хоинлик қилмасдан ўз қасам — аҳдга.
Ўжар журъат бир кун келтиргайдир шон,
Етарман манглайи ярқироқ бахтга.

1975, 16 февраль

КЎКЛАМ

Эрта кўклам, шаршарага айланмоқда муз,
Юрагимнинг музлари ҳам эриётгандай.
Қуш тумшуқли куртакларга тикаяпман кўз,
Балқиган ой юрагимга келиб ботгандай,
Юрагимда бир ойдинлик, юрагим бир оч,
Югураман шамолларда ёйганча қулоч.

Мен сезмайин, ниманидир кўмган бўлса қор,
Нени олиб кетган бўлса қишнинг бўрони.
Кўклам менга қайтиб берар уларни такрор,
Қайтиб берар жилғаларнинг шўхчан сурони.
Уйноқлаган тоғ сувларин ҳовучга олгум,
Юзим чайиб, кўк новдага айланиб қолгум.

Учиб кетган турналар ҳам қайтмади, қайтди,
Чиқайлик, дўст, қайтганига тиккали жошни.
Гарчанд қайтмаган ҳар бири бир дунё байтдир,
Қуёш ахир қиздирмоқда томирда қонни.
Кўкда арғимчоқ солсинлар қайтган турналар,
Тирикликни қўшиқ қилиб айтган турналар.

Кўклам шамолида селгиб кузги буғдойлар
Чайқалади аранг туриб оёқ учида.
Интиқ орзу қуёш билан уларни бойлар,
Бўй чўзарлар қуёш томон нурлар ичида.
Интиқ булоқ сувларига лаб босаркан жим,
Мен қадимий ернинг кучин, қудратин ичдим.

Чаппар уриб яша, дилда қолмай тугунлар,
Шундай чарх ур, ҳеч қайта чарх урмас сингари.
Бул кун ортида бўлса ҳам эртанги кунлар,
Сен бул кунни сўнгги кундай яша, жигарим.
Шунда «бугун ўтди-да», деб эснаб турмаймиз.
Ғафлат отин жиловин бўш қўйиб юрмаймиз.

Худди шундай, кўкламни ҳам бир келар деб бил,
Боғларига ўзингни ур, шошил, жон ўртоқ.
Қадаҳларни сипқармасам тўкилар деб бил,
Қадаҳларин сўнгигача оқ уриб ич, оқ.
Оқ ур, ўткинчи мунгларни кетказиб нари,
Кўклигингга қайтаради кўклам сувлари.

Эрта кўклам шаршарага айланмоқда муз...

1975, 17 февраль

ЮРАК ЁНАР...

Юрак ёнар, туйгуларим мастона, дайди,
Тошаётир, эҳ бу қалам нега ёзмайди?
Халал берманг, синдираман икки букиб шарт.
Юрагимдан қўшиқ бўлиб учар шавқу дард.
Шавқларимни этагидан қолмаса тутиб,
Ўйларимнинг қуюнини шеърга беркитиб,
Қўлимдаги қуролимдан кўрмасам қадр,
Ёзилмасдан чириб битсин кўнглимда сатр.
Ишонч билан кўксимни тик кўтарган чоғда
Шу қаламдай дўст ҳам мени қолдирса доғда —
Шу фурсатдан мен дегайман унга хайру хўш,
Энди оралиқ арқонни қўйиб бўлмас бўш.
Тараф тортгум, ё дош бериб менга тургай тан,
Ё узилиб йиқилгаймиз икков юзтубан.
Кимга берсам бердим дилнинг бор ишқ, бор ўтин,
Ўзимнинг ҳам олгим келар албатта бутун.
Истамайман, ризқим менинг бўлмасин ярим,
Порлаб ёнгай ё ногоҳда сўнгай кўзларим.
Яшай билмам қувониб ё гам чекиб кам-кам,
Ҳаётим ё жаннат бўлур, ё дуд, жаҳаннам.

1975, 2 март

СИЗ ҲАҚИНГИЗДА ҲЙЛАГАНЛАРИМ...

Устоз Зулфияга

Маликам, нима айтай, мен бугун Сизнинг ҳақда,
Колумбдай очгансиз-ку ўз қалбингиз — қитъани.
Айтмай десам, бу юрак нимагадир илҳақдай,
Айтай десам саросар, долман қалам тутгани.
Кездим қитъангизни мен, қуёшлари куйдиргич,
Кўкламлари мунча хуш, суймагани суйдиргич.

Устоз, Сиз ишонасиз, сўз порласа худди ишқ,
Юлдузларнинг чақнаши, оининг тутилмоғига.
Ҳам ортиқ ишонасиз, Сиз битмаган шоҳ қўшиқ
Келарлар қўли билан албат битилмоғига.
Шеърни «қатра-қатра»лаб дилга ўйдингиз чоғи,
«Шоҳ қўшиқ»ни шоҳона куйлаб қўйдингиз чоғи.

Саросимам шундандир, шундан менинг ҳайратим,
Демак қониқтирмапти ўз туғёнингиз ранги.
Сиздан андоза-ку бу, бизнинг тортган ҳар қатим,
Сиздан овоза-ку бу овозимиз жаранги.
«Келарлар қўли ёзур», — орзу эмас, бу фақат
Келарларга буйруқ бу, одилона, бешафқат.

Кўриб турди аҳли юрт, «истак чоригин» ечмай,
Бир ярқироқ манзилга тинмай чопганингизни,
Ҳижрон шаробин фақат кўз ёши билан ичмай,
Фарёд музидан ҳатто ўтлар топганингизни.
Ўзингизни ўзингиз хўп биласиз, маликам,
Шеъримга нур аралаш тўкиласиз, маликам.

Айтинг кимдан олгансиз меҳру сеҳр қўлларин,
Куйи билан дилларни даволагувчи найсиз.
Аммо ўз кўнглингизни санайсиз доим ярим,
Аммо ўз дардингизга даво топмай яшайсиз.

Ярим кўнгил шунчалик ўқни урса нишонга.
Билмам, бутун бўлганда қандай сиғарди жонга.

Бекинмачоқ ўйнабми уни бекитди йиллар,
Қидирмоқ билан ўтди, мана, умрнинг ярми.
Бу кўклам ҳам дераза ёнида ўрик гуллар,
Юрагингиз ўрикнинг гуллашига кўнарми?!
Ким билар шоиримиз қай боғда шеър битади,
Ҳамон қаро сочларин қай шамоллар титади?

Кўриб турди аҳли юрт, бўрон билан басма-бас
Қоқилганингиз, тагин қайта турган пайтингиз.
Юракда дард, жароҳат қўзғаларкан қасдма-қасд,
Музаффар қуёш билан суҳбат қурган пайтингиз.
Ким қуёшга яқиндир, яралари битаркан,
Улуғвор, бир-бир босиб энг олд сафга ўтаркан.

Суяб ўстирдингиз-ку, бирма-бир ҳаммамизни,
«Суядингиз», айтмоққа осон бу бир оғиз гап.
Тортаётган бўлсак ҳам энди ўз чанамизни,
Қоқилиб кетган дамлар ҳамон қўясиз тиклаб.
Там-там мева берса ҳам нав ниҳоллар қотсин жим,
Боғбонига ташаккур айтсин дунёи қадим.

Отни қамчилайверсин майли бу умр, замон
Давралар нурамаса кўнгилга ғам чўкмагай.
Боғбонлар кезсин боғда, боғбонлар бўлсин омон,
Шунда бу юрт боғлари кўк баргларин тўкмагай.
Ҳаққи ростга ўхшайди қадимий мана шу гап:
«Ҳар ниҳол барг очармиш боғбонин умрин тилаб».

Сиз шеър ўқиётисиз. Ҳиндистон. Мушоира.
Чайқалар гилам узра хитой, мўғул, ҳинд, араб.
Қора кўз Ўзбекистон ҳар чақноқ кўзга кирар,
Давра тўрида турар Совет шарқи ярқираб.
Оромни ўғирлаган беором жонмисиз — Сиз,

Мушоира малаги — Ўзбекистонмисиз — Сиз.

Ҳар давра, ҳар саройнинг бор ўз малика, шоҳи,
Бу кун шеърият тахти, тожи Сизга насибдир.
Омон бўлинг, маликам, қирқ қиз — шогирд паноҳи
Бул юксак тахт, тож Сизга шул қадар муносибдир.
Шуҳратга дуч йўлингиз кезсин чархи оламни,
Меҳнатга ўч қўлингиз туширмасин қаламни.

Маликам, нима айтай мен бугун Сизнинг ҳақда...

1975, 24 март

* * *

Сиз билан миннатдор хайрлашаман...
Неники шароб деб ўйлаб югурдим,
Сароб бўлиб чиқиб, қоқилдим йўлда.
Қаердаки кўм-кўк жаннатни кўрдим,
Учиб етгач ҳайрон, тентидим чўлда.

Нени ой деб ўйлаб, кўзимни тикиб,
Заррин шуъласига юз тутдимки зор,
Ой деб ўйлаганим ёй бўлиб чиқиб,
У отган ўқлардан кўксим ярадор.

Неники мангу деб ушлаган пайтим,
Балиқдай сирғалиб чиқди қўлимдан.
Ортиқ олди, аммо бермади қайтим,
Савдогарлар чиқиб баъзан йўлимдан.

Қай боғ қоровулин ғафлатки олди,
Боғни талон этар ўғрию каззоб.
Бу кун дармон кетиб тизларим толди,
Сизки ёнимдасиз, ёнимда азоб.

Ким мен қушча мисол талпинган дамим,
Қарғадай хўмрайиб ташлади назар.
Бу кун уларда бор ўчим, аламим,
Бу кун мен улардан қиларман ҳазар.

Ишқингиздан қолди юрагимда доғ,
Англадим ишқингиз ўтсиз эканин.
Порлаб кўринган гул бўлдию янтоқ,
Кўнглимни қон қилди унинг тикани.

Агар ишқингизда бўлса эди ўт,
Бу қора қуюнлар қилмас эди кор
Ва менинг қалбим ҳам қолармиди бут,
Минг битта балога бўлмай гирифтор.

Бу чигал хатолар тўйдирди жуда,
Тилагим оқ, сизга дуч келсин бахт, шон.
Аmmo менга айтинг бир оғиз видо
Ва узилсин бизни боғлаган арқон.

Сиз билан миннатдор хайрлашаман...

1975, 26 март

МЕН ОТАМНИ ҚУТЛАБ КЕЛАЙ...

Қумриларнинг «ҳу-ҳу»лари қай боғлардадир —
Турналар арғимчоғига осилар юрак.
Кўклам, менинг кўк палагим, ўтказдинг қадр —
Осмонларни чайқалтирсин чақин, гулдирак.
Овозангни тинглаб кўзга қалқаётир нам —
Гулдурослар бағридаги капалаккинам.

Қафасдаги қуш сиёқли дилга ўхшаб мен,
Тувакдаги рангги сариқ гулга ўхшаб мен,
Узалганча кун нурини кутганда муштоқ,

Эримай, тагин қор босган йўлга ўхшаб мен,
Соғиндимку, йўл қарашдан кўзларим тинди,
Алҳол, тагин новдаларда куртак кўринди.

Отагинам — деҳқон учун кўкар эртароқ,
Булоқларинг қувончидан тўксин ёшини.
Кўм-кўк, кўм-кўк байроқларинг кўтар эртароқ —
Лолақизғалдоқлар тутсин қирлар бошини.
Балки келмаси учунми кўклиги қайтиб,
Юрак қолди ўчлик билан алёрлар айтиб.

Чигит унди, минг қайтадир, миллион қайтадир,
Тупроқ билан қоришдию чигит ниш урди.
Сукут аро бугун тупроқ алла айтадир,
Ота деҳқон тушларига оқ хирмон кирди.
Тушида ул йигит эмиш юлдузни тутгич,
Кампири ҳам бўй-бўй қизмиш сув билан ютгич.

Кейин бу қиз келинчакка айланиб қолди,
Келинчак ноз-фироғин ким ўйлаб чиқарган.
Кейин қатор ўғил-қизга беланчак солди,
Кўсак чувиб, пахта териб, қанор тикаркан.
Кейин оппоқ хирмонларни тиклашгани чоқ
Қарасаки келинчагин сочида ҳам оқ.

Умр ўтди шундай уруғ ундириб, экиб,
Қадоқ қўлин қудратига ҳар вақт сиғинди.
Бу дунёга сиғмай кетди, гулласа экин,
Қуриганин кузатаркан ранги силинди.
Қуриганда кўзда маънос қалқиган ёшлар
Кўклаганда шўх жилғага айланабошлар.

Яна яшил туйгуларни нур билан қориб,
Кўклам фасли келаётир, бут қилиб камни.
Мен аввало қутлаб келай отамни бориб,
Елкасида кетмон тутган деҳқон отамни.
Элга меҳрин ерга эккан отамни қутлай,

Эл ризқи деб умрин тиккан отамни қутлай.
Қумриларнинг «ҳу-ҳу»лари қай боғлардадир...

1975, 10 апрель

МЕН ШУ ТУПРОҚ КУЙЧИСИМАН...

Мен шу тупроқ куйчисиман, ким айтар: «Тинар!
Қайси бир кун гуллаган шох мисоли синар».

Синсам агар, яратмоқдан толса тафаккур,
Милт-милт ўча бошласа гар юрагимда қўр,

Қалам тушса қўлларимдан етмай бардошим,
Фикрларнинг шиддатидан толиқса бошим,

Бир «оҳ» тортиб ўзни яна қайта тиклайман,
Мен шундай, ҳа, синганда ҳам куйловчи найман!

Қаламимни сўнг бор ўпиб, олурман кетмон,
Аммо ўлгунча ёзмоқни бир он тарк этмам.

Гарчанд тафаккурни туғён чарчоғи енгди,
Чинаками ер шоири бўларман энди.

Дафтар бўлар бир кун келиб жонсингар шу ер,
Дириллаган кўк майсалар — янги ёзган шеър.

Гарчанд, гоҳ дам «синдимми», деб кўзим ёшлайман,
Учлик билан кетмонимда ёза бошлайман.

Ёзаман мен, ернинг оҳи тина боради,
Сочган уруғларим қийғос уна боради,

Мен ёзаман, қота бошлар бошоқлаган дон,
Бут ризқи рўз суруридан ойдаи балқар жон.

Уддабурро қўлларимдан мен тамом рози,
Қийналмасдан чалар улар, тутсам қай созни.

Мен ёзаман, кетмон билан бетин ёзаман,
Дашт, тепалик, қумга бирин-кетин ёзаман.

Ер юзида мен ёзмаган ер қолмас балки
Ва оқибат, ёзувларим билан тенг балқиб.

Қадим ерда сўниш билмай порлаб кетгум мен,
Қай қуролни ишлатсам ҳам ёзиб ўтгум мен.

Мен шу тупроқ куйчисиман.

1975, 5 август

БОЛАЖОН, СЕН ОТАМ БЎЛГИН

Болажон, сен отам бўлгин,
Қилгин менга оталик.
Кечирмоққа хотам бўлгин,
Ўтса мендан хатолик.

Мен-ку Сенга онадирман,
Онамасман тўзимга,
Гоҳ ўзимдан тонадирман,
Гоҳ келурман ўзимга.

Йиғламадим мен тўйганча,
Кўз ёшимни ютдим жим.
Билмам унда кулгу қанча,
Куйиб борадир кўнглим.

Сен кулардинг, кулардим тенг
Гарчанд, гоҳ ёш ичардим.
Сен йиғласанг кулгум менинг
Ўз-ўзидан ўчарди.

Шундай ўнгу тушлар билан
Қувонч-ғамим қатланди.
Кетайин деб қушлар билан
Неча қайта отландим.

Аммо кетолмадим учиб,
Боғлагандинг худди ип,
Раҳмат, боғлаганинг учун
Сен дунёда туғилиб.

Энди ўзинг ҳал қил, тушун.
Кечар экан ҳаётим.
Кўнглимдаги учқур қушим
Қоқиб қолса қанотин.

Шўх қуш бўлиб, солиб чаҳ-чаҳ
Чаманларга бўйлансам,
Гоҳо бевақт уриб қаҳ-қаҳ,
Гоҳо бевақт ўйлансам.

Бевақт сархуш, маъюс юриб,
Вақт қўшиғин айтарман.
Кетажакман чаппар уриб,
Чаппар уриб қайтарман.

Сен тушунармикансан, о,
Мен гоҳ камон, гоҳи ўқ.
Қилганларимда илтижо,
Берганларимда буйруқ.

Мен она бўлай деб ҳар дам,
Умрим ўтди излаб йўл.
Энди Сенга болалик ҳам,
Болакайим, кўп мушкул.

Сабру тоқат битса танда
Толдириб гоҳ қайғу-шон,

Мен гўдакка айланганда
Оталик қил, болажон.

1975, 12 май

ҚУВОНЧ ЧИЛДИРМАЛАРИ...

Қара, сен бу гулханнинг гуриллашини чарс-чарс,
Чилдирмаларни унда шошилиб қизитамиз.
Қадим дунё шавқ билан ўйнамоқдан берди дарс,
Омонат осойишни, тартибни тўзитамиз.

Қани, қани, ҳозирлан, гулханнинг ёнига ўт,
Кўк япроқдай дириллаб, учир нозик елкангни,
Ёйиб ташлаб югургин, ортга сочинг — елканни,
Ўйна, ўтирганларнинг тушириб жонига ўт.

Одамзод ўйнамаган ўзи қайда ва қачон,
Дунёни тўрт тарафдан ғам лашкари босганда,
Дор тикилиб бу дорга ўз бошини осганда,
Инсон ўйнамаганми кўзидан оқизиб қон.

Саҳна бўлганми аёл чиқмаган бўлса сўлиб,
Шу саҳнада қолдириб кўз ёш, нозу карамни.
Номус ўйидан ўзи ҳар кеча қайта ўлиб,
Ўйини билан аммо ҳушвақт қилган ҳарамни.

Тарихнинг саҳнаси бу — сершовқин, билмас тартиб,
Турфа хил чилдирмани чалар замон, саболар.
Кейин ҳижрон сасидан момолар сарғиш тортиб,
Уқлар чилдирмасига ўйнаб кетди боболар.

Ва лекин ҳақиқат бу оқибат порловчи нур,
Инсон голиб қўл билан дунёга қадаган туғ.
Бу замон гурлаётган бу гулханга ташаккур,
Ҳам инсонга ташаккур — ҳақ мисол юзи ёруғ.

Шодликнинг барча-барча чилдирмаларини биз
Қизитиб бўлаяпмиз, раққосам, сен ҳам шайлан.
Турнабўйин қизларни сўнгра ўз ортингдан тиз,
Аланга атрофида чарх уриб ғужғон айлан.

Ҳар юракка меҳр бўлиб, ишқибоз ишқ бўлиб кир,
Зарра ўрин қолмасин на армон, на зардага.
Шўх юраклар дам сайин совуш билмасдан қизир,
Қувонч чилдирмалари чиқмоқда авж пардага.

1975, 15 май

БУРГУТ

Пастда кўклам очар эди барг,
Пастда кезинарди сур булут.
Пастга шўнғиб бўлди жувонмарг —
Учаётиб ўқ еди бургут.

Фарзанд эди юксакликларга,
Не фалокат тортди уни паст.
Мадори йўқ қаддин тикларга,
Ўралишар энди хору хас.

Тиниқ осмон кулга айланди,
Осмон — энди ўнганмас бир туш.
Хору хастга, қулга айланди,
Мовий юртда султон бўлган қуш.

Пастда дарё шовиллар тўлиб,
Бургут ётар бежон, аянч ҳол.
Яшай олмас султон қул бўлиб,
Унга аза тутган, мажнунтол.

1975, 22 май

НАБИРАМ БИЛАН СУҲБАТ

Сенга талпинаман, буюк набирам.

Абдулла Орипов

Коммунизм дарсини ўқиркан ҳижжа-ҳижжа,
Боғининг деворидан тирмашиб чиқаяпман.
Алифбесини ўқиб тонггача қоқмай мижжа,
Деворида ўлтириб боққа кўз тикаяпман.
Бу деворга чиқмоқлик менга бўлмади осон...
Оёғим тойиб кетиб, йиқилиб турдим неча,
Тирмашдим деворга мен, токи омон экан жон,
Гоҳида хаёл билан ўтса ҳам бутун кеча.
Асрларнинг орзуси суюкли коммунизм,
Балки сени кўрмоқлик насиб қилмайдир бизга,
Аммо тамал тошларга интиқлигимиз ёзиб,
Ёзиб қолдиражакмиз қолажак нонга, тузга.
Ўғлимнинг чеҳрасини қандай қилайин таъриф,
Набирам қандай бўлар, кўргим келмасми, айтинг?
Айниқса, эртанги кун, қолганимда мен қариб,
Уйда болам йўлига кўзим тўрт бўлган пайти
Қандай одам бўларкан, туғилмаган набирам,
Ўқиб тушунармикин бувисининг дардини.
Тушуна олармикин бувижони қай бир дам
Киприк билан артганин ўз асрининг гардини?
Ёзсам, ўзга дардидан кўз ёшларим юз ювиб,
Яна ўзга шавқидан кўзим ёниб зиёдан,
Отасига демасми, «Ғалати экан бувим —
Нега биров дардида куйиб ўтган дунёдан?»
Агарда шундай бўлса, умидли бутун умрим,
Набирам, сен деб қилган ибодатим бир лулдир,
Ўтмишинг дардларини тушунмай кулсанг, қумрим,
Сенинг қўлингга қолган аср ҳоли ҳам мушкулдир.
Сен беписанд яшарсан балки унинг боғида —
Уни узоқ қидириб орзулардан топдик биз.
У хаёллар уфқида бўй кўрсатган чоғида —
Рухсорини кўрай, деб яланг оёқ чопдик биз

Ва боғин атрофида айланиб неча карра,
Деворига осилдик бўйинларимиз чўзиб.
Сеза олармикансан бу меҳрни сен зарра,
Ўз неварангни биздай суярмикансан, қўзим?
Яхши қўзи иккита онани эмар эмиш —
Ўз асрини севмаган хуш кўрмайди ўзгани.
Ўз асримиз боғида учдик худди эркин қуш,
Ўз асримиз куйласак таърифига сўз қани?!
Сунъий йўлдошлар учди, учди самога одам,
Аср кўрди одамнинг ойга қўл берганини.
Бизнинг аср кашф этди бу кўҳна пахтани ҳам,
Бир мавсумда бир одам минг тонна терганини.
Ўчмас саҳифасига тарих қўйган кўчириб —
Жангда ваҳший олчоққа биз қандай бердик таъзир!
Бу асрда яшаган одамларнинг ўчини,
Шафқатини, набирам, сен мерос олсанг арзир.
Бу танбеҳ, ўйлар учун, набирам, сендан узр,
Биз ҳақ сўз, ҳақ талабни сўзладик ҳамиша тик.
Балки сенинг қўлларинг дунёни қайта тузур,
Зукко ақлингдан балки ўлим билмас тириклик.
Коммунизм — шоҳ аср, шавқидан бўлмай жудо,
Мен учун ҳам, набирам, уни сева ол жондай.
Мендан сўрасанг, болам, ўтиб боряпман фидо,
Томиримда асримнинг шавқ — дарди оқар қондай!

Коммунизм дарсини ўқийман ҳижжа-ҳижжа.

1975, 8 август

* * *

Абад сўлмас муҳаббатга фидо бўлиб ўтяпман,
Ўнглаб бўлмас муҳаббатга фидо бўлиб ўтяпман.
Сўнг нафаси келар бир кун — не тирик жон туғилди,
Мен ҳеч ўлмас муҳаббатга фидо бўлиб ўтяпман.

1975, 18 август

* * *

Қуёш жуда эрта ботди, қилади алам,
Намозшом гулдай сўнди тез бугунги кун.
Қасдма-қасди тунга кириб дейман «ассалом» —
Дўстлашаман қуёш эрта кетгани учун.

Мен қуёшга қилмайдирман гарчанд хиёнат —
Аммо усиз яшамоққа етар бардошим.
«Бунча эрта йўқотдим?» — деб ёзар бўлсам хат,
«Қайтарми», — деб йўлларида тўкилса ёшим.

Кўз ёшимни шамолларда қуритиб олиб,
Ёзганимни йиртиб-йиртиб четга отурман.
Куйим билан ҳатто тунга ғулғула солиб,
Унинг тундай юрагини боғлаётирман.

Туннинг сукутини бузиб, алёрлар айтиб.
Куйлатаман унинг ҳар бир ҳорғин онини.
Қуёш мени қайта топмас келганда қайтиб,
Кўз ёш тўкар эслаб мени йўқотганини.

Мен тик, ўжар ғурур ҳаққи, кўтараман жом,
Учлик билан яшаганга тилайман барор.
Энди қуёш қуёш эмас, мен учун тамом,
Уни тунга алмаштирдим шу бўлди қарор.

1975, 22 август

* * *

Сен булоққа сир айтма, бас,
Айтсанг, вазмин тоққа айт.
У булоқдай чулдирамас,
Келса ҳам энг оғир пайт.

Гап билан иш битиргувчи
Булоқни чиқар ёддан.
Тонгга, тунга жим киргувчи
Тоғ билан сирлаш, шодлан.

Биз ҳам гарчанд кўксимизда
Булоқдай шўх юракдир.
Аммо тилга кечмоқ сўздан
Тоғ сукути керакдир.

Бардошда мен тоғларга тенг,
Сабри тугаб куйлар най.
Менинг тилим минг дардимнинг
Бирин шарҳин айтмагай.

1975, 29 август

* * *

Шимолнинг қори аралаш ёзаяпман хат,
Дилимнинг зори аралаш ёзаяпман хат.
Қуёш билан иноқ эдим, бўрон тўқнашди,
Дунёнинг бори аралаш ёзаяпман хат.

Шундай, энди ёшликдаги хатларим каби
Мактубимдан келмас фақат олчанинг иси.
Унда бўрон қўзғалади гоҳо ғазабли,
Гоҳо жаранглаб кетади офтоб кулгуси.

Бир вақт кимдир олса менинг борар йўлимни
Майин туйғум қолар эди ёшга айланиб.
Йўқотишлар тобладими, билмам, дилимни,
Аста-аста бормоқдаман тошга айланиб.

Тош бўлмоқни истардим мен аллақачоноқ,
Мақтов, иғво ҳаммасига парво қилмас тош.

Аmmo кўрдим, сен ҳам ердан кўтариб бир боқ,
У ҳам билмам неларгадир бера олмай дош —

Емирила бошляпти. Ҳа, мен-ку одамман,
Тош емрилса, тоғ емрилса, не менинг таним?
Шул сабабким, яшар экан хотири жамман,
Биламанки, мангу эмас менинг учганим.

Энди йўлим тўсганларга бермайдирман тан,
Излаб топдим ўз йўлимни қиялаб, қайтиб.
Энди тунни қаршилайман ўз куйим билан,
Зилол тонгни чорларман ўз қўшиғим айтиб.

Биламанки, эрта ё кеч гулим тўкаман,
Бир пайт келиб гуллик менга бўлмай қолар эп.
Фақат қандай гул очдим, деб ҳасрат чекаман,
Қайгураман, эрта қандай мева туккум, деб.

Бошқа гаплар ортиқчадир, бари ўткинчи,
Қандай яшаб ўз ортимда қолдиргум нсни.
Фақат шу ўй таъқиб билан олгандир тинчим,
Тирикманки, фақат шу ўй тинчитмас мени.

Шимолнинг қори аралаш ёзаяпман хат...

1975, 6 сентябрь

* * *

Асли кўклам сўрганди қўлим
Унга қўлим берсам бўларкан.
Топмас экан ўзгадан ўлим,
Ишқ ўз қўлларингда ўларкан.

Тушунмай ҳам кўклам сирини
Йўлларимдан тўсиб чиқди ёз.

Ёзнинг бағри иссиқ кўриниб,
Сўнг ўзим ҳам талпинганим рост.

Сўнг ёз севди сершиддат, қизгин —
Сўнг ёз мени ўтларга солди.
Гоҳ севгиси қайноқ, бетизгин —
Гоҳ ўт рашки жонимни олди.

Биламанки ишқи эмас оз,
Яшасам ҳам суйиб, шўху шан,
Энди гоҳо ишқ тутганда ёз
Куйиб кетмасам деб қўрқаман.

Гарчанд бахтим таратар хушбўй
Тушмаса ҳам ўзга ён йўлим,
Гоҳ кўксимда чарх урар шу ўй —
«Асли кўклам сўрганди қўлим».

1975, 13 сентябрь

ҚИЗЛАР БИЛАН СУҲБАТ

- Айтинг, қизлар, очиласиз гул бўлиб қачон,
Нима сизни талпинтирар азалдан-азал?
— Биров эшитмасин, билсанг, бизда қолмас жон,
Йигитнинг шўх кўзларида ўт ёнган маҳал.
- Қачон сезилмас ҳаётнинг бутлиги, ками,
Қўлингизда счилади осон ҳар чигал?
— Нима бўпти бу серғавго дунёнинг гами,
Йигитнинг шўх кўзларида ўт ёнган маҳал.
- Қизғиш тортиб, ҳуснингизга қўшилиб чирой,
Шаддодликдан тийиласиз қайси пайтда сал?
— Майинлашиб биз бегуноҳ ой бўламиз, ой —
Йигитнинг шўх кўзларида ўт ёнган маҳал.

— Қачон нурли, рўё тушлар келаверар рост,
Бор муаммо ўз-ўзидан бўлаверар ҳал?
— Ишни қўйиб биз туну кун қилганда пардоз,
Йигитнинг шўх кўзларида ўт ёнган маҳал.

— Қачон қуриган жилғадай қоласиз тиниб,
Қора тунда ёруғликка бўласиз маҳтал?
— Йигит бизни ардоқлашни унутган куни,
Йигитнинг шўх кўзларида ўт сўнган маҳал.

— Қачон хазонрез боғларга келасиз кириб,
Кўтара олмай чўкасиз қайғу тошини?
— Биз йигитни тополмасак тўрт ён югуриб,
Биз ёстиқда кўрсак унинг азиз бошини.

— Қачон қоп-қора кийимда ўлтирасиз тоқ,
Чидаб бўлмас сиз кўтарган нолаю додга?
— Йигитнинг шўх кўзларига тўлганда тупроқ,
Биз йигитни йўқотганда абад-абадга.

1975, 29 сентябрь

* * *

Улуғбекка кўйлак тикдим, саҳар туриб, суюниб,
Болам кийгач учиб-қўниб капалакка айланар.
Бошқача шарҳ этолмадим ўз кўнглимнинг куйини,
Дилим тинган пайтлар менинг қўлим куйга шайланар,

Кўрсин дедим бола ахир оламни билмас унча,
Кўрган кўпроқ онасининг китоб титган чоғини.
Онасининг қўлларига ёзишдан ҳам, кўпинча
Пишиқ-пишиқ қатим тортиб тикиш ярашмоғини.

Кўрсин дедим, нон ёпдим сўнг тонгги сутга йўғириб,
Сут, дон таъми, қўл таъмини туйсин дедим болажон.

Кўз ўнгимдан кетмас ахир, онам ҳар саҳар туриб,
Биз тургунча тандиридан узганлари иссиқ нон.

Эгар-жабдуқ тикиб, кейин ўтқазайин Фиркўкка,
Қамчин тутай, бола ўзи эпласин сўнг у ёгин.
Учсин бола бобосини чиқармай деса йўққа,
Фиркўк ахир асл отимиз — Фиротнинг бир туёғи.

Отам-онам менга мерос ўргатган бўлса неки
Бирини ҳам унутмайин ўтказаман ўғлимга.
Отам асов отни қандай олар эдилар эгиб,
Онам қай ширин тил билан кирардилар кўнглимга.

Ўргатаман, аммо бу иш кўпам осон кўчмайди,
Аср тезкор, бир-бировни қувиб олдга чопамиз.
Тунлар ёзиб, тонгга қадар чирогимиз ўчмайди,
Кундузи иш, болакайлар кўнглини қачон тоғамиз?!

Сармаст кетиб борарканман куйлаш билан, иш билан,
Шоша-пиша кўчираман шу сатрларни оққа.
Қачон вақтим бўлар экан шу чулдуроқ қуш билан,
Вижир-вижир қалдирғочим билан сирдош бўлмоққа.

Отамдан узмаган қарзим гарчанд елкамдаги юк,
Болакайдан қарзларим ҳам оғирроқдир бу юкдан.
Суянч тоғим — отажоним, бормисиз дунёда тик.
Болакай — полапон қушим, бунчалар ҳам суюксан.

Жигарларим, мен сизга бу қарзларимни тўлайман —
Дилим билан, қўлим билан иш кўриб бор усулда.
Фақат сиз бор бўлинг, сизнинг умрингизни тилайман,
«Икки ёнимда бўлинг», деб мен кетаётган йўлда.

Улуғбекка кўйлак тикдим саҳар туриб, суюниб...

1975, 8 октябрь

* * *

Тоғларимга бирин-кетин, баб-баробар урар қор,
Мен тиклаган тоғларимда бу кун бўрон, изғирин.
Бу тоғларга чиқмоқни мен қилмоқдаман ихтиёр,
Билгим келар бўралаган бўрон сирын, қор сирын...

Тафаккурим туғёкидан тоғ тиклаган пайтларим
Унда каврак гул очишин орзу қилган бўлсам ҳам,
Ҳеч кимсага: «Бу тоғларга қиш келмас», — деб
айтмадим,
Айтганим йўқ: «Қора кийиб бу тоғларга келмас ғам».

Тоғларимга қор келганда айланурман мен қорга,
Гарчанд юрак ҳар лаҳзада кўклам кўкига илҳақ.
Мен тоғларнинг бўронида изғмадим бекорга,
Бўронларга бўрон бўлиб келтирурман бу кун шак.

Кўклам эса, кўкламни сиз жонга тенг қўйинг, кўндим,
Бу чоғ кўнглим нурлар, гуллар, сувлар билан қорилар.
Бу чоғ турналар тизимин узиб қочар шўх кўнглим,
Кўклам, қўйиб берсам кўнглим қувончидан ёрилар.

Кўкламни суйганим мисол фидо бўлиб шу алфоз
Қиш кўчкиси босган чоғ ҳам узилмайдир йўлларим.
Қуюнига беткай туриб мен созлайверамаи соз
Совуғида юзим чатнаб, музлай-музлай қўлларим...

Тоғларимга бирин-кетин баб-баробар урар қор.

1975, 10 октябрь

—
* * *

Сизга ишқим, Сизга қарғишим,
Ўзга излаб мендан топмас из.

Бу дунёда менинг бор ишим —
Сизга тушди, бир Сизга ёлғиз.

Адашдим-да ёлғонга йўйдим —
Ишқингизни, қўл силкдим, «бекор!»
Шошиб ғурур гултожин кийдим,
Энди бошдан олиб қўймоқ ор.

Энди дунё ишин қарангки,
Ишқ ортидан қул бўлармиш шоҳ.
«Унутдим», деб сарғаяр рангим,
«Севмайман», деб жим чекаман оҳ.

Сиз деганда мен синмас торман
Кута-кута кўзим йўл ўйиб,
Умрим бўйи қарғаб ўтарман —
Умрим бўйи жонимда суйиб.

Гарчанд ҳижрон талхдан-талх майдир,
Мен ичардим, бўлганда ҳам қон.
Қарғишларим Сизни ургайдир,
Соғинчларим сақлайдир омон.

1975, 10 октябрь

—
* * *

Бир мактуб сингари хотирамни мен —
Ўчириб-ўчириб яшаётибман.
Дилимни ўртаган армон, ғамни мен
Қоғозга кўчириб яшаётибман.

...Сиримни яширмай тўкдим мен тунга,
Тун бўйи йиғлаган бўлса ҳам байтим.
Кундуз ёниб-излаб келганда унга
«Вақтида айрилдик, яхши», деб айтдим.

Тун бўйи кўзимдан аччиқ ёш сизиб,
Безабон армондан ўқисам ҳам дарс,
Тонгда у келганда «Уйқумни бузиб...
Тагин Сиз!..» юзига эшик ёпдим қарс.

«Барибир эшикни очолмас биров
Келаман»,— жимлик... сўнг йилларки мушкул.
Энди у келгунча сочимга қиров —
Қор ёғар, сўнг таний олармикин ул..

Қоплагани учун бир зум кўзни хоб —
Балки умрим бўйи берурман жавоб.

1975, 10 октябрь

ҲАМҚИШЛОҚЛАРИМ

Сизни соғиняпман кўзим қароқлари,
Ҳамқишлоқларим!
Сизга сиғиняпман кўнглим чироқлари,
Ҳамқишлоқларим.
Сиз кетмасин десангиз мени
Тоғ мисол нураб,
Қароқларим,
Тортмангиз хира!

Шу қароқлар бўлди менга кўз,
Шу қароқлар тил.
Қарздормиз улардан бесўз,
Эй, мастона дил!
Отларининг қулоқлари орасидан шўх
Беҳишт шамоли
Эсган шамол мисол чавандозларим,
Сиздан бир нафас ҳам айрилганим йўқ.
Қаҳратонда ҳам
Кўнгли ёзларим!
Ҳамон кечқурунлар чангли кўчалар,

Туёқ дупурлари, мол билан тўлса,
Болалар чопарми кўтариб таёқ..
Болакайлар таниш
Шу йил ва ё шу ой туғилмаган бўлса,
Уларни танийман бир кўришданоқ.
Бу Санамнинг қизи, бу Султонники,
Аралашиб чопар менинг ҳам ўғлим.
Уларнинг жавдироқ кўзларига кўз тикиб,
Ёришиб кетади, ёришиб кўнглим!
Кўлин тизга уриб қаҳ-қаҳ отган чоғи
Соқоли селкиллаб қийқирган чоллар,
Мева тугаётган, қийғос гул бутоғи —
Кўҳна боғлардаги жажжи ниҳоллар...

Юзи қизғиш, олча гуллари тусида,
Хуркак кўзларида ййманиш, ҳадик —
Келинчак юради қайнота кўзига,
Қайнона кўзига қарай олмай тик.

Қозикда отамнинг сирдош, саман оти,
Отам кетгач у ҳам чўкаётгани;
Айвонда онамнинг хаёлларга ботиб,
Қилич қоқиб ўрмак тўқийётгани;

Тағин енгил тортиб, илиқ кўкламги кун
Мен учун ўсмалар эккан дамлари,
Кўзойнагин тақиб укам оти учун
Шошиб эгар-жабдуқ тиккан дамлари...

Булар

Ўчмас тамға мисол дилимга босилган,
Парвона айлаган она қишлоққа.
Гўдаклик чоғданоқ
Дилимда саноқсиз қўшиқлар ёзилган,
Энди кўчирияпман мен уни оққа.
Сизни соғиняпман, ҳамқишлоқларим!

1975, 27 октябрь

ҲИЛАР

Қадамимни мослаб босай замон қадамларига,
Шу ўй дилимдан ўтаркан бамисоли қизил ип.
Синчков-синчков тикиламан замон одамларига,
Тикиламан, аҳли замин қўяр мени ўйлатиб.

Қандай қадам босаяпти менинг замондошларим,
Сафда шамолдай шўх, енгил боришарми гуркираб?
Азал-абад бўлганидай қадамлари ёшларнинг
Суронлими, боқмасларми ортига мадад сўраб?

Шавқли куйлар учмоқдами улар чалгани тордан,
Торни улар сафоли бир қудрат билан чаларми?
Улар йўлдан тоймасларми, унча-мунча муз, қордан
Ё тойгач ҳам қайта туриб сафда кета оларми?

Ёнма-ён ҳам олдин-кейин боришаркан югуриб,
Узуқ-юлуқ эмасмикин улар қургани — суҳбат.
Олдинга ўтмаяптими бири-бирини суриб —
Ё шеригин чалиб ўзи тикламаяптими қад?

Ҳамма қуяяптимикин ўз биноси учун ғишт,
Ҳамма саҳар уйғонарми меҳнат учун шайланиб?
Асл ҳурматмикин ерга теккунича бош эгиш —
Ҳурмат кетмаяптимикин хушомадга айланиб?

Йўқми ўзгалар учун бир яхшилик қилса ийиб,
Қайтимини шу кун олмоқ тушларига кирганлар?
Эзгуликнинг ниқобини амаллаб олгач кийиб —
Йўқмикин шу ниқоб ичра пичоқ тутиб юрганлар?
— Йўқмикин? Йўқ, йўқ, — деймизу, куламин

кинояли,

Бу одил, аччиқ кулгудан борлари ҳам бўлур кул.
Азал-абад бу улуғ халқ яратар бир ғояни,
Бу ғоя куч-қудратидан ол қуёшга етар қўл.

Уни Ҳақиқат дейдилар, Ҳақиқат деб чопарлар,
Чопар унга қуёш сари талпинган ҳар тирик жон.
Гоҳ дам уни йўқотарлар, гоҳи дамда топарлар,
Аммо барҳақ этмагунча тиним билмагай инсон.

Шу қояни байроқ этган замондошим, келма бұш
Шу байроқ деб қулаган ҳам абадул-абад яшар.
Бундан бошқа икир-чикир ҳаммасига хайру-хўш
Салом Сенга, эй ҳақиқат бағрида яйроқ башар!

1975, 27 ноябрь

ЧЕВАРАМГА ЁЗГАНЛАРИМ

Кекса дунё, сенинг оплоқ сочларингни ўпаман,
Сендан қатор боболарим отин суриб ўтганлар.
Тупроғингда узуқ-юлуқ ип қолдиғин топаман,
Момоларим ип йигириб, ўрмак қуриб ўтганлар.

Мен ҳам ўтиб бораяпман ёзиб баҳоли қудрат,
Дунё, сени севганларга буғдой нонидек хушсан.
Мендан сенга қолар гулга тупроққа ёзганим хат,
Чеваралар пайт топишиб уни ўқий олишса.

Гарчанд асрим ўйламоққа имкон бермай гуриллар,
Суръат суратин чизамиз турфа оҳанг, рангларда.
Кўкрагимга жимжит дала шамоллари урилар,
Асрим гулдуриси билан қўшилишиб тонгларда.

Чеварамни эслаб кетиб, кўзларимга қалқар нам,
Унинг манглайига ёзуқ не бахтларни кўрмаги.
Аmmo шунда танирмикан ўткир кўзли чеварам
Бобосининг от-яроғи, момосининг ўрмагин.

Биламанки, ақли унинг тиниқ бўлур ғоятда,
Минглаб машиналар сўзлар бир винтин бураган чоғ,

Аммо салқин кеч от сайрин чиқармасми одатдан,
Кун келиб от, улоқ унга бўлиб қолмасми жумбоқ.

Балки қўшиқлар айтар у ойнинг ёнида юриб,
Бизга орзу — қуёш билан туташтирар йўллари.
Аммо «тандир» «ўрмак» сўзин луғатлардан қидириб,
Игна ушлаш уқувини йўқотмасми қўллари?

Унутмасми ўтмишининг қоронғуси, ёруғин,
Жавонидан йўқолмасми бобоси ёзган дафтар.
Йўлдош ота илганидай айвонига чориғин,
Чеварамнинг хаёлига келармикан шу гаплар.

Англамикин бувисининг мунгли, жарангдор куйин,
Сирларини у ҳам гоҳо сўзлармикин чечакка?
Йўқса менинг куйиб-пишиб ёзганларим бир тийин,
Дунё, Сенга садоқатим, меҳрим чиқар пучакка.

Аждодим оқ салла ўраб кўз ўнгимдан ўтмоқда,
Яктагининг этагини кўзларимга сураман.
Хаёлчан нигоҳларин менга қадаган чоқда,
Ҳали-ҳануз порлаётан Муҳаббатни кўраман.

Башанг кийинган авлодим кўзимдан ўтаётир,
Болажон, мен ҳам сени бор меҳрим билан ўрайман.
Аммо, учқуриим, сен, сен ҳам ҳурматимни сақлаб тур,
Бола, мен ҳам сендан катта бир Муҳаббат сўрайман.

Боболарим отин суриб ўтган тупроқда туриб,
Ёзаяпман, буving қўли бошлаганин битказар.
Момоларим ўрмак қуриб ўтган тупроқда туриб,
Ёзаяпман, бу номани йиллар Сенга етказар.

1975, 16 декабрь

* * *

Ким яшаган бўлса бўрон билан қасдма-қасд,
Қишининг қаҳри, қуюнига ўрганса тани;
Кўклам, боғлар жимжитлиги унга татимас,
Сезмайди ҳам совуқ вужуд иссиқ ўтганин.

Жажжи қушим, сен ҳам бекор ўртайсан бағир,
Куйинг ширин, аммо менга чучмалдир тотти.
Куйинг англаш менга унча ўнғаймас ахир,
Бу соҳада кўпдан ўчган хату саводим.

Жажжи қушим, сен куйингни қушларга куйла,
Боғдан чиқмасларга куйла, йил — ўн икки ой.
Менга чопмоқ — тақдир, ҳаёт — айлана бўйлаб
Гоҳ ўқдай тик, гоҳ эгилиб бамисоли ёй.

Йўлга чиқма, сен мен билан чопа олмассан,
Қола қолгин, бўлма энди гирдикапалак.
Мендай бетинчликдан тинчлик топа олмассан,
Менга ўртоқ қуюн сени қилгуси ҳалок.

Бу ҳаётда, қушгинам, биз қўшилмас зарра,
Менга — абад чопмоқ, сенга — боғ аро сайр.
Куйларингни қайта-қайта тинглаб минг карра,
Бир сириингни англамадим, қушим, энди хайр.

Менинг куйим ғоят аччиқ, тахирдир, ичма,
Сенинг куйинг ортиқ ширин, чучмалдир, чучмал.

1975, 17 декабрь

Үш үтә. Күксенга шүң катардан отыра,
 Күксенга — галаңа деген үзгәләр кәтләп,
 Кимлардыр үң буйы күксенга бөтүр,
 Чирбәс битләйдир бу тароһатлар.

Җанни ил мәңгүлән диләр тароһа,
 Шабх — дардәмнән диләй бәһриран үчүр.
 Мен үтүр бәһриран ичмиләр: ирзи,
 Дарсәр күксенга күшмән күчүр.

ХАЁЛЛАРИМ ПАРДАЙ ТЎЗҒИР...

Планета, тўхта мен сендан тушгим келяпти
Гамлет Карчикян

Хаёлларим пардай тўзғир, бу узун тунда
Бошим узра савол бўлиб эгилади ой.
Минг, миллион одам сиққан қадим заминда
Нега инсон бир ўзига гоҳо топмас жой.

Яхши-ёмон яшар ахир, яшар тоғу тош,
Яшарлар-ку гоҳ эътироф, эътироз этмай.
Нега олиб кетмоқ истар биргина у бош —
Қай бекатда тушмоқ истар манзилга етмай.

Ким моҳирлик билан чалса бу дунё найин,
Ким дунёни жуда эрта ололса таниб;
Бу дунёнинг кенглигини англаган сайин,
Англарми ё бу кенгликка сиғмаётганин.

Одамлар бор кенгми, торми кетар жойлашиб,
Суқилишиб кимларнингдир ҳақли жойига.
Кейин дунё дарёлари кетмасми тошиб,
Ухлар улар сув теккизмай ҳатто пойига.

Бунда улар кирадилар турфа шаклга:
Чўзилишиб арқон бўлар, юмаланиб — тўп.
Баъзан унинг инсонлиги сиғмас ақлга,
Хуллас калом, пасткашликнинг нусхалари кўп.

Майли, булар ўз йўлига, хаёллар суриб,
Улуғлайман мен кенгликка сиғмаган жонни.

Ўз кичкина қалби билан беором юриб,
Балки оромга элтар ул катта жаҳонни.

Аммо кўллар ҳосил бўлар томчи томчилаб,
Айнан кўлни кўрмагунча гоҳ бетоқат биз.
Баъзан доно беҳол юрса, ақлин қамчилаб,
Уни далли-девонага айлантирамиз.

Ота дунё, бу ўйларни ўзинг ҳал қил, еч,
Болаларинг эҳтиёт қил, ҳар чўпдан, хасдан.
Лоқайд бўлмай шаршаранинг тоза сувин ич,
Билиб-билмай кимдир уни лойқалатмасдан.

Сенда тирик яшамоқнинг шавқ, ҳасрати мўл,
У яшар гоҳ яйраб, гоҳо титраб, увишиб.
Сен бир поезд, огоҳ бўлки сендан силтаб қўл,
Манзилига етмай кимдир кетмасин тушиб...

Менга ҳам ёқмас отага ақл ўргатса қиз —
Ўгит эмас — орзу булар, кўнглингга етсин.
Токи бирорта фарзандинг йўқолмай беиз —
Ҳеч бўлмаса, бир дарахтинг кўкартиб кетсин.

Хаёлларим пардай тўзғир, бу узун тунда...

1976, 8 январь

ГУНОҲ

Ким у бизни қушдай бегуноҳ деган,
Гуноҳ бизнинг бошдан-оёққача то.
Ерда инсон кўзга ёш олар экан,
Бу ҳали гуноҳдир, бу ҳали хато.

То ерда яшаркан юраги куюк,
Ҳали оқланганмас Инсоннинг йўли.

Ҳали елкамиздан босади бу юк,
Ҳали қуёш бизга бермайди қўлин.

То ерда яшаркан биз билан ўртоқ
Гоҳ-гоҳ бош кўтариб макру қабоҳат,
Уқдан сачраган қон юзимизда доғ,
Нон тиланган етим — бизнинг жароҳат.

Қамоқ жазосида мингу миллион
Озодлик нурини кутаркан толиб,
Улар кўксимизда кўтарар исён —
Тандан ором, кўздан уйқуни олиб.

Онанинг сочига барвақт қўнса оқ,
Боланинг кўнглига бевақт чўкса тош;
Бу бизнинг ўзимиз сезмаган гуноҳ,
Бу айб бизникидир мутлақ, замондош.

Мен ювмоқ истаيمان ўз гуноҳимни,
Биз ювамиз барча гуноҳларни оқ.
Бир кун гул қоплайдир дунё боғини,
Бир кун хазонларни унутади боғ.

Ерда Инсон кўзга олар экан ёш,
Ҳали биз юлмаган айб бу, замондош!

1976, 6 февраль

ТАНҲОЛИҚДА

Тўлқинлар: «Қирғоқда лоқайд турмагин» —
Чорладилар шўх.

Мен шўхчан дарёга ўзим урмадим,
Мен борганим йўқ.

Тепамда турналар арғимчоқ солди,
Осил, кенг, — деб, — кўк.

Мен икки қулогим бекитиб олдим,
Мен борганим йўқ.

Чавандоз от қўйиб нақ шамол сиёқ
Қичқирди: «Учайлик, кел, эй худди ўқ».
Узангига қўйиб кўрмадим оёқ,
Мен борганим йўқ.

Тўлқинда, кўк, ерда бўлмай сархуш, маст,
Бул кун ўлтирибман кетиб пинакка.
Бул кун бор чақириқ бўлгандир абас,
Қолганман якка.

1976, 12 февраль

ЎЗ ОНАМНИНГ СУРАТИНИ

Ҳозир четга суриб қўйдим мен барча ишчи —
Ўқиш, ишлаш, қор сайлининг тартибин буздим.
Бу кеч дарахт бутогидан учмаган қушни,
Ўз онамнинг суратини юракка чиздим.
Москвада қор уряпти. Сершовқин ётоқ,
Туйғуларни ўғирлайди шўх ётоқ туни.
Мен ўйлайман, силкиниб кетмадими бутоқ,
Қушим ўз шохида ўтирибдими?
Қўшиқчимиз сукунатни чил-чил синдирар,
Қийдирамиз, чокин сўкиб биз жимжит кечни.
Бу сурурлар баъзан менинг кўзим тиндирар,
Йироқдаги мушфиқ қушим ҳоли не кечди?
Ҳамон ташиётibdими ўз инига дон,
Йироқ кетиб ортиқ юкни унга юкладик.
Сақлай олсайдим шу қушни узоқроқ омон,
Ярим тунлар уйғониб гоҳ тортаман ҳадик.
Айтинг, айтинг, ногаҳонда уриб қуюн, қор,
Қушчам музлаб бутогидан тушмасин қулаб.
Чирт узилиб кетар унда кўксимдаги тор,
Кейин уни азал-абад бўлмайдир улаб.

Йўқ, йўқ, мен ҳам умрларига тагин умр қўшиб,
Уни сақлаш режа, ўйин тузаётибман.
Бу кеч буюғида мунис ўтирган қушим —
Ўз онамнинг суратини чизаётибман...

Москва. 1976, 20 февраль

* * *

Ўз эгик бошимни кўтармай туриб,
Яшаркан эгилган бошларни силаб.
Бугун Сизга келдим ўзим бош уриб.
Бугун мен турибман меҳрингиз тилаб.

Минг дардимдан бирин сололсам хагга,
Бор шодон умримга тортади чизик.
Қачонлардир менга зор бўлган бахтга
Бугун ўзим зорман, қўлларим чўзиқ...

1976, 28 февраль

* * *

Қайдан ҳам йўлимда келгандингиз дуч,
Айқаш-уйқаш қилиб ўнгу рўени.
Топдим, Сиз, ёлғиз Сиз, қолган дунё пуч,
Йўқотдим, қайтадан кўрдим Дунёни.

Қайта кўрсам кўзим куйиб кетар, чин,
Армон тўлқинлари кетгайдир кўмиб.
Қайта Сизни кўриб қолмаслик учун
Кетяпман умрбод кўзимни юмиб...

1976, 2 март

ФЕРУЗАНИНГ ДАРДИ...

Мақсуд Шайхзоданинг
«Мирзо Улуғбек» драмасини кўриб...

Ер қоп-қаро, осмон ҳам қаро,
Улар қисиб келмоқда жонни.
Мен йўқотдим бу зулмат аро
Улуғбекдай улуғ Инсонни.

Мен Феруза, Феруза шўрлик,
Бу дунёда бир илинжи йўқ.
Манглайида битилган хўрлик,
Манглайида шубҳа отган ўқ.

Карвон мени кетадир олиб,
Бегим сўнг бор эгадир бошин.
Ҳайҳот, рўё келди-ку ғолиб,
Сўндирди-ку толе қуёшин.

Мен бу рўё дунёдан безиб
Энди ўнгламас туш бўламан.
Бу дунёни қаҳратон сезиб,
Толмабўйин оққуш бўламан.

Кейин учиб кетаман, кейин
Бу муз, қорни оралаб юрмай.
Видолашув бўлмайди қийин —
Кетгум бир бор юзимни бурмай.

Унг эдим-ку бўлиб қолдим туш,
Дунё, сени тутадир хуним.
Одамлардан безиб бўлдим қуш —
Улуғбекдан айрилган куним.

Энди тақдир эмасдир тақдир,
Тупроқ дейман дунёни, шонни.
Мен йўқотдим дунёда, ахир,
Улуғбекдай улуғ Инсонни!

1976, 5 март

БИР ЛАҲЗА...

Кел, эй ўз пайтида кел, байтим,
Бир лаҳза илгари, илгари.
Келмагин юзимни сарғайтиб,
Кечиккан офтоб сингари.

Кел, эй боғ, гуркираб барг ёйиб,
Бир лаҳза илгари гулга кир.
Гўдагим, қўйгин бир жилмайиб,
Бир лаҳза эртароқ тилга кир.

Эртароқ шовқин сол, шаршара,
Юз ювай ё зилол булоқда.
Уринчоқ тойчоғим, қарқара,
Қарқара саман бўл, улоқда.

Бир лаҳза мушкулни тезроқ еч,
Юмалаб кетмасин ул соққа!
Табибим, қолма кеч, қолма кеч,
Бир лаҳза кифоя ўлмоққа.

Ўғлон, сен қўлим тут, қўлим тут,
Кўп совуқ кутишнинг шамоли.
Эртароқ ечиб ол, бир минут,
Ҳижроннинг қорамтир рўмолин.

Етиб кел, туташдим мен ўтга,
Бир лаҳза гуллаш ё ажалим.

Бир умр кутдим, бир лаҳзага
Етмайдир бул сафар мажолим
Бир лаҳза илгари, илгари...

1976, 5 март

ЯНГИ УНГАН МАЙСА

Янги униб чиққан майсани кўриб,
Юрагимга янги туғёнлар кирди.
Бошида қолдим мен хаёллар суриб,
Бошида бошимда минг ўй чарх урди.

Янги унган майса!

Турардим туйиб

Дилимнинг қувончу титроқларини.
Чақалоқ онаси янглиғ мен суйиб —
Ўпдим унинг мурғак қиёқларини.

Унга ҳам қувонч, ҳам дўллари ёғур —
Дуч этиб юксаклик, гоҳо пастликка.
Гоҳо танимай ҳам очарлар бағир —
Гоҳ таниб, оларлар танимасликка.

Бизлар танимоқни истамасак гар,
Шуъла эмас, доғлар кўрамиз ойда.
Кўнглимизда ётган сўқир сезгилар
Фарқ эта билмайди гавҳарни лойдан.

Ўз майда ташвишлар билан доим банд --
Илғай олмаймиз гоҳ чақнаган нурни.
Бир пайт эски, лоқайд нигоҳлар билан
Йўқотиб қўямиз янги сурурни.

Дарвоқе, бу майса, ҳа, янги майса —
Қуёш, уни ўзинг ардоғингга ол.

Дейман бу гўдакнинг умри узайсин —
Гуркираб ўссин у, билмайин завол.

Эй Сиз, чақноқ кўзлар, тортмангиз хира,
У сўзлар янги бир дунё эртагин.
Таний олинг қандай тоза, бокира —
Бу таниш — кўклатсин майсани тагин.

Бир зум суронларин тиндирсин-да жим,
«Хуш келдинг», деб унга эгилсин олам.

Энди тетапоя бўлган гўдагим,
Янги унган майса — болажон, салом!

1976, 7 март

* * *

Мен қор билан хайрлашдим бугун,
Зериктирган совуқ қор билан.
Аммо энди юрагим нечун
Тушаётир титроққа бирдан.

Билардим-ку қор абадиймас,
Билардим-ку эришин бир пайт,
Нечун бугун деёлмайман, бас,
Бўлолмайман не учун лоқайд.

Мен кияй-да иссиққина тўн,
Бир жунжикиб қиш завқин сурай.
Сен учқунлаб кўз-қошимга қўн,
Ғарч-ғурч босиб мен ўйчан юрай.

Туюлса-да маъносиз сўзим,
Шўх жилғалар жилдираган он,
Қўмсайман мен қизиган юзим
Қор сувида юваман қачон?

Мана шундай қўмсайман сени,
Қордай маъюс, йироқ кетган дўст.
Қолганида чироқлар сўниб,
Излаб-излаб топмаганда кўз.

Олган ором, тинчимни маним
Езмаганим жавобсиз хатлар,
Уз қўл силтаб ташлаб кетганим —
Уша сокин, ўтсиз суҳбатлар.

Бўлиб қолди бари бир тугун,
Тушмай сен — оқ қорнинг йўлига
Ғамнокроқман ундан-да бугун
Тушунмайин жилга тилига.

Мен қор билан хайрлашдим бугун...

1976, 8 март

* * *

Мен кетиб бораман, қорамтир само,
Қувлашиб ўйноқи шамоллар билан.
Тақдиримда минги аралаш, аммо
Бири ечилмаган саволлар билан.

Мен кетиб бораман, ёришади кўк,
Ногаҳонда овоз... нега бўшашдим.
Чақирманг, ортимга қайтолмайман, йўқ,
Чақирманг, йўқ эса қайтгудай шаштим.

Мен Сиз чорлаган пайт ожизман, айтдим,
Кетсам ҳам қулоғим, кўзим беркитиб.
Қайтмасам, юрганим йўлим унмайди,
Қайтсам, келолмайман Сизга ҳам етиб.

Гарчанд, Сиз сиғинган шоҳман, пирман мен,
Аро йўлда қолиб адодирман мен.

1976, 11 март

КЕЧАГИ КУН

Тинчлан, кўнгил, бўлма дилжун,
Ором топмадинг сира.
Майли, гарчанд кечаги кун
Бугунни қилар хира.

Бошқа эди кечаги кун,
Сен уними йўқлайсан.
Чақирганда бермадинг ун,
Энди нечун йиғлайсан?

Кечаги кун қуёш бошқа,
Бошқа эди, тун, майса.
Бугун бошинг уриб тошга,
Самар топмай излайсан.

Бу тунги ой ортиқ маъюс,
Кундуз қуёш ортиқ шўх.
Гуллари ҳам бошқароқ тус —
Кечагидай тортмас, йўқ.

Ўтган ўтди, дил, таскин топ,
Бўлса ҳамки худди туш.
Кечаги чекилган азоб,
Бугунги қувончдан хуш.

Дил, бугунги боғларга қўн,
Бўлолсанг бўл, асира.
Гарчанд, дилда кечаги кун
Бугунни қилар хира.

1976, 11 март

* * *

Майлига, бошимни хам қилсин кадар,
Қабоҳат тошлари тўлсин хонамга.
Биргина одамга етмасин хабар —
Айтмангиз бу ҳолни ёлғиз онамга.

Бахт, омадим келса галма-гал оқиб,
Даврон мени бошда кўтарган пайти.
Майли, ҳеч ким ундан бўлмасин воқиф,
Сиз уни ёлғизим, онамга айтинг.

Ғамим эшитган кун надоматга қул,
Қабоҳат тошларин териб юради.
Қувончим эшитса ўз уйида ул —
Даврон кўтаргандай давр суради.

1976, 22 март

* * *

Қайларгадир ёзган эдим исмингни сенинг,
Қаерларга... кейин узоқ ўзим қидирдим.
Кўп тингладим жилғаларнинг шўх кулгусини,
Энди куртак очаётган боғларга кирдим.

«Сор бургут-ей, шиддатингга шиддат улансин —
Сенга ёзганмидим», десам дилимни доғлаб.
У дер: «Йўқ, йўқ, эслолмайман, унинг номин сен
Қанотимга ёзганинг йўқ», — кетар узоқлаб.

Толмабўйин оққушларни тутаман сўзга:
«Балки сизга ёзганман мен», — аҳволим кўриб,
Оққушлар дер: «Эслаб кўргин, ёзмадинг бизга —
Қайга ёзсанг ёзгансан сен паришон туриб».

Дарёларга савол ташлаб худдики қармоқ
Ойлаб кутиб жавоб олмай топмадим изин.
Ерга айтсам ер айтдики: «Тишлама бармоқ —
Учмас қилиб ёзгандингми номини ўзи?!»

Шунда-шунда сергак тортиб мен бўлдим тамом —
Ёғаётган сушт қорларга ёзгандим сени.
Тўкилгудай чайқалганда кўнглимдаги жом,
Кўнглимдаги озорларга ёзгандим сени.

Езиб кетдим, йўл-йўлакай нигоҳим тушиб,
Ёт дилларнинг тасодифий ёр-ёрларига.
Бир бепарво шўхлик билан ёздим қизишиб,
Бу дунёнинг ур-сур, гавжум бозорларига.

Энди, энди бари абас, берсам ҳамки тан —
Баъзан кўнгил тагин сени йўқласа бўзлаб,
Қори эриб кетган ердан излаб қоламан —
Тарқаб кетган бозорларда қоламан излаб...

Қайларгадир ёзган эдим исмингни сенинг.

1976, 7 апрель

* * *

Мен Сизни алдашни кўрмайман раво —
Тушунинг, шу ўзи мен учун басдир.
Сезаман мендаги бу дард — бедаво,
Истаганим билан бу ишқ сўнмасдир.

Мен сизни алдашни кўрмайман раво,
Эҳтиёж сезмайман ортиқ тиракка.
Мен учун қачондир куйланган наво,
Эндиги наволар сигмас юракка.

Сиздай содиқ дўстни алдамайман, йўқ,
Ишонинг, бу йўллар тушмас бир изга.
Кўксимга қачондир текканди бир ўқ,
Ярадор қалб билан бормаيمان Сизга.

1976, 11 апрель

ЮРТИМГА

Ўз юрагим кенглигига ҳайронман ўзим —
Ҳуркиб қочган оҳу унда, ундадир ўқ-ёй,
Порлаб кетди юрагимни кўраркан кўзим —
Ўзбекистон борлиғи-ла ундан олмиш жой.

Мен сезмабман, яшабманки то шу чоққача —
Бутун ҳолда ўзни сенга топширганимни.
Ўзни сенга, сени эса олтин соққадай —
Ўз кичкина юрагимга яширганимни.

Она бўлиб, мен эгилсам силадинг бошни,
Борарканман бу меҳрли қўлга ўрганиб.
Ўз кичкина юрагимга кирган қуёшни —
Катта юртни — юртим, сени қолдим-ку таниб.

Олма янглиғ шу юракни авайламоқ шарт,
Унда сен бор, ахир, абад билма сен завол.
Яшай дейман, сенга зарра юқтирмайин гард —
Кўклаётган кўк баргинга тегдирмай шамол.

Унда ғужғон қалдирғочлар бошлашар ўйин,
Қалдирғочларга қўшилиб куйлайин зап ман.
Кўкрагимда қад кўтарган хирмонлар бўйин —
Оппоқ пахта хирмонларин авайлаяпман.

Бир бурчида чавандозлар ўйнатади от,
Боқиб туриб ўз отамни, отни ёдладим.

Чавандоздай учмоқда-ку от суриб ҳаёт —
Қоқилмасин кўксимдаги учқур отларим.

Бир томонда шафтолизор, ёйилади нур,
Куртаклар нақ қуш тумшуғи — чокларин сўкиб.
Улар қўшиқ айтмоқ учун лаб очар ҳозир,
Ҳозир куйлаб юборади улар энтикиб.

Москванинг қиши илиқ, яйраркан тўйиб —
Ғарч-ғурч босиб борарканман топ-тоза қорда.
Бола янглиғ бир зум ўзни унутиб қўйиб,
Югураман кўксимдаги шафтолизорда.

Оппоқ гулга кирган олча тагида кейин —
Ўлтираман чиройингга кўзим тўймай, тўрт.
Ақлим танигандан тортиб то тобут куйин —
Тинглагунча кўкрагимда яшайсан, сен юрт!

1976, 22 апрель

УҚ ҲАҚИДА ОЛТИ ШЕЪР

I

Йўқ, мен соғ қалб билан куйлаганим йўқ,
Дарди йўқ кўнгилнинг куйлаши қийин.
Кўксимга санчилди бир кун қизил ўқ,
Мен алвон қўшиқлар куйладим кейин.

Юролмадим доим кимнидир суйиб —
Бу кўнгил гоҳи бут, гоҳ чил-чил синди.
Сариқ ўқдан кўксим кетганди куйиб,
Ҳижрон қўшиқлари майсадай унди.

Кўзларимда ўтдай ёнмоқда башар,
Ғарчанд мен — бир ўтдай сўнар ўткинчи.

Бу ўқлардан қолган қўшиқлар яшар —
Кўксим қаро ўқдан қолганда тинчиб.

II

Онам эгилиб нақ камон,
Отди, айланиб ўққа —
Учяпман, билмам қай томон —
Тунгами ё ёруққа.

Билганим «тегади шу ўқ»,
Онам ичгандир қасам,
Унда ортиқ бошқа ўқ йўқ,
Мен мўлжалга тегмасам.

III

Ошкор айтганларнинг кўкси бўлсин тоғ,
Ошкор айтганларга менинг ҳурматим.
Чорак аср яшаб номарднинг бироқ,
Бир ошкор қилмишин кўрмадим.

Йигит шоҳ базмга борадир кириб,
Чарх уриб, шоҳона қўшиқлар тўқиб.
Йўлда отмаса гар яшриниб бири,
Йўлда ўлдирмаса номарднинг ўқи.

IV

Ўзгаларга омад тилайман бу чоқ,
Ўзгалар синчиклаб отсин ўқини.
Овлаган қушидан кўнгли бўлиб тоғ,
Бошларида кўрай толе туғини.

Ўзим тан оламан, юзга қон уриб,
Букилмас дилимни букиб, этиб ёй.
Арзимас қушларга ўқ отиб юриб,
Умримнинг ярмини бериб қўйдим бой.

V

Алданган ишончдир сенга теккан ўқ,
Ўқ — бу ўз қадрини топмаган қадр.
Аччиқ ўқ азобин бермасми тўлиқ —
Ёзганда юрагинг куймаган сатр.

Мен ҳам ҳорғин, голиб анча йўл юрдим,
Доим ҳам куйиниб куйламади тор.
Уч марта кўксимни синчиклаб кўрдим —
Ярадор, ярадор, тагин ярадор...

VI

Яна у кўксимга учар худди ўқ.
Яна у мен учун далли-девона.
Унинг санчилмоғи учун бўш жой йўқ,
Буни унга Сен айт, ҳаёт, эй Она!

Мен шеърга айтаман кўксимдаги сир,
Сонсиз яралардан сачраганда қон.
Кўксимга қанча ўқ сингиб кетгандир,
Кўксимда қанча ўқ бўлгандир қурбон.

1976, 3 май

* * *

Тан оламан, дил, қўлимдан кўп нарса кетди,
Мен ишонган тоғлар ҳам гоҳ кетдилар нураб.
Қиш қорлари кўп изларни кўмди, беркитди,
Кўзларимдан кетмай қолди ёлғиз шу сурат.

Мана бу — Сиз, папиросни асабий эзиб,
Туриб қолган, кўзларида тўзғиган тўзим.

Буниси шўртак бир таъмни лабида сезиб —
Маъюс, Сиздан кетаётган менман, мен — ўзим.

Москва, 1976, 13 май

* * *

Мен Сиздан сўрайман бу кеч кечирим,
Ҳижрон бўлганим-чун, бўлмайин висол.
Гарчанд умрингизнинг тонги, кечини —
Аралаш қилдим мен карталар мисол.

Ўйлайсизми, мени қилди деб атай,
Сизга бурилмасдан кетганим-чун тик.
Мен дардли кўксимни ёриб кўрсатай —
Борми унда Сизга зарра ёмонлик.

Гарчанд, оқлай олмас ўзин айбдор дил,
Ишонинг, сезмасдан қолдим мен у чоқ —
Табиб бўлайин деб бўлганим қотил,
Малҳам бўлайин деб урганим пичоқ.

Беаёв ишқингиз ўтин ўчирдим,
Кечира олсангиз агар, кечиринг.

1976, 13 май

ФИКР

Инсоф билан айтсам, умр кўнгилли кечар,
Қиш қорлари ҳеч нарсани кетмади ёпиб.
Ишқми, уни мен тўсатдан йўқотдим кеча,
Ҳечқиси йўқ, эрта биров олади топиб.

Оз бўлганми азал инсон йўқотмишлари,
Йўқолганлар топилдиқлар ўрнига ўтган.

Юлдузлар бу аждодларнинг ширин тушлари,
Чақ-чақ қуёш кулгусидир бўғзида кетган.

Бу дунёга келиб менинг топганим ҳам мўл,
Мен сўз топдим, фикр топдим, бу ҳам балки бахт.
Нодиранинг хаёлидан кечган балки ул,
Балки Машраб айтаман деб тополмаган вақт.

Бу фикрга қурбон бўлай, бу фикрга қул,
Қоним билан кўчирайин мен уни оққа.
Нодиранинг хаёлидан кечган бўлса ул,
Машраб вақт топмаган бўлса уни айтмоққа...

Москва, 1976, 13 май

* * *

Ўт билан ўйнашиб қорда, ёмғирда
Яшаяпман унга бергим келмай ган.
Аммо ўйнай-ўйнай бирдамас-бирда
Куйиб кетмасам деб қўрқаман...

Яшаяпман... билмай қай рангда сукут —
Бетоқат тоқатга тўлдири жомимни.
Ўлсам ҳам... қачондир ўлдиради ўт —
Ҳаяжон олади жонимни...

1976, 13 май

* * *

Икки қуш бор: қувонч, ғам қуш,
Яшолмайман юзим ўгириб.
Келар бир-бировин қувишиб,
Бирин ташлаб учади бири.

Ғам җушининг ранги җоп-җора,
Җаро тун җам илҗаб титрайман.
Учиб келар туманлар аро
Җувонч җуши, яйраб потрайман.

Мен бир овчи, ношуддан-ношуд,
Бу икки җуш җам бахт, җам шўрим.
Отдим, җаро җуш бўлмас нобуд,
Оппоқ җушни тутолмас тўрим...

1976, 14 май

* * *

Ажралишдик, кўтар бошинг,
Кўзларингда нега ғам?
Мардим, тўкма кўзинг ёшин,
Томчисига арзимам.

Не кун солдинг сен бошимга
Бу җандай ишқ, җай фироқ?
Арзимайсан кўз ёшимга,
Мен җам йиглайман бироқ.

1976, 14 май

МУҲАББАТ

Кўнгил җўлин боғлаб одам аҳлини
Банду банд қилади тагин муҳаббат.
Бир кун йўлдан уриб соғлом аҳлини
Дардманд қилади тагин муҳаббат.

Чироққа уринган парвонасимон.
У келса җизганмай дилимни тутай.

Мен ўзим шу дарднинг ҳосиласиман,
Майлига шу дардда дунёдан ўтай.

Аждодим ҳаёт деб, ишқ деб очган сўз,
Авлодим ҳам ундан ўйларга чўмсин.
Шу дард оқибати мен очганман кўз,
Сўнг дам тагин шу дард кўзимни юмсин.

1976, 14 май

* * *

Қаро кундан дилим тонган, нурдир, тозадир
бу ишқ,
Кўзларимда ўтдай ёнган ердир, фазодир бу ишқ,
Билмам унинг қўли абад силармикан сочимни,
Балки пешонамга битган бало-қазодир бу ишқ.

1976, 14 май

* * *

Алвидо денг, алвидолар айтинг сўнгги бор,
Кўзингизни юмиб, кейин мендан буринг юз.
Тоқатим тоқ, боғингиздан учаяпман, ёр,
Қаргамангиз, боғингизга келар бўлди куз.

Мен билмайман, тушган йўлим хатоми, хайрли,
Ростин ёзай тун зулмати ўраб келган чоқ.
Гарчанд тушмаган бўлсам ҳам бир лаҳза айру,
Бир лаҳза ҳам яшамадим сиз билан бироқ.

Сабаб бўлдим бағрингизга қўнган доғларга,
Бекор бўлди менга кўнгил қўйганларингиз.
Боғингизда мени кўриб, ўзга боғларга
Битта-битта учиб кетди суйганларингиз.

Ўша пайтлар бу ҳол менга туюлганди шон,
Сароб экан, тутар-тутмай излаб қолдим мен.
Бу сатрлар қуйиларкан бошга урар қон,
Сиздан совий-совий бугун музлаб қолдим мен.

Алвидо, ёр тўкилмоқда тоқат деган жом,
Кетмоқ ишқи куйдирмоқда ўт бўлиб мани.
Алвидо, ёр, кўксингиздан ўчиринг тамом,
Боғингизга янглиш қўниб учган қушчани.

Москва, 1976, 16 май

* * *

— Тугатинг, бас,— дедим, Сиз қилдингиз бас,
Ортиқ ишқ ҳақида очмадингиз гап.
Ишонинг, у сўзлар меники эмас,
Мен, ахир, юрибман ишқимни чорлаб.

«Кетган тўлқин албат ортга қайтади»,
Ўзимга берурман таскину тўзим.
«Ўзи келиб тагин ишқин айтади»,
Ўзи келиб, аммо, келмайди ўзи...

Ишқ мени топганда бўлолмасман эл,
Сўнг ўзим топмасман, кўз ёшларим сел...

1976, 24 май

МЕН ЎЗИМНИНГ КЎЗИМ БИЛАН КЎРМОҚ ИСТАЙМАН...

Менсиз халқ тўлиқ эмас
А. Платонов

Юзининг бир ёни қора, бир ёни оппоқ —
Дунё қувонч-ҳасратига юрагим тўлиб;
Қачон унинг юзларида қолмайди деб доғ,
Яшаяпман унга гирдикапалак бўлиб.

Мен-ку қаттиқ ишонаман, бўлар шундай ҳол —
Бутунича оқаради дунёнинг юзи.

Энди ўн еттига кирган дуркун қиз мисол
Суқ киргудай тозаланар дунёнинг туси.
Мен-ку қаттиқ ишонаман,

Аммо бу қачон

Қандай қўллар оқлашади рухсорин унинг.
Менинг замондошларимми шу, қийнашиб жон,
Кечиб, кесиб бораётган аччиқ тутунни.

Тушмаётган бўлса ҳамки бу оқлаш осон —
Биз тутушиб ёнаямиз гурлаган ўтда.

«Оқлайман», — деб қамоқларда одамлар бесон,
«Оқлайман», — деб қанча жонлар борар тобутда.

Оқлаш учун ҳали кўп, о, бизлар учун иш —
Ёлғиз тўпдан, пулемётдан бизни отмаслар.
Тўплар тинган жойларда ҳам гоҳида гиш-гиш —
Кўз, сўз билан отиб юрар бадфеъл, бадмастлар.

Қачон бу кенг дунёмизнинг тўрт бурчида ҳам,
Бирор етим қўлин чўзиб сўрамайди нон.
Қачон мард ўглоннинг бошин эгиб, қилиб ҳам —
Севгилиси ташлаб кетмас, йиглатмас полон.

Одамзодга қачон келар шундай бахтли йил —
Ки луғатидан ўчираб «уруш» сўзини.
Ерда қайноқ булоқ бўлар қачон барча дил —
Қачон бевақт қурум босмас диллар кўзини.

Қачон бир гули очилмай оқ урмайди қиз,
Яшар гуллар, қушлар билан иноқ, қувишиб?
Қачон айрилиқ сўзини тушунмаймиз биз —
Ва «айрилдик», деб ёзмаймиз титроққа тушиб.

Мен-ку қаттиқ ишонаман, келар шундай он,
Аmmo қачон, безовтаман, қолмаса деб кеч.
Унга қадар тиним билмас, менда кичик жон,
Унга қадар катта бахт ҳам бермайди тутқиц.

Мен ўз оч кўзларим билан кўрмоқ истайман,
Ардоқламоқ истайман, балқ, кўзларимда балқ.
Мен кетганимдан сўнг келса у кунлар оқ, шан —
Бир кишига камаяди уни севган халқ.

Мен ўз оч кўзларим билан кўрмоқ истайман,
Бутунича оппоқ бўлган дунё юзини...

1976, 30 май

УРТОҚЛАРИМ

Кетсам олдин мен кетай
Владимир Соколов

Уртоқларим, менинг ёшлик жигарбандларим,
Бугун ногоҳ юрак уриб, «қанисиз», дейман.
Ўтган ҳар кунимга туташ банду бандларим,
Сиз қайдасиз, бу кун сизнинг ғамингиз ейман.

Уртоқларим, бир даврага йиғилайлик, бас,
Бир нафасга йиғилайлик ҳеч бўлмаганда.
Бугун ҳатто юлдузларга етганида даст —
Шу юлдузлар суҳбатини биз қилиб канда.

Бир нафас бир-биримизга ажратайлик вақт —
Бир нафасга тўйиб-тўйиб тикилишайлик.
Йиллар қилиб қўймадим бизни кўр, карахт --
Чиқиб олган чўққилардан бир дам тушайлик.

Пастни кузатар экансан, чўққидан туриб,
Чумолидай кўринади дуп-дуруст одам.

Бир нафасга сирлашайлик ёнма-ён юриб,
Тамом-тамом унутилсин сарғавго олам.

Айтгил, Усмон, бахтинг сени сийлаётирми,
Мукаррама, сен дўстларни янги уйда кут.
Уғил билан қутлаймизми бугун Ботирни?
Одил қани, Одил қани? Жавоб йўқ. Сукут.

Қани Одил, бошлар эгик, тортажакмиз «уҳ»,
Жингалак соч, қора кўзли шўх йигит қани?
Дўстлар, чорланг даврамизга қўшилсин у руҳ,
Бизлар билан куйлагани, қаҳ-қаҳ отгани.

Давра нурай бошладими, йўқ-йўқ, нурамас,
Қани, куйланг, билинмасин Одилнинг ўрни.
Сочимизга қор ёғса гар курак курамас,
Шўр ёшимиз ўчиролмас изтироб, қўрни.

Бир дарахти қуласа ҳам аламзада боғ,
Бир дўстни йўқотиб биз ҳам «оҳ»лар урамиз.
Даврамизни тўлдира қол, кеч қолган ўртоқ —
Бир майизни қирққа бўлиб баҳам кўрамиз.

Ўртоқларим, шодмон қўшиқ бошлайлик энди,
Шодмон қўшиқ сели ювсин диллар зангини.
Азал-абад ғам-андуҳни шод қўшиқ енгди —
Мен чизайин чизиб бўлмас қувонч рангини.

Ўртоқларим, бошингизда сўнмасин қуёш,
Барчангизни толе суйсин, бахт қолмасин кеч.
Бирингизнинг ғамингизда кўзга олиб ёш —
Куяр дамга дуч келмайин, дуч келмайин ҳеч.

Ўртоқларим, ҳар бирингиз мен суянган тоғ,
Дўст деганда жон бермоққа фикрим мутлақдир.

Кетар бўлсам мен олдинроқ кетайин, бироқ,
Дўстларимнинг қора кунин кўрсатма, тақдир.

Уртоқларим, менинг ёшлик жигарбандларим.

1976, 12 июнь

УРТАНИШ

Бегим, ранжитдингиз дилимни бекор,
Бекорга Сиз унга тошлар отдингиз,
Ё фалак, бу шубҳа бул қадар беор,
Бунча ҳалокатли бу чуқур денгиз!

Билмайман, не учун чекасиз фиғон,
Нечун дилингизни этасиз чок-чок.
Бу қуюн — тўфонлар толдирса бир он,
Мен шубҳа ўқидан бўлурман ҳалок.

Ё фалак, бўйнимда сезаман бир қўл,
Шубҳанинг қўли бу — занжирдир айнан.
Сиз эса менга шоҳ, шубҳа учун қул,
Ичасиз мен эмас, у тутган майдан.

Қўрқаман, кайф қилар оғу тўла бол —
Баргдай титраянман бу ғамни ёзиб.
Гунафшадай сачраб чиқсам мен беҳол
Наҳот шубҳа қори қолади босиб?!

Қанча рост, ёлғонга гувоҳ ер юзи —
Ё менинг ҳам тақдир ёзилмиш ёлгон.
Гуноҳим нелигин билмасдан ўзим —
Шубҳа чангалида берар бўлсам жон.

Исён кўтаради унда ўч, қасдим,
Гулдурос гулдирар замин, кўк аро.

Одам — кўриниши бошқа алвасти —
Мен сиғинган дунё — қаро, қоп-қаро!

Йўқ, янглиш йўлларга бурманг идрокни,
Сиғинганларимни олиб, жўйманг эс.
Одам — суянганим — нурамас тоғни —
Олмангки мен қулаб кетарман шу кез.

Сиғинганларимни беринг, бўлай шод,
Беишонч, бетирак мен сўқир, гадо.
Йўқса сиз қолурсиз бунда солиб дод,
Қай бир тун мен куйиб бўлганда адо.

Талаб қиламан мен келиб шубҳа, кин,
Тиз чўкиб ўз ноҳақлигини айтсин.
Одам, одам бўлсин сиғинай тағин —
Дунё — ўзин оппоқ рангига қайтсин.

Йўқ эса мен қасам ичиб айтаман —
Ҳамон ҳақлигимдан турсангиз тониб,
Ҳақиқат ёгдуси ўчган пайтда, мен —
Барчангиздан бешиб кетурман ёниб!

Бегим, ранжитдингиз дилимни бекор...

1976, 16 июль

«Бам хотиралари» туркумидан

БАЙКАЛ-АМУР МАГИСТРАЛИ

Ер бўлсин деб яна рангин
Жон тикиб ўнг, сўлида.
Тер тўкамиз, аср жаранги —
Байкал-Амур йўлида.

Бугун қурдик йўл бошини,
Эрта олға юрамыз,
Қўйиб ўлмаслик тошини,
Бизлар БАМни қурамыз.

Гарчанд бугун тош, харсанглар
Қўлни урди, емирди.
Темирланар бизнинг танлар —
Қўлларимиз темирдир.

Чангалзорда учмайди зог,
Экаяпмиз бунда гул.
Сафимизни тўлдир, ўртоқ,
Сафимизни тўлдиргил,

Юрак, юрак борар тўлиб —
Тақдиримиз йўлда ҳал.
Бизнинг узун қўллар бўлиб,
Узаяди магистраль.

▲

1976, 30 июль

ҚАҲРАМОНЛИК

Қаҳрамоннинг тимсолидай яшай деб мангу
Тиришаман ва билмайман тишим, нима у?

М. Ю. Лермонтов

Отам Фарҳод каналида ташиган тупроқ,
У кунлардан айтса қайтар йигит йиллари.
Эллик, юз йил тарих учун қош-кўздай бироқ,
Бугун тупроқ, темир тутган менинг қўлларим.

Йиллар капалак сиёқли қўнмаёқ учар,
Отам жон бериб, жон олиб канал қазган дам.
Ўйлагандир бу каналдан ўғлим сув ичар,
Ўйлаганими бироқ ўғлим қурмоғини БАМ.

Уйлаганми ўғли бўлар олов, асабий,
Қалби митти жуссасига келмай қолар мос.
Шонлар ичра яшар менинг наслу насабим —
Қаҳрамонлик менга, ахир, аждоддан мерос.

Гоҳ ўзимга келдим, гоҳо йитдим, йўқолдим —
Баъзан тушкун, баъзида тик, сезиб ўзни шоҳ.
Гоҳ Абдулла Набиевга айланиб қолдим,
Собир Раҳим яшаб юрди менда гоҳи гоҳ.

О, йўқ, бу туйғу ҳақида ҳожатми ҳеч сўз —
Унга ё етар, ё йўлда шарт узилгай ип.
У ўй қайда, Сибирь совуқ эллик градус,
Тутганинга темир қўлга ёпишганда чип.

У ўй қайда, яшаркансан ўт бўлиб куйиб,
Қора сочга бўрон ора қўнар экан қор.
Тушда кўкрагинга бошин қўйиб, қиз суйиб —
Унга... ойлаб мактубига кўз тутганда зор.

У ўй қайда, мадор етмай қаддинг тикларга
Умидсизлик тўри чулғаб, толган дамларинг.
Кечиб, гоҳо ботаётиб ботқоқликларга,
Дунё билан видолашиб олган дамларинг.

У ўй қайда, менда, мен у билан дўстдайман,
Йўқ, бу ўйни лаҳза бўлсин мен унутганим.
Ҳар кунимни сўнгги кундай яшаш истайман,
Қаҳрамонлик — ҳар кунимдан кўзда тутганим.

У ўй менда, мендалигин ошкор айтайин,
Шу ўй билан отликман мен, юрагим тўлиб.
Мен ўламан, мен тириклай ўламан тайин —
У ўй мендан кетса, қолсам пиёда бўлиб.

Музга солиб, ўтда ёқиб беаёв жонни,
Яшарканман ҳар кунимни қаҳрамонга хос.

БАМ — оппоқ йўл, ёзганим — шу узун достонни,
Авлодларга қолдираман асрдан мерос.

1976, 30 июль

БИР ЖОНИМНИ...

Қаерларда юрибман мен бу суронли чоқ —
Ўз-ўзимни йўл устида бир дам кутайин.
Ана, шўх шамоллар билан келяпман иноқ,
Тўхтаб, ўз қўлимдан тутайин.

Мен ўзимни чақирайин, олайин қўлга,
Вақти эмас умр ўтса ел, гулга андармон —
Мен темирдан кавуш кийиб чиқайин йўлга,
Мингта жонга айлансин шу мендаги бир жон.

Битта жоним, туғилган уй, онамда қолсин,
Мен ўзгаси билан кетай йироқ-йироққа.
Ўксиганда маънос кўнглин юпата олсин,
Букилганда айлансин ул ҳасса таёққа.

Қуш кўзидай булоғига лаб босаркан жим,
Қорайишдан асрай унинг тоғида қорни.
Гирдикапалаги бўлсин менинг бир жоним,
Ўзбекистон аталмиш у онаизорнинг.

Бирин қушдай дунё сари равона қилсам —
Кулгу — кўз ёшлар оралаб тинмай чарх урсин.
Бири эса она қушдай, митти ўғилчам
Ҳали ҳуркак каптаримни етаклаб юрсин.

Бири қўрқмас Мансанадай Кубада юриб,
У қуласин ҳақиқатга қазишганда чоқ.
Корваланнинг онасига айлансин бири —
Қамоқ эшигидан кетмай худдики арвоқ.

Бири кетсин Чили билан қўшилиб куйиб,
Жаллодчомон топмасин сўнг куюк исидан.
Асрга қарғиш бўлиб юрсин қоп-қора кийиб,
Перуданинг бева қолган Матильдасидай.

Камлик қилаётир менга бир жон, камдир, кам,
Бу — дунёнинг қай бурчидир ўтдалигидан.
Қайда кўз ёш, қайдадир қон, сен гоҳ хотиржам,
Уяласан гоҳо жонинг битталигидан.

Қайда эдинг, қайда эдинг, тоқатларим тоқ,
Асрим жароҳати яра очади танда.
Сен қайдадир бор эдинг-ку, жафокаш ўртоқ,
Қотил қўллар Альендени бўғизлаганда.

Мингга бўлай, мингга бўлай, бўлолмай толдим,
Ёлғизгина бу жонни мен қўяй қаерга.
Шундан кейин мен дунёга сиғишмай қолдим,
Шундан кейин кукун-кукун тўкилдим шеърга.

1976, 10 сентябрь

КИТОБЛАРИМГА

Китоблар, жим бўлинг!
А. Блок

Тиңдирмайди мени бул кун шан қуёш,
Изим қувиб ўйнаб тонгдан кечгача.
Мен китобга тўкканим йўқ кўздан ёш,
Сиз ҳам уни кўрмагансиз ҳеч қачон.

Ўртоқларим, қизғиш кўйлак кийингиз,
Мен ҳам бугун қизғиш рангда ёнаман.
Китобларим, тилингизни тийингиз,
Йўқса Сизни ёзганимдан тонаман.

Қуёшимни йўқотиб кўп изладим,
Ёд билурман қадам қўйган еримни.
Аммо айтинг: мен қайси пайт бўзладим,
Айтинг, қачон, кимга айтдим сиримни?!

Мен дилимга қалқмасин деб босдим тош,
Ҳасратларим сочилмасдан қатланди.
Қатландики қайтиб кўтаролмас бош,
Тунда ёқиб юбордим бор хатларни.

Аммо дардга дилим келганида тор,
Шу оқ қоғоз, китобларга тиз чўкдим.
Сирларимни қандай қиларди ошкор,
Тилсиз-ку,— деб бир-бир боримни тўкдим.

Айтинг, жавоб шулми ишончга ахир,
Биласизки дил оғриғим, байтимсиз.
Мен бировга айтмай дардим тутсам сир —
Сиз мингларнинг ҳар бирига айтибсиз...

Куйласам-да бугун булбулдай чақ-чақ;
Йўқ эса-да бугун дунёда камим,
Бугун бир даврада солсам шод қақ-қақ,
Бир даврада маъюс кечаги ғамим.

Ўртоқларим, қизғиш кўйлак кийингиз,
Бугун базмда қизғиш ранглар олар жон.
Китобларим, тилингизни тийингиз,
Мен Сизга ёш тўкмаганман ҳеч қачон!

1976, 22 октябрь

НОЗИК ГУЛГА АЙТГАНЛАРИМ

Сен бир гулсан, нозик гулим, ўсиб боряпсан
бўй-бўй,
Ол қуёшнинг нурларига рўпарадир дудоғинг.

Шамоллар чанг пуркадими, сен эътибор берма, қўй,
Ёмғир суви ювиб кетар хираланса япроғинг.

Аёвсиз ўқ отар сенга суқли нигоҳ бариси —

Гўзал нарса тортар кўзни, қўрқма сенга кирмас суқ.

«Сен ўзингсан бу боғларнинг сўлиш билмас париси»,

Дейман-да, мен сўлмасликка бўлса ҳамки ишонч йўқ.

Ким тиниқлик, ким мастликнинг кайфи билан

кўз сузар,

Фарқ эт, дудоғингни тутма бола кўнглинг шод айлаб,

Ким эркини билиб-билмай нопок қўлга тутқизар,

Тобе бўлиб ўтиб кетар бу тузоқда дод айлаб.

Бари мени ардоқлар деб ўйлайсанми, оппоғим,

Майли, шундай ўйлаб яша, думбулгинам, бир фасл.

Шундай хаёл қилардим мен кечаги кун, ёш чоғим,

Кейин тўфон қўзғалди гоҳ атрофимда муттасил.

Сен ҳам шундай, болажоним, гоҳ қуёш ҳам алдоқчи,

Барча ғунчанг очиб кузда қолма шийдам, яланғоч.

Эртанги кун изгиринлар сенга турганда соқчи,

Бирданига тўкилмасдан қайта-қайта ғунча оч.

Имкон қадар узоқ яша, имкон қадар чайир бўл,

Қуёш ўти, қор музига бўй бермагил, думбулим.

Бу ҳаётнинг қувончлари, ҳасратлари гарчанд мўл,

Барчасининг қуршовида порлаб тургил, жон гулим.

Лабинг буриб пичирлайсан: «Нима ҳожати бор-ди,

Шамол пурккан қуюқ чангдан хира тортиб

қолдим мен».

Ҳозир ёмғир ювади бу бевақт қўнган ғуборни,

Яна тоза чиройингнинг ошиқлари бўлур минг.

Сен бир гулсан, нозик гулим, ўсиб боряпсан

бўй-бўй...

1976, 13 ноябрь

УТКИНЧИЛАР

Унга бири, «мунча порлоқсан», деди,

Бири, «сўник-ку», деб силтаб кетди қўл.

Юлдузга бу гаплар ўткинчи эди,
Ўз аркида ёниб тураверди ул.

Гарчанд чидаса ҳам қолиб балога,
Галма-гал тегса-да тикани, гули,
Юлдуз чиқиб олган арши-аълога
Бул ўткинчиларнинг етмайди қўли.

1976, 24 ноябрь

vii

Ичи ўтди. Ёзмалик - ёнмаслик демак,
Демак - ишмаслик, бунинг маъноси.

Ичи бўйи кимани кичири мен эрмак,
Елкадан тасвиратини кўларчи бош.

Ашадчи белеён, бетачи, кўнчи тўх,
Ўрак, жон дўстим-а, бердинг-ку фириб.
Айўх, йўх мен бу йилчи яшаганчи йўх,
Эбу йчани ўтказди тилдади куриб.

СОҒИНЧ

Келмоқдадир она-Ернинг сафо дами, кўк дами,
Салом Сенга туғишганим, Ўзбекистон кўклами.

Айланайин она-Ер-эй, бир бошоғинг бўлайин,
Бир бошоқ не, сен суянсанг, суянч тоғинг бўлайин.

Шилдир-шилдир шувоқларга сирғам тушиб кетгач мен
Сендан йироқ-йироқларга бирдан тушиб кетгач мен.

Жигаргўшам, Сени қўмсаб, жигарларим силинди,
Ойлаб офтоб кўрмаганда офтоб ўрни билинди.

Боболарим бирин-кетин суяк суриб ўтган Ер,
Момоларим сочларини қирқта ўриб ўтган Ер,

Ғиротларнинг изи қолган дала-даштни соғиндим,
Менам сочим саҳар ювиб майдалашни соғиндим.

Бу ўзимми, мен ўзим ҳам ўнгимми йўқ, туш бўлай,
Айланайин туғишган Ер, қанот бер, оққуш бўлай.

Ҳеч бўлмаса енгилгина сузиб юрган оқ булут,
Булут бўлиб кўриб келай, ҳар бир гиёҳ, ҳар бир ўт.

Ўтдан тортиб ҳар одамни кўзларимга жойлайин,
Менинг умрим нима ахир, шошиб оққан сойдайн.

Токи қуриб қолгунимча югурик сой сингари
Она-Ер-ай, мен бағрингга томчи-томчи сингайин.

Момоларим пойин ўлган бунда бўртган ҳар чечак,
Мен ўтгач ҳам, сени йўқлаб кўклам келаверажак.

Мен ўткинчи, ўткинчига ганимат дийдормисан,
Қани қучоқлашайлик бир, она-Ерим, бормисан!

Келмоқдадир она-Ернинг сафо дами, кўк дами,
Салом Сенга туғишганим, Ўзбекистон кўклами!

1977, 14 март

* * *

Кўклам эритаётир дарёдаги музларни,
Осмон ёзиб-ўчирар чақмоқ айтган сўзларни.
Ковул-каврак қопламиш тагин тоғу тузларни,
Чулдирашган ирмоқлар бир-бирини «сизларми»,
Кўклам, кўклам келибдир тагин йўқлаб бизларни.

На хуш-эй, на аломат рўзи равшан фасл бу,
Тоқат билмаган тоқат бир шўх, бир шан фасл бу,
Ўтган ғамлар ёнаҳ хат, ёнар гулхан фасл бу,
Наинки бир табиат, кўнгил кулган фасл бу,
Кўк майсалар беркитар қишдан қолган изларни.

Қиш қорларин оралаб билмам қайси он севдим,
Ишқ гулига босдим лаб, кўкламдан нишон севдим,
«Севдим» —бу шунчаки гап, чиққундайин жон севдим,
Ул дедики: «Ростми шул», — мен дедим, ишон,
севдим, —

Ул дедики: «Севгиси омонатдир қизларни».

Омонат бўлса уни омонатда осурлар,
Хиёнатни кечикмай хиёнатда осурлар,

«Ишқни осган нонқўр», деб тумонатда осурлар,
Бу кўклам, бу беҳиштмас, қиёматда осурлар,
Ерга туширманг, Бегим, кўкдаги юлдузларни.

Омонатни ишқ, ҳаққа содиқ наво ўлдиргай,
Ерни босиб юрмакка кўрмай раво, ўлдиргай,
Зурриёдин қатлига ўзга эмас, ўзи шай,
Одам Атога содиқ Момо Ҳаво ўлдиргай,
Ўзи яратиб ўзи сўндиргайдир кўзларни.

Майли, шабу-рўзида нур, йўл бўлсун бу олам,
Чавандознинг кўзида дулдул бўлсун бу олам,
Назмгўйнинг сўзида бир гул бўлсун бу олам,
Лек ишқ омонат бўлса кул-кул бўлсин бу олам,
Чорак аср мен наҳот омонатни изладим.

Басе, бас, кўк фаслда мундан ортиғи ортиқ.
Ишқ омонат эмас, йўқ, ишқ ғанимат бир тортиқ,
Ишқ гул эмас, кўкракка бешафқат санчилган тиг,
Ё ўлдиргай, ё эса қуёшга кўтаргай тик.
Қуёш ўтими яқин, алвон букун юзларим.

Ишқсиз бўлса ҳамроҳга шавқим, додим йўқ менинг,
Юлдузим тушгай чоҳга, давоматим йўқ менинг,
Ерни буркарман «оҳ»га, ҳаловатим йўқ менинг,
Ишқдин ўзга оллоҳга тиловатим йўқ менинг,
Шул сабабким севгини аршга қўйиб «Сиз»ладим.

Бас, бу фаровон наврўз, қуёш яқинроқ келгай,
Осмон тошар, ер эса сабза сўлу соғ келгай,
Кўклам булбул, зогларин кўкраги бедоғ қолгай,
Шунчалар инондим мен, бу тонг албат оқ келгай,
Қуёшга элтар йўлда қолгай менинг изларим.

Кўклам эритаётир дарёдаги музларни..

1977, 16 март

БОЛА, ОЙИНГ ОЛИМ ЭДИ...

Агар кетсам, агар кетсам,
Бу дунёдан кетсам мен,
Гуллаган чоғ, кутмаган дам,
Оламни тарк этсам мен.

Унда мени сен қай ҳолда
Этажаксан тасаввур?
Мендан сенга нима қолди —
Болажоним, эслаб кўр:

Излаб онажонинг ҳидин
Сен уйғонсанг саҳарда,
Ўз ўрнимда мен йўқ эдим,
Чопар эдим шаҳарга.

Вижир-вижир қўшниларга
Сўзлар экансан доим,
«Ойим менинг узоқларда,
Олим бўлади ойим».

Ўз юзингда ҳидин туйиб,
Менинг қўлим сезмайса.
Она деса мени қўйиб,
Сен бувингни эслайсан.

Ойинг бу кун олим бўлди,
Олам унга айтди шон.
Аммо дилга ҳасрат тўлди.
Ушбу дамда, болажон.

Агар ногоҳ чалса бир тош,
Ўлим тутса солиб тўр:
Кўзларингга тўлдириб ёш,
Қай хислатим кўринур?

Қай хислатим эслаганда
Чидолмай дод айларсан?
Қай хислатдан ғаминг канда,
Кўнглингни шод айларсан.

Ҳеч бир... ўйлаб-ўйлаб зимдан,
Тополмайман қидириб.
Ташлолмайман ўз юзимдан
Уят, ори сидириб.

Мен узиб ўлимнинг тўрин,
Сен деб келаман қайтиб.
Минг қарзидан узмай бирин,
Одам ўла олмайди.

Кел хонамга, келгин кириб,
Турма тишда мўралаб,
Ёғоч отда ўт қийқириб
Ёзувларим оралаб.

Ўтгин, жоним қўзим, дедим,
Кўкрагимда ўсди гул.
Бола, ойинг олим эди,
Энди она бўлар ул.

1977, 3 май

Миле үтөч. Көт-эилман иүхликка караб,
 Дүзүй күгларчлнит түчөни тиндч.
 Билмал, кай гир-ловуқ олсую уаб,
 Күкшадан кушники каноти синди.

Мүк, мен эшмавман синиб канотич,
 Шиддатини мот, пирч - мот, пирчи менин
 Эт бугар, эт бугар менин эаётич,
 Алмасан, енмолик - тақдирчи менин.

БУРГУТЛАРИМ

Бургутларим, кўкдан қўшин тортиб ўтинг,
Қанотингиз билан ерни артиб ўтинг.
Артиб ўтинг ҳаводаги губор, гардни
Ва ердаги армон, дардни.

Поймол этманг, бу ердаги қуш, ўтлар-ку,
Қуш, ўтга ҳам керак ахир ҳимоятлар.
Бу дунёнинг устунлари бургутлар-ку,
Бургутлардан бўлсин карам-иноятлар.

Пайт пойламай, шодмон келинг, тортиб қўшин —
Холис келинг бағрин очиб кутмасми, халқ.
Бир қушчага завола бўлмай сафга қўшинг,
Соянгизга салом бериб ўтмасми халқ.

Шиддат билан узатганда заминга даст,
Ўхшаб кетмасангиз дейман, оч, нокасга.
Ҳар хор-хасдан чангал солиб олмоқ эмас,
Чангал-чангал бермоқ лозим ҳар хор- хасга.

Мен истардим, узатганда заминга даст,
Малҳам бўлиб аритсангиз диллар доғин.
Чангалингиз қуш бўйнида сиртмоқ эмас,
Қанотингиз бир қалъага айланмоғин.

Ки бу қалъа деворлари метин бўлиб,
Сафдан сурса тортилган ёй, камонларни.
Уйлаяпман Сиз келсангиз осмон тўлиб,
Ерда байрам бошланажак замонларни.

Бургут олиб қочган кун-ку кўп келарди,
Бургут бериб кетди деган кун келарми?

1978, 31 октябрь

Үш чүгү. Үш төшөй сүкунат үтүдү.
 Үшкө киретир хуидан үтү кейчү.
 Мааражур үтүлөш күтүлүдөн түтүдү,
 Үтүшүб дорлохда жоржин манлайчү.

Үтүкөшүдө эрлөкөр түтүлүшлар бордой.
 Үтү кейин ордуга түтүлөтүбман.
 Үтүн эрдан түтүлүшдөн турган белордой.
 Үтүлөш хайтадан кейлөтүбман.

ЕШЛИККА ЕЗГАНЛАРИМ

Бу сенми, эй кўзимнинг тиниқ оқу қораси,
Кунгай ерда барқ урган менинг кўк палаккинам.
Бир жони кўкда, излар ойда яшаш чорасин,
Бири саҳро-даштларда тинмас, жон ҳалаккинам.

Там-там меваларини ҳам севиб ҳам этиб рашик,
Йигирма ёшлиларнинг боғларидан бўйлайман.
Бугун ўттизда туриб, ўттиз армон аралаш,
Йигирма ёшимдаги имконларим ўйлайман.

Олис водийда бир гул ўсарди мен ёш пайтим,
У иқбол гули эди, чопдим тишга қўйиб тиш.
Ётай-ётай деганда аммо ортимга қайтдим,
Балки журъат етмаган, балки сусайган хоҳиш.

Инсоф билан айтганда, толеим келганди оқ,
Бир гавҳарим бор эди, ҳавас ҳаттоки ёвга.
Мен ўша гавҳаримни асрай олмадим бироқ,
Билмам қайси ғофил кун бериб қўйдим бировга.

Мана, бул кун бошингда минг бир хил хаёл сузиб,
Сен чарх уриб турибсан, чарх ур, қолмагил тиниб.
Сен ғолиб қайтажаксан иқбол гулини узиб,
Қалб қатингда сақларсан гавҳар тошингни, иним.

Қай манзилда мадорим етмаган от сурмоққа,
Сен шамолдай ошгайсан у манзилдан, чопқирим.

Қайси тоққа чиқмадим эриниб от бурмоққа,
Хазиналар топгайсан сен у тоғдан, топқирим.

Сен зорингу борингни ошкор куйлар бир найсан,
Мен ҳар вақт ҳам айтмадим сирларимни қўш сымга,
Мен илғамай ўтгани топиб авайлагайсан,
Ҳавасим келар Сенга.

ҳавасим келар Сенга!

Гўдак эдим, манглайдан ўпиб қўярди ойим,
Янги ойни кўрганда учиб-қўниб югурсак.
Мен сенинг пешонангдан, ёшлик, ўпиб қўяйин,
Шояд шоён қудратинг менга ҳам ўтиб турса.

Шояд завқим, ҳисларим келсалар лашкар тортиб,
Отганимда мўлжалга уролсам бир зарб билан.
Икки гўдак ўғлимнинг хархашасидан ортиб,
Ёнсам, кунни ўтказсам ёниб турган қалб билан.

Ёшлик, шундай мен сени кўтаражакман бошга,
Соғиниб кўтараман,
Етказай деб юксақда сигинганим қуёшга,
Сигиниб кўтараман,

соғиниб кўтараман!

1979, 20 сентябрь

ШОИР ЯШАЙ БИЛМАС...

Шоир яшай билмас тилини тишлаб,
Кўриб, кўрмасликка солиб ўзини.
Номард кетар экан вақтини хушлаб,
Мушфиқ тасалли деб билса тўзимни,
Шоир яшай билмас.

Тинч қарай билмас у тоғу тош қолиб,
Инсоннинг юраги қулар чоғларга.
Осмон ўрнига инсонни олиб,

Кўнглин тўлдирсалар қалдироқларга,
Шоир яшай билмас.

Яшолмайдир, ермас, дил қолса музлаб,
Кўриб пайҳон бўлган ишқ иқболини.
Боларига гулмас инсон бўлса даф,
Сўриб тугатсалар шира — болини,
Шоир яшай билмас.

Яшай билмас қай бир фаҳми кўру кар,
Тароқни сочгамас фикрга урса,
Четлаб шўх, қийқириқ нафасли қушлар,
Тўти савлат тўкиб боғларда юрса,
Шоир яшай билмас.

У яшай билмайдир ўтмас, қай бир он,
Оқ-ойдин туйгулар кетса ўрилиб.
Шиллиққурт мисоли сип-силлиқ ёлғон
Ҳақиқат ёнида турса керилиб,
Шоир яшай билмас!

Исён кўтарар ул бўлиб бағри қон —
Майли, усиз ҳам мўл беғамлар, гўллар.
Ишқилиб узунроқ умр кўр, исён,
Исён тугаган кун шоир ҳам ўлар.

1979, 16 декабрь

БУ БАЙРАМ ОҚШОМИ...

Бургутдайин ўғил, гилосдай қизнинг
Бошида новдадай эгиладир жон.
Бир минг тўққиз юзу етмиш тўққизни —
«Болалар йили», деб қилдилар эълон.
Юраклардан кетмас бир зарб, бир сас бу,
Беҳишт боғларидан келган нафас бу.

Бу йилги ер шарҳи сиғмайди сўзга,
Тер билан, қон билан бўлмиш омухта.
Тагин минг тўққиз юз етмиш тўққизга
Тўкинлик йили, деб қўйдилар нуқта.
Нон билан, дон билан тўлган дала-қир,
Балким гўдакларнинг насибасидир.

Уч қуш сенга қайдан келди-ю, қўнди?—
Деманг, уч гўдакка мен ташисам бол.
Бу уч қуш қўлимга бирма-бир қўнди,
Муҳаббат боғида мен турсам беҳол.
Сўнг мен учун юлдуз, ойланди улар,
Кўзим қароғига жойланди улар.

Сатрларим менинг атирлар сочмай,
Турибди, бўш бағрим тўлдира қолинг.
Эшигимдан аста бош суқиб қочмай,
Чуғурлаб хонамга тез кира қолинг.
Тутолмай қоламан бирининг барин,
Уйнаб кетиб қолар қорачиқларим.

Пушкин қушча бўлган туғилган маҳал,
Ниҳол яширади улкан дарахтни.
Қандай мушкулларни қила олур ҳал,
Улар ким бўларкан улгайган вақти?!
Қароғимдан чиқиб кетса ҳам қаён,
Шоён бўлсин дейман, манзили шоён.

Барча қушчаларга шуни тиладим,
Бири дуч келмасин тўфон, қуюнга.
Баъзан тун қувлик-ла бошини силайди —
Тонгми деб ўзини урмасин тунга.
То йўлда юзтубан чалмасдан бир дард,
Жажжи қуш Пушкинга айланмоғи шарт.

Азиз дўст, сенга ҳам боғлиқ, бу якун
На ўнгдир, ёруғроқ бўлсин ҳатто туш.
То бирор кун келиб қуш боғингда хун,
«Янглиш қўндимми», деб бўлмасин хомуш.
Уғлон бу — инсоннинг жонимиш ахир,
Қиз деган юракнинг қонимиш ахир.

Дўстларим, бир лаҳза оёққа қалқинг,
Бу байрам оқшоми порлоқдан-порлоқ.
Келажаги учун шу голиб халқнинг
Қўллардаги жомни оқ урамиз, оқ,
Жайрон йигит-қизнинг қаҳқаҳи билан,
Беҳишт қушларининг чаҳ-чаҳи билан.

1979, 26 декабрь

Мен деген. Мен айтқан эвтиродсиз дил
 Сөөтти шок - шавкатдан хувожанни.
 Айтқан, эч аблодкни роз' надресга кул,
 Олтин тараанга иноканини

Барканг аерда бу зам илдиэ отган дара,
 Дунедан армонда бутасир кунгми.
 Чунан, улгааркан Сен булмасан мару:
 Эок булд ваяга этмасан, сит.ш.ч!

БИР ҚИРҒОҚҚА

Менга таниш икки одам сўзлашар холи,
Йўққа ўхшар бир-биридан яширин сири.
Бири жаннат боғларининг хушбўй шамоли,
Ҳатто дўзах оловига панд берар бири.

Шундоқ сиртдан қараганда аҳилдан-аҳил,
Булар икки дарёлигин кўрмайсан ўйлаб.
Нима сабаб ўт билан топишадир тил,
Оқу қора ўлтирадир бир-бирин сийлаб?

Чидаш қийин ичга ютиб виждонни, хунни,
Оқ ўлтирса қора билан май кайфин суриб;
Шундоқ букса бу кўпларга тирак устунни —
Турмуш деган қийлакорнинг икир-чикири...

Тушунмайман бу дунёни, доим ёнма-ён,
Оққуш билан қаргани ҳам суйдирганига.
Тушунмайман ўртадаги очиқ дастурхон
Иккаласин баб-баробар тўйдирганига.

Тушунмайман яшамоқ-ку бир марта, нега,
Гоҳ эътиқод кўкрагингда кетар солиб дод.
Ҳамон муқим бир ғояга бўлолмас эга,
Ҳамон муқим бир томонга ўтмас одамзод?

Умрим бўйи сифинганим — тафаккур, ғолиб,
Қаердасан, шундай пайтда беркиниб турмай,

Сен ўт ахир, бир қирғоққа инсонни олиб —
Аросатда тўрт тарафга қўлин чўздирмай...

1980, 18 февраль

ҲИСОБ-КИТОБ ҲАҚИДА

Баъзан мен тунлари ишлаган кезде
Ўй суриб кетаман унутиб шеърим,
Баъзи саволларни сўрайман Сиздан,
Тахминан бўлса ҳам ҳисоблаб беринг:

Дейлик, бир бут дилга сачраб кетди қон,
Бир кўнгил ўтларда қоврилар, тутар,
Айтинг, малҳам қайда, келар у қачон.
Бир кўнгил яраси қанчада битар?
Менга мана шунинг ҳисоби керак,
Тагин изи қолмай битарми юрак?

Диққат қилинг, кузги хазон — дил хаста
Ҳар лаҳза сезилмай саргайиб борар.
Дарахт тўкилади аста ва аста,
Бирдан тўкилса-чи, юракни ёрар.
Дарахт қанча вақтда саргайди, ёнди,
Қайғу қанча вақтда тўкар Инсонни?

Ишқли кўнгиллар-ку пардан енгилдай,
Ишқсиз қалбга қанча тош тўлди, айтинг?!
Лаҳза... ишқ туғилди қанча кўнгилда,
Лаҳза... қанча дилда ишқ ўлди, айтинг?!
Ҳисобин чиқариб беринг-чи, қани,
Ўлгани ортиқми ё туғилгани?!

Номард голиб келса, мард дилтангу зор,
Бош эгиб турганда қанча куч сарфлар,
«Айрилиқ» еўзини қанчада ёзар,
Майишиб, чаплашиб кетмасдан ҳарфлар,

Айтинг, яна неча аср солиб из,
Бу дўзахий сўздан куяр тилимиз?!

Сиз, эй, бу дунёнинг ҳисобдонлари,
Тахминан бўлса ҳам қилингиз ҳисоб,
Қанчалик умри бор сунъий шонларнинг,
Сунъий кўрк қанчада бўлгуси хароб!
Қанча даволангач паст тушиб ҳар кас,
Ўзин алломай замон санамас?!

Усиз ҳам чўт ташлаб ишчан, гоҳ карахт,
Тинмайсиз миллионни миллионга уриб.
Бир лаҳза шуларга ажратинг Сиз вақт —
Шуларнинг ҳисобин қилинг ўй суриб.
Тополсак шуларга кетар вақтни биз,
Чуқурроқ туярдик балки бахтни биз.

Мен баъзан тунлари ишлаган кезда,
Ўй суриб кетаман, унутиб шеърни...

1980, 18 февраль

УМИДГА

Бунча бузиб-тузамоққа ўч бўлмаса бу бола,
Бир лаҳзада соат винтсиз, қуён думсиз қолади.
Тагин баъзан катталардай жиддий, қилиб ҳафсала
Бузганларин ҳоли қудрат тузатиб ҳам олади.

Баъзан ўзи эплай олмай қилиб қолса хархаша,
Машинасин тузатамиз, қуёнга излаймиз дум —
Мени хаёл олиб кетар югурик йиллар оша
Қандай одам бўларкан менинг бу тинмас қўзим.

Қоракўзим, майли, сенда иштиёқ зўр билмоққа,
Бу синчковлик балки бир кун
келтиргайдир сенга шон.

Бузиб-тузаб яша, майли, отми, соат ё соққа,
То қалбгача, қалбни эса бузиб бўлмас, болажон.
То қалбгача!

Суймоқ асли бу дунёда тирикларнинг нияти,
Фидо бўлиб сен суйганда қалбни суясан, қўзим.
Ўликка жон берганда ҳам ақлу салоҳиятинг,
Қалбларга қўл урмоқликдан ўзни тиясан, қўзим.

Сўкиб, тикиб ўрганиб биз дунёнинг минг хил чокин,
Ўзни тайёрлаб борамиз қалбга етгунча токи.

1980, 21 февраль

ОНАМ КЕТИБ БОРАЯПТИ...

Онам кетиб боряпти шол рўмолин дол ташлаб,
Тўрт-беш тенгқурлари билан қўлларида тугуни.
Менда эса юрак нотинч қолди-ку сурон бошлаб,
Боламга ким айтар бугун бувисин эртагини.

!

Оқ рўмолда оппоқ-оппоқ гуллаган олча бўлиб,
Улар кетиб бораётир кўклам гулга кирган чоқ.
Гангир-гунгир онажонлар кетмоқда кўча тўлиб,
Не учундир ич-ичимдан қўзғаладир қалтироқ.

Бир-бир босиб улар кетиб борарлар боқмай қиё,
Мен-чи ҳозир гўдакмисол қичқириб юбораман.
Айтинг, Сизларга йўл бўлсин, қўшни қишлоққами ё
Мағриб ёки Машриққами, ортингиздан бораман.

Ёнгинамда эдингиз-ку ўзим билан андармон —
Уйим, дедим, ўстирайин дедим тагин ўғил-қиз.
Бугун ногоҳ сезиб қолдим, ногоҳ тортилган камон
Ва Сиз мендан ўқдай учиб узоқлашиб боряпсиз.

Кўз олдимга келаётир, саҳаргача юммай кўз
Мен ишладим, кундуз эса мажлис, базм, иш, чорлов.
Мен эмас Сиз қовоғимга қарадингиз шабу рўз,
Мизғиб қолсам уйғотмоққа юрагингиз бермай дов.

Зотан космос асри бугун, илғаймиз юлдуз тусин,
Йўлин топиб ёндирамиз минг йиллик қадим қорни —
Илграмай қолдим-ку, бироқ кексайдингиз қай йўсин,
Сочингизнинг ҳар толаси қай тезликда оқарди?!

Дунё шовқин-суронлари бир лаҳзага жим қотсин,
Керак ахир пайт-пайт билан базм тиниши, совуши.
Шип-шип оёқ товушлари юракларни уйғотсин,
Кетаётган оналарнинг қадамларин товуши.

Бошларида улуг қуёш сочаркан шан нурина —
Бир қувончли, бир армонли ҳисдан дилим поради.
Оналар-чи, дунё унут, «сен»лашиб бир-бирини,
Чақчақлашиб ён қишлоққа тўйга кетиб боради.

Онам кетиб боряпти... шол рўмолин дол ташлаб...

1980, 6 март

МАИ АЛЕРИ

Бул тонг йироқ тоғлардан қирмизи лола келди,
Алёр, иссиқ Ватанга қайтаётир турналар.
Бир қирмизи қувончдан кўзимга жола келди.
Кўкламги туш таъбирин айтаётир турналар —
Қайтдингизми бехато, боғи эрам тўлдими,
Айтинг, ёки бу гал ҳам қайтмаганлар бўлдими?!

Қайтмаган турналарни рўзи маҳшаргача то
Кўзимиз қароғида олиб кетаётимиз.
Узи номаълум қолиб, маълум бахт қилмиш ато,

Балки шу руҳлар ҳаққи голиб кетаётибмиз.
Майни ойлар зебоси, камалак ёйи дерман —
Шаҳидлар эсга тушар, зиёрат ойи дерман.

Энди бизлар юрамиз умрбод айта-айта
Кўнгил тўла армонин айтмаган турналарни.
Бўш қолган она бағрин тўлдира олмай қайта,
Соғ-омон учиб кетиб, қайтмаган турналарни.
Байроқлар типирлаган жонга ҳам ўхшар баъзан.
Совимаган қип-қизил қонга ҳам ўхшар баъзан.

Жамбил, райҳон ҳидига олам бораркан тўлиб,
«Кўп кўрмасин бу кунни», орзиқиб кетаг кўнглим.
ИНСОФ, ҳар қўл чўзганга эгилдинг ака бўлиб,
Мана Сен ҳам, ДИЕНАТ, бўй чўзаяпсан, синглим.
Ҳар ким-ку ўз-ўзини чуқур англарди, бироқ
Бугун у ўзгани ҳам англаётир чуқурроқ.

Ўзин енголмаганда ўзгаларга нима наф,
Ўзгаларга беминнат елка тутганларга шон.
Қудратли халқ бормоқда дўстлик юкин орқалаб,
Бул ўша жаннатмакон коммунадан бир нишон.
Ҳар ким-ку ўз-ўзига чуқур ачинган бироқ,
Бугун у ўзгага ҳам ачинмоқда чуқурроқ.

Ким севса, худди мендек жондан севиб кўз тиксин
Нияти оқ инсоннинг фазлу камолларига.
Ким бахтидан шод эрса мендек чарақлаб чиқсин,
Бу кўклам, бу кўк майнинг кўм-кўк шамолларига.
Ҳар ким-ку ўз-ўзини чуқур севарди бироқ,
Бугун у ўзгани ҳам севаётир чуқурроқ.

Бул тонг йироқ тоғлардан қирмизи лола келди...

1980, 29 апрель

ОСТОНАДАГИЛАР ҲАҚИДА

Остонада турар улар, уйга кирмаслар бироқ,
Остонада қолганларнинг соғлиғига ичингиз.
Бу дунёда борми ўзи марҳумдайин оғир тоғ,
Остонадан ҳатламоққа етгаймикин кучингиз.

Улар бизнинг ортимиздан қолмаслар тизилишиб,
Танк, пиёда ҳаккалаб ҳам ҳатто қўлтиқтаёқда.
Остонага етгач, аммо қоларлар узилишиб,
Бири бир кўз билан қараб, бири битта оёқда.

Майли, замон суронлари чалаверсин бонгини,
Ё сукунат тиғи бетин пармаласин мияни.
Улар ҳатто қоқмасданам кийимларин чангини,
Остонада тураверар милтиғига суяниб.

Остонада турганларга мен теккизолмайман тил,
Тотмайдилар, сўзларимга қориштирсам ҳамки бол.
Сен, эй уйнинг ичидаги чаппар урган косагул,
Сен, эй уйнинг ичидаги нутқ сўзлаган сўзамол.

Сўзламай ҳам яшамоқнинг мумкинлигин сен туйгин,
Ҳовурдан тушиб кўр ахир уй ичидан ҳам нарин.
Сен ҳам Юсуф-Зулайҳони бир нафасга тинч қўйгин,
Остонада бир тўп Юсуф йўқлар Зулайҳоларин.

Зулайҳонинг бири келар, ғариб, оқсоч, танҳо тоғ,
Бирин қайғу, ўлим ютган, аранг эслар қўшниси —
Чидаб бўлмас бир нафасга қўй чолғуни, қўй, ўртоқ,
Бул нафасда кулгу билан ситам ёши қўшилсин.

Бу шўр ёшни дилдан тўкиб кўнгил ёришар чоқда,
Ажаб эмас, кўчса ундан беркитган бор тошу санг

Ва сен бири бир кўз билан, бири битта оёқда,
Уйга кирмай остонада юрганларни кўролсанг...

Остонада юрар улар, уйга кирмаслар бироқ...

1980, 5 май

* * *

Таъқиқласам, айтар сўзинг айтмаганингда,
Кет десам Сен кетиб, ортга қайтмаганингда,
Жиндаккина қўрқар эсанг обрў-шаънингдан,
Итоат сен билан қолиб, мен кетар эдим.

Кўриб қолсам бир ожизга учраганингни,
Лаҳза-лаҳза чўкканингни, кичрайганингни,
Пучлигини кўриб қолсам мағзинг, маънингни,
Кўрмайин деб кўзларимни беркитар эдим.

Унда ашким ёмғир янглиғ сероб бўларди,
«Бахт», деб баридан тутганим сароб бўларди.
Кўшкли тахтим нурай-нурай хароб бўларди,
Икки қўлим битта тепа, тоқ ўтар эдим.

Таъқиқласам, айтар сўзинг айтмаганингда...

1980, 5 май

ТЎЙ КЕЧАСИДА КЎНГЛИМДАН КЕЧИРГАНЛАРИМ

Синглим Гулнорага

Устоз Ғафур ҳақимона башорат қила билган —
Қалб қонидан бўлмоқлигин қиз деганинг барини.
Одам Ато йигит чоқда қиз бола деб қувилган,
Ўқинмасдан ташлаб кетган беҳиштнинг боғларини.

Сиз эҳтиёт бўлинг, куёв, қўлларидан тутмоққа,
Мен беҳуда қиз боладан бошламадим сўзимни.
Мен ҳам келин бўлмоқлигин эслаб тушдим титроққа
Ҳали бир ёшга етмаган ёлғизгина қизимни.

Сиз эҳтиёт бўлинг, куёв, қўлларидан тутмоққа,
Ун саккиз йил сақладик биз уни эҳтиёт қилиб.
Сўз бормикин бу кечдаги ҳисларимиз битмоққа,
На ҳислар, бор вужудимиз кетмоқда-ку тўкилиб.

Юрагининг бир четини юлиб кетар экан қиз,
Севмоқ — асли бу дунёда қийноқдаги жон экан.
Кўкракдаги юракнинг бир бўлагини беряпмиз,
Сиз юракнинг шу қисмини асрай олинг, жон укам.

Гул сувида Гулноранинг сочин ювмиш онаси,
Кумуш янглиғ тоза гул бу, гуллингча қол, денг Сиз.
Айтинг, куёв иболанмай келганида хонаси,—
Сиз бу аркнинг таиҳо гулин қачон кўриб қолдингиз?

Биз тўйга Отабекни ҳам хотир ёнган дам айтдик,
Кумушнинг руҳи олдида бошларимиз ҳам, айтдик.
Қўш олчадай бу куёв, бу келинчакни кўрсин, деб
Суюнсин, деб жаннатмакон Қодирийни ҳам айтдик.

Бул даврада, бул замонда бахт бўлса ҳам тилда ёд,
Яшасак ҳам ҳаётнинг шан шаробидан сипқариб,
Қандоқ титраб тўлғонмасин, тўкилмасин одамзод —
Юрагининг бир бўлагин берар экан чиқариб.

Биз Сизга юрагимизнинг бир бўлагин беряпмиз...

1980, 26 август

ҲАЙРАТ

Қайдасан, сен қўйдинг йўқламай,
Менда ҳам бу кўнгил тўқ энди. .
Олдинги узун тун ухламай,
Жон чекиб ёзишлар йўқ энди.

Сен йўқсан, кўнглимда ҳаловат,
Илгари у эди душманним.
Йўқ энди олдинги тиловат,
Бахт бору бордай ҳам пушмоним.

Йўқотиб қўйдим бор дардимни
Мен энди нимага ярайман.
Ёнимда суянчим, мардимнинг
Кўзига бепарво қарайман.

Бўлди, бас, кўп чуқур бу гуноҳ,
Ким менинг кўнглимни совутди.
Ҳайрат, сен қайдасан, бўл паноҳ...
Лоқайдлик ёмғири ивитди.

Ҳайрат, кел, кўксимда кўтар қад,
Мен ёлғиз сеники бўларман.
Кун келиб ўлсам ҳам мен фақат
Ҳайратнинг қўлида ўларман.

1980, 2 сентябрь

ҚУЗГИ ДАРАХТ

Бутоқ, япроғида куз тафти,
Шовуллаб турибди бир дарахт.
Хазонлар таңасин ўрабди,
Ловуллаб турибди бир дарахт.

Бўронлар буколмай шохларин —
Бағрида сайратди қумрини.
Эшитган йўқ унинг оҳларин
Оҳ тортмай ўтказди умрини.

Ҳали ҳам кетган йўқ мадори,
Ҳали соз созларга ўхшайдир.
Баҳордан ёш эди баҳори —
Кузи ҳам ёзларга ўхшайдир.

Тўқ бўйи, умр бўйи ўчириб,
Ёзиб топай улкан бахтни,
Ўтқазай умримга кўчириб
Ловуллаб турган шу дарахтни.

1980, 2 сентябрь

ИҚРОРЛИК

Биламан, йўқ, сенга шак келтирмам, йўқ,
Бу кутмас замонда сен қанча кутдинг?
Неча бор кўксимга отилганда ўқ.
Мени четга суриб ўзингни тутдинг.

Биламан, пойимга йиқилди само
Кўзингга сингганим — лаҳзадан бошлаб.
Бугун-чи қалтираб турибман, аммо
Самовий топ-тоза юракни ғашлаб.

Наҳот сор бургутни шубҳалар енгди,
Нечун қарашингда азоб сурати.
Не учун кўзингда гоҳи гоҳ энди,
Мен уқиб етмаган тўфон туради.

Аминман, шу юрак бермаса фириб,
Кўксимга тамғасин босмаса армон.

Ўтарман шу ишққа посбон туриб,
Унга фидо бўлиб ўтарман.

Яшаб ўтарканмиз бу олам аро
Ортимиздан севги отмас тоши — нард.
Севгилим, кўнглингни қилмагил қаро,
Мен сенинг ишқингга қўндирмасман гард.

1980, 11 сентябрь

ЭЪТИҚОД

Ешлик, эй Сиз, гуркираб келаётган метин саф,
«Умидимиз», деб сизни кўзлар кузатаётир.
Боболар-ку дунёни қўлдан келганча безаб,
Ортиғи-ками билан Сизга узатаётир.
Қалбингиз шиддат, ўтга уларникидан бойроқ,
Юксакда порлаши шарт улар топширган байроқ!

Боболар-ку соғ чиқди замонларнинг чоҳидан,
Фақат шодмон кунларга ошён фақат эртаклар.
Ҳақиқат деб жон бериб қон қусдилар гоҳида —
Отабеклар ўтаркан Кумушларни етаклаб.
Гарчанд савод ҳам чала, бу саф ғариб, хор эди —
Унда эрк деб курашган Қодирийлар бор эди.

Ҳануз кўринар ўзин ҳарб майдонига уриб,
Жанна Дъ-Арк ўз асрин шуҳрат билан қоряпти.
Эрк деб лабларин тишлаб қайноқ қонларин сўриб,
Олов билан олишиб Дъ-Арк ўтиб боряпти —
Сиз-чи гоҳо бедардлар қаторида йўқмассиз,
Гоҳ беғамлар кўзига қадалгувчи ўқмассиз.

Жондан тўйган эдими сўйилганда Турсуной,
Бу дунёдан бир лаҳза сулув соч эшиб ўтди.
Нимани гаров қўйиб Ҳамза қадди бўлди ёй,

Бетавфиқлар отган тош кўксини тешиб ўтди.
Сиз-чи, навниҳол ёшда гоҳ боряпсиз тўлишиб —
Сокин алдов, хоинлик, мансаб билан келишиб.

Йўқ, ҳамма ҳам бир эмас, мингларча мард, пок юрак,
Аммо бугуннинг иши — кескин ҳар қалбга кирмоқ.
Разил битта бўлса ҳам алафдай ўрмоқ керак,
Лоқайд битта бўлса ҳам бир хас каби супурмоқ,
Йўқса капалак мижоз ишқ, дод бўлиб яшайсиз,
Йўқса Она тарихга иснод бўлиб яшайсиз.

Тонгги, янги офтоб ювмоқда бор губорни,
Қароқларим, мақсадга учар экансиз тикка.
Сизнинг ҳам гаров қўйган «нимадир» ингиз борми,
Фидо бўлар ҳолатда суйиб яшамоқликка.
Ростми, эътиқод тирик, Сизнинг билан яшармиз,
Яшар эса гумон йўқ, гуллатасиз Башарни!

Ешлик, эй Сиз, гуркираб келаётган метин саф...

1980, 13 сентябрь

КУЗ ТОНГИДАГИ ҲИЛАЛ

Бугун кўнглим кўз бўлиб юрт ҳуснига тикилар,
Эртага жаҳон халқи келади қутламоққа.
Бугун кўҳна боғларда шодумонлик тўкилар,
Полизларда хуррамлик сиғмаяпти қучоққа.
Тер аралаш тупроқнинг элга берган тузи бу,
Фаровон келаётган Ўзбекистон кузи бу.

Бажо бўлгувчи ўзи тонгги тоза тилакдир,
Саҳар туриб тиладим бахту омадларингиз.
Асли ўзи дунёда энг ишончли тиргакдир,
Қизларга қутқу солган расо қоматларингиз.
Оғам, иним, қайтмасин шашти дастларингизнинг,
Сингил бўлиб суярман бўю-бўй бастларингизни.

Қўл чироқ тутолмаса тун бўлармиди ёруғ,
Авалло Сиз яшаманг кўз ёшлию дил майиб.
Авалло Сизнинг ҳаёт бўлсин ғамлардан фориг,
Йигит ёшда тўкилманг япроқ янглиғ сарғайиб.
Шоир бўлиб ўрганган бу бирдан-бир хатимдир,
Жами одамизодга тилак-тиловатимдир.

Бундан бошқа ҳаммаси ўз қўлингиз ҳунари —
Тўрт мучангиз соғ экан ҳаёт — атиргул иси.
Эркакнинг бош юмуши билсанг — уруғ унар,
Авалл бола йўргаклаш — аёлга кераклиси.
То тупроқ яралиб бу қадим ҳаёт қулф урар,
Қолган барча ташвишлар булардан кейин турар.

Дарвоқе бу тўкинлик, бу пахта ҳақида гап,
Кўкраги бутун одам меҳнатга доим шайдир.
Шерўмров юртдошларим, яшаркансиз гуркираб,
Пахтагизнинг шуҳрати ер юзин эгаллайдир.
Шу эртаги шон ҳаққи, кетгувчи курра бўйлаб,
Тонг... ўлтирибман Сизнинг соғлигингизни ўйлаб..

1980, 16 сентябрь

ЭНГ ТОЗА МЕВА

Бир келинчак тўрт ойлик хаста чақалоғини қайтиб
олмаслик шарти билан касалхонага ташлаб кетди.

Гуноҳ маҳсулидир балки жаҳонда
Дунёга келтирмиш балки хатолар
Ва лекин ҳаммавақт, ҳар қандай онда
Гўдаклар энг тоза мева аталар.

Мевам, қайси боғда бунёд бўлдинг сен,
Қай ношуд боғбон у — мевасин отган.

Қай бир қондан бино, зурёд бўлдинг сен,
Онам деб ҳар кимга жавдираб ётган.

Балки отанг бордир, туйғуси кўлмак,
Аммо амали бор — бергувчи фармон.
Мушкулмас, онангнинг ҳолини билмоқ,
Унинг сени ташлаб, топгани армон.

Ўзи ташлаб ўзи дараклаб, сўраб,
Юрар танғиб сутли кўкракларини.
Ажаб, сени оппоқ чойшабга ўраб,
Дазмоллаб кетибди кўйлақларингни.

Муҳаббат, севардим сени жон қадар,
Сен бунда ишқмас, йўқ, кулфатсан, мастсан.
Она, сен ҳам энди кетарсан бадар,
Қайтиб бу кўйлақни дазмолламассан.

Билмайман, ким бунда ўтар солиб дод,
Кимдан оз ё кимдан кўпроқ айб ўтди.
Билганим кўрнамак, нопок икки зот
Бир тоза мевани поймоллаб ўтди.

Бировлар қарғайди куйиниб, бўзлаб,
Биров кўз ёшини артар панада.
Ҳар кўкракдан она исини излаб
Чақалоқ чирқирар касалхонада.

1980, 20 октябрь

ЙИЛ БОШИ ИСТАКЛАРИ

Тишда дов-дарахтлар бурканар оққа,
Қорга лаб босадир ўйларим маним.
Қадрдон қаламим оппоқ вараққа,
Пичирлаб тўкадир куйган-сўйганим.

Куйдирган, суйдирган дўстларим, салом,
Бул кун барчангизни чорлайман бир-бир.
Бул кун оқаради куррайи олам,
Мурувват қўлини чўзади тақдир.

Тишда қор бўралар, давра қизийди,
Суҳбат кетаётир нари-беридан.
Ким шуҳрат тожини эртароқ кийди,
Ким силжигани йўқ турган еридан.

Тож кийган қўймасин тожин тушириб,
Тож остида бошни асрасин кўпроқ.
Туриб қолган кетсин чопиб, чарх уриб,
Қуласин елкадан босиб турган тоғ.

Ким айтмади битта сўзни ийманиб,
Шу сўз учун унга тилайман журъат.
Куйманган кетмасин доим куйманиб,
Енгил нафас олсин тиклай-тиклай қад.

Кимки фарзандсизлик доғида юрса
Рўшнолик келсину, етиб куну ой
Биби Фотимадай қўш ўгил кўрсин,
Қўш бешик ўртаси бўлсин унга жой.

Ўксиган гўдакка кўзим тушган чоқ
Садоқати буюк йил келсин дейман.
Қай бир иттифоққа солсалар нифоқ,
Сиёсати буюк йил келсин дейман.

Хаёллар чарх урар бошимда маним —
Эрта кун қолмас деб ерда доғли зог.
Эрта бажо бўлар менинг айтганим,
Сергавго дунё ҳам тортар, сокин, соғ.

Кун келиб бу дунё бўлгай деб беҳишт,
Жимжитгина боғлар қилар ишора.

Бу қор ҳам шуларни айтмоқда, эшит,
Бу қор ҳам шундай деб қилар башорат.

Мен беҳишт шамолин яшириб сўзга,
Сўзладим, сўзларим ўпсин ер шарин.
Пири-бадавлатлик, ОТАЛАР, Сизга,
Хотиржам бахт Сизга, ОНАЖОНЛАРИМ.

Жаннат жилғалари боғларда чопсин,
Йигитлар бўлсин деб Гўрўғли келбат,
Кимки танҳо, бу йил бахтини топсин,
Бемор дўст соғайиб кетсин,— деб албат.

Янги йил, бу оқ қор сўзлаган тунда
Базм суронларин кузатаркан жим.
Беғам ўтсин дейман,
Бедард ўтсин дейман йилингиз шундай.

Куйдирган, суйдирган дўст- ёронларим.

1980, 29 декабрь

Қил утди. Журналар озаилар акир.
 Қайтмаган эир турна - бир фотди танда.
 Мен теран уйларга булурман акир.
 Қайтган турналарга куччи тушганда

Дел кил уттичз бешда кетмасин увал
 Боз дилот, боз дилот куйгисан хоти.
 елга шорликни берган эхтимол,
 Шарофат иелли турномини уоти.

ЯРИМ УМР УЙЛАРИ

Оҳ, умримда яшагандан яшамаган умрим мўл,
Уртар мени яшамаган кунларимнинг армони.
Ахир ҳаёт бошдан-оёқ тик тортилган узун йўл,
Ҳисобда-да толғин кунлар қуриганда дармоним.

Уттиз йилни яшасайдим ҳар он шуур сипқариб,
Беҳис, беғам ўтган кунлар ўчса эди ҳисобдан.
Мен уларни ўз умримдан ташлай олсам чиқариб,
Балки қутулар эдим бу бўғизловчи азобдан.

Бир лаҳзалик ҳордиқ учун балки бир йил олдим дам,
Бир лаҳзалик суҳбат учун балки йилни сарф этдим.
Кекса шотут соясида кўзларимга қалқар нам,
Балки бир кун қолар жойда ўн йиллаб қолиб кетдим.

Кунлар ўтди рост бахтни ҳам ёлғон деб, гумон айтиб,
Заволига қолдим балки не ифорли гулларнинг,
Гоҳ-гоҳ шеърлар ёзган бўлдим шиддат, ўтга шон
айтиб,

Ўзим ўтсиз суҳбатларда ютқаздим не йилларни.

Балки кимдир зор кетгандир меҳрим, юрак тафтимга,
Ўлтирибман яшаб ўтган умрим қисқа туюлиб.
Ярим умр ўтди, олдим, юрак, сени кафтимга —
Ғамгин шотут соясида шом келаркан қуюлиб.

Сен ўзинг-ку, ичкин нурим, бошимдаги порлоқ туғ,
Ўтинаман, юрак, бутун бўлгин, бўлмагин нимта.
Бергин айтар сўзларимга, бергин ёниб турган чўғ,
Ён, беармон ёниб ўтай қолган ярим умримда.

1981, 24 сентябрь

РУМОЛЧА

Баллада

*Онам Шарофат Холназарованинг ёрқин хотирасига
багишлайман.*

Умримиз-ку абадиймас.
Ногоҳ келса ниҳоя,
Бир кун қилиб жонимга қасд
Ўлим соларкан соя.

Шунда мени ул уммонга
Қайтаркансан топшириб;
Икков яшаган маконга
Қандоқ келасан кириб?

Қай тарз эшик итарасан,
Қалтирамай бефарёд?
Қаддинг қандоқ кўтарасан,
Кўкрагингдан босса дод!

«Энди она деймиз, кимни?»
Ўғлим боши хам келса:
Қизчам ҳидлаб кўйлагимни,
Урён солар дам келса:

Соғинишлар қилмасми соб,
Биров қилса таърифим,
Бу ғамларга қандоғам тоб
Берадурсан, ғарибим?

* * *

Гарчанд сенинг мен хиёнат,
Аҳдсизлигинг истамам.
Аmmo инон, то қиёмат,
Бахтсизлигинг истамам.

Мен-ку Сенга абад толмай,
Бахт бўлмоққа уриндим.
Кечир, сўзим оқлай олмай,
Аро йўлда суриндим.

Аро йўлда отинг ёлин
Силамадим, кечиргин.
Аро йўлда қолдинг, толе
Тиламадим, кечиргин.

Энди эрир тоғлар қори,
Бизнинг боғлар гулламас.
Сочинг оппоқ оқарару
Биров севиб, силамас...

* * *

Йўқ, йўқ, нега энди, ахир...
Яшашинг шарт устивор.
Тирикка ҳам яшаш оғир.
Душмани бор, дўсти бор.

Йўқ, бошингни солма қуйи,
Мен бошингни эгмовдим.
Бу дунёдан шундай куйиб,
Ўтарсан деб тегмовдим.

Бу не ҳолат, мудом ўйда,
Ғамни тахлаб юрмогинг.
Ғанимат-ку кўча-кўйда
Бахт етаклаб юрмогинг.

Мен розиман, дўзахий ҳол,
Токай оғу ютарсан?
Истар эсанг бирор аёл,
Майли, кўнглинг кўтарса...
Мен розиман!!!

Аммо мендек ҳоли тангинг
Қолмай десанг жабримга.
Шул қора тонг рўмолчангни
Келтириб қўй қабримга.

Рўмолчаки тикиб шоён
Ишқдай совға қилганим;
Шул тонг балки бўлгай аён,
Япроқдай тўкилганим.

Улганимни шул қора тонг
Илк бор балки сездирар.
Тириклардан, ўликлардан
Илк бор балки бездирар.

Илк бор ёғар бошимда қор.
Қабрим билан чўкарман.
Рўмолчага шул тонг илк бор,
Сўнг бор ёшим тўкарман.

1981, 25 сентябрь

КУЗ ХАЁЛЛАРИ...

Тўп... тўп... олма тушаяпти боғда қизил, оқ,
Тўп... тўп... куз ҳам келаяпти юриб хаёлкаш.
Нақ орқамга келиб қолган йироқлардан тоғ,
Суянаман, ўйларим ҳам гоҳ тиниқ, гоҳ ғаш.

Кўклам, ёзни сен қайга беркитиб келдинг, куз,
Айт, орқамдан бунчалар тез етиб келдинг, куз.

Кечагина жилға дўстим тутинганди-ку,
Қайда қолди учиб-қўниб оҳу қувганим.
Кечагина жилға кўнглим ўтинганди-ку,
Узун сочим булоқ сувларида ювганим.
Қайда қолди, қушлар янглиғ тиним билмас жон,
Уни қайга ташлаб келдинг, умри гузарон?

Бул нимадир кўзларимга келар қуюлиб,
Бул нимадир жимирлатиб ўтар танимни.
Қачон куйлаб тугатдим мен ёзнинг куйини,
Фарқлай олиб яшадимми дўстни, ғанимни.
Сирасини айтганингда фоний-ку бу тахт,
Дўсту ғаним орасида тириклик ҳам бахт.

Одамизод феъли қизиқ, ўктам чоғларинг,
Ўт чоғларинг ҳар неки бор аниқ, бехато.
Куз бошлангач хазон бўлиб ёнса боғларинг,
Савол бўлиб эгиларкан қоматинг ҳатто!
Бул нимадир, бул нимадир ўй суриб шомлар,
Умр аталмиш қўшиқ шундай бешавқ давомлар.

Йўқ, йўқ, нечун бешавқ бўлсин кузнинг эртаги,
Тугагани йўқ-ку ахир, қўлингдаги хат.
Бунинг битта тасаллоси — хотира, тағин,
Бунинг битта тасаллоси — Она табиат.
Кўрарканман табиатнинг кўк рангларини,
Эшитаман устуворлик оҳангларини.

Сен ҳаётни кўпроқ севгин, эй қиз, худди най,
Куйлаб ўғил-қизлар солиб ишқ бешигига.
Кўклам-ёзни сева-сева ишқига қонмай,
Мендек келиб қолгунигча куз эшигига,

Кўпроқ севгин, бир инсонча севгандим мен ҳам,
Аммо бул кун сезиладир, кам севганим, кам.

Бир боргина яшайдиган умр нимадир,
Ўзи қисқа, қисқартирса ишқсиз ўтган он,
Умр — шитоб, уммон сари кетар кемадир,
Шул кемангни севги билан бошқар, Сингилжон!
Шунда мендек уни қўмсаб кўзинг ёшларсан,
Ишқли умрни қайта-қайта сева бошларсан.

Тўп... тўп... олма тушаяпти, боғда қизил, оқ...

1981, 6 октябрь

КУЗГИ БОҒ...

Кўнглим маъюс тортади кузги боғдаги ҳолдан —
Қушлар мунгли, излашар хайрлашмоқ чорасини.
Рангпар дарахтлар мунис солланишиб шамолда,
Бош чайқашиб қиларлар «йўқ, йўқ» ишорасини.

Сўнги келади бир кун ҳар базмнинг, хуш вақтнинг,
Ботар пайтинг келгунча, қуёш, нуринг кўпроқ соч.
Қушлар кетгач ранглари сомон бўлар дарахтнинг,
Афтода, япроқларин тўкиб қолар яланғоч.

Қийин бўлар ажралмоқ бири-бирини суйса —
Қийин ажралганларнинг заволини кўргайсан.
Қуш, дарахтки шунчалар бир-бири учун куйса,
Ераб, кузда Инсонга ўзинг тоқат бергайсан.

1981, 6 октябрь

* * *

Мен «кетаман» дердим гўдак чоғларим,
Сен ғирром ўйнасанг, ялинардинг «қайт»,

Бугун ёз, гуллаган умр боғлари,
Бугун ҳам тортишиб қоламиз гоҳ пайт.

Бугун бир-бирова гоҳ шоҳ, гоҳо қул,
Яшаймиз ул кунлар кирар тушингга.
Бу кун «кетаман» деб айтмоқлик мушкул,
Тагин мушкул чидаш ялинишингга.

Севмасам, қачонлар келтирай имон,
Кетардим сен, дунё, шонни қолдириб
Ва лекин сен бугун руҳимдаги жон,
Мен қандоқ кетаман жонни қолдириб.

1981, 6 октябрь

АРДОҚЛИ ^{Диёрим} ~~РЕСПУБЛИКАМ~~

Эй, пахтасин доврўғи оламини тутган диёр,
Кураш жанггоҳларидан гуркираб ўтган диёр,
Мушкул кунлар заҳрини тик туриб ютган диёр,
Бул шодумон дамида ғамин унутган диёр —
Ардоқли ^{Она херти} ~~республикам~~, қутлай келар шон билан.

Тонгинг бўзида отга эгарни урган халқим,
Ҳар тола, ҳар чаноқ деб эгилиб турган халқим,
Қор остидан ҳаттоки бир чигит терган халқим,
Ҳар ўқини мўлжалга уролган мерган халқим,
Сен, ахир, ҳар чигитни тенг кўрдинг-ку нон билан.

Эслайман ғўзани дўл, Сени ғам урган кунни,
Қийраб қолган далада дилни босган тутунни,
Одамзод шер бўларкан ишга солса ўч, хунни,
Шулардан сўнг мен қандоқ олқишламай якунни,
Қандоқ пешвоз чиқмайин бир шеъри алвон билан.

Кўсак селин дору деб кўзга қўйиб ўсдик биз,
Ҳидсиз ғўза гулидан бир ҳид туйиб ўсдик биз,

Далада пахтадан чит, атлас кийиб ўсдик биз,
Пахта майинлигидан кўнгил ийиб ўсдик биз,
Ким ризқин улуғламас эътиқод, имон билан.

Бағирда илитгудай гоҳ бошида чўкдик тиз,
Пахтамас манглайларга гоҳо солиб кетган из,
Карвонга бир йиллик нур, сояларни орддик биз,
Карвонга коммунистик ғояларни орддик биз
Ва муродга ошиқдик юрт — Ўзбекистон билан.

Гўдакларим кираркан бу юртнинг бўстонига,
Мен шон қўшиб айтаман Ўзбекистон шонига,
Ки юрт меҳри сут билан кирсин улар қонига,
Ўзбекистон жойлансин гўдакларнинг жонига,
Гўдак шундай улғайгач юртин суяр жон билан.

Бу кун суйган жон элим муродига етар кун,
Юлдузлар кўкдан кўчиб кўкракларга ўтар кун,
Мен қавиган қўшқавиқ беқасам тўн битар кун,
Республикам эгилиб елкасини тутар кун,
Тўнни кийдириб қутлай шу кичик эҳсон билан.

Уриб турса ҳам совуқ октябрнинг нафаси,
Сабо келтираётир «алёр, жўралар» сасин,
Тонгда кўнгилни бир шавқ, ҳайрат, ҳаяжон босиб,
Сенинг ғолиб кунингни кўрмоқ бўлару насиб,
Менинг кичкина кўнглим тенглашгай осмон билан.

Эй, пахтасин довруғи оламини тутган диёр!

1981, 18 октябрь

ТУРАҚУРҒОН РАЙОНИДА

Районда уруш қурбонлари шарафига ўрнатилган
ёдгорлик олдига мингта қизил гул ўтқазилган.
Ҳар бир қизил гул тупи олдига сафимизга қайтмаган
қаҳрамонларнинг номлари битилган.

Тоҳир ўлди, ерга кирди тириклайин сор бургут,
Зуҳро ўлди, ерга кирди шамшод сарву сановбар.
Қора тўфонга дуч келиб бирдай ўчди икки ўт,
Кетса кетган маъқул экан иккиси ҳам баробар.

Мен кўрганман кетган Тоҳир, кетолмаган Зухрони,
Ана бири... тек ўлтирар кўзларида қотган муз.
Мажнун кетиб Лайли қолса ўт оларди саҳрони,
Бул Зухро шул ўт ичида кун кўради то ҳануз.

Оҳ, бу уруш... тина бошлар қайтадан кўзим олди,
Ёнган ўтинмас, одамнинг кули тушиб кўнгилга,
Тасаввур қил, бир ёш йигит гулга айланиб қолди,
Биз бир тирик жондан айру, эга бўлдик бир гулга.

Тўрақўрғон районида мингта қизил гул ётар —
Мингга шунқор йигит рамзи, кўнгил фарёд солма, бас,
Оплоқ-оплоқ тонглар отар, қирмиз-қирмиз кун ботар,
Бул йигитлар қаттиқ ухлар, Зухроларин эсламас...

Айрилиқнинг азоблари, шунча талхми, тахирми —
Ошиқ бошин кўтармасми маъшуқага эмраниб.
Зухрожон, сен келгандинг-ку уйғотай деб Тоҳирни —
Йўқ, Тоҳир йўқ, қабр устида бир гул турар тебраниб.

Шу манзилга қатнай-қатнай не Зухролар ўтди тоқ,
Мен билмайман улар гамин замин қандэй кўтарган.
Оҳ, Тоҳирлар, бевафолар ташлаб кетдингиз қандоқ,
Тоҳиридан айру Зухро қачон гуллаб, кўкарган?!

Сўнг хаёлчан шу бугунги Тоҳирларни топаман,
Табиат-ку уларни ризқ-муҳаббатдан қисмади.
Сўнг сингиллар — Зуҳроларнинг манглайдан

ўпаман —

Бошингизга тушмасин деб ул Зуҳролар қисмати
Зуҳроларки ҳар лаҳза шай ишққа қурбон бўлмоққа,
Улар сўлиш билмай яшар Сизни суйиб, толдириб.
Ҳеч бўлмаса Зуҳро учун ҳаққингиз йўқ ўлмоққа,
Ўлдирмоққа ҳаққингиз йўқ, ортда тирик қолдириб.

Минг Тоҳир-ку мангу ухлар шуҳратларга кўмилиб,
Минг Зуҳронинг узун умри хазон, гулга термулиб...

1981, 2 ноябрь

ИНҚИЛОБ

Табиатда, жамиятда, фикратда бор Инқилоб,
Қулоқ тутсанг юрагингдан келар қадам товуши.
Мен «Инқилоб» деб атайман босганда шавқ, изтироб,
Инқилобий курашларнинг сусайиши-совуши.

Майдон сари броневикда Ленин кириб келмоқда,
Октябрнинг шоҳ асрига кириб келар улуғ Рус.
Дўсту ғаним орасида муқим туриб келмоқда,
Кўзларида учқур қуюн, навқиронлик тўлиқ Рус.

Муқим келар қўлларида бир тиниқ нур, бир ялов,
Одамизод кучга кирди илк бор шу тун нур ичиб.
Шундан буён уни йўлда тўхтатолмас ҳеч бир ғов,
Йўли унинг қуёш сари, бир толиқиб, бир учиб.

Майдон сари бизлар шундан шиддат билан кирамиз,
Шиддат билан эга бўлдик ерга, қўшга, омонга.
Нурдан балқиб, ғавғолардан қалқир экан куррамиз,
Шундан буён нур ташиймиз ҳар гўдакка, ҳар очга.

Қўрқоқ олдин мушт туккандек мўр-малаҳдай туйилиб,
Юртни фашист босганида сақламоқ учун шанни;
Томирларга инқилобий қизғиш қонлар қуйилиб,
Жонни берсак бердик, аммо бермадик биз Ватанни.

Прометей ўт келтирди, Ленин ҳидояти — нур,
Ҳаёт — ҳар ким имкон қадар йўл тортгувчи кемадир.
Майдон сари жажжи укам, отамерос жадал юр,
Муштуминг оч, бу дунёга келтирганинг нимадир?

Балки фикрат толе бергай, шуурларга қонгайсан,
Олам янги бир даҳони сенда қолгайдир таниб.
Лек шунда ҳам Октябрнинг нури билан ёнгайсан
Оёгингни тутиб тургай Инқилобнинг ватани.

Ҳеч ким билмас, ким келтирган қўлларида дайди ўқ,
Аммо нурни келтирганлар қароқларда қолажак.
Турмаларнинг шарақ-шуруқ қулф-калити эмас, йўқ,
Ер юзида қўнғироқлар, чилдирмалар қолажак.

Кутганларим кўпдир маним бу дунёи азимдан,
Ҳали не-не даҳоларга бу бой тупроқ берар туз.
Аммо нурни келтирганга бошлар абад таъзимда,
Ахир нурга тикка қараб, тик қадалган қайси кўз?!

Инқилобни бошда паноҳ, томирларда ўт дейман,
Фақат шу ўт бўлсагина ҳаётингни элга тик.
Укам, митти юрагингни Инқилобга тут дейман,
Инқилобни юрагингга жойлаб ол-да, йўлга чиқ!

Табиатда, жамиятда, фикратда бор Инқилоб...

1981, 2 ноябрь

БАХТ

Сен келдинг шамолдай шайланиб,
Деразалар ёпилди дарҳол.
Сўнг келдинг ёмғирга айланиб,
Деразани ёпдилар. Увол.

Сўнг қор бўлиб келдинг, кўзларин
Деразанинг зичлаб ёпдилар.
Қайтмас бўлиб кетдинг. Ўзлари —
Сени излаб ордан чопдилар.

Унг келардинг, мен дердим: «Бу — туш»,—
Шундай ўтди гул йиллар урён.
Аввал қувиб қанча вақт сархуш —
Кейин излаб қанча вақт гирён.

АЁЛ МОНОЛОГИ

Америка нейтрон бомбасининг ихтирочиси:
«Ҳамма одамлар ёвуз», дейди...

Рснуар мени нурдан чизиб чиққан, биласиз,
Петрарка «илоҳам» деб кўзин тиккан, биласиз,
Навоий узун умрин, ўзин тиккан, биласиз,
Биласиз қай куч билан банд этгайман хаёлни,
Наҳот ёвуз атайсиз Сиз ҳаттоки аёлни!

Чекинмасми қаро тун мен кўтарсам киприкни,
Айтинг, ким буза олур солсам ишқий кўприкни,
Қайси эркак унутмас мени кўргач ўқ, тигни,
Ишқ олдида нима у уруш, ҳасад, сийму зар,
Сиз ҳеч аёл ишқига бўлганмисиз муяссар?

Царвоқе, ишқ, ишқ билан Сиз чиқиша олмайсиз,
Ишқ бир беҳишт, унга Сиз абад туша олмайсиз,

Сиз муз бўлиб кетгансиз эриб, жўша олмайсиз,
Аёлки бор бу музга тегиб қолса мунгланиб,
Дуоибад қилурки ололмассиз ўнгланиб.

Эътироф этаманки, Сизда чуқур фикрат бор,
Аммо мақсад қорадир, мақсадда кўп иллат бор,
Ер юзида ризқ терган не давлат, не миллат бор.
Ҳар бирида Сиз каби не-не ақли даҳолар,
Улар одамни Сиздан бошқачароқ баҳолар!

Эркак яратувчи зот, Сиз-чи, қуритмоқчисиз,
Борки тирик жонзодни лаҳзада ютмоқчисиз,
Гўдак, қушни кул қилиб устидан ўтмоқчисиз,
Қайдан Сизда бул қадар ёвуз ақл, ёвуз ўт,
Ахир Сизга ҳам аёл она бўлиб берган сут.

Кечаги урушдан-ку диллар ҳануз доғлиқдир,
Сиз бир қоғозсиз, унда мудҳиш ўт ўроғлиқдир,
Балки туб илдизингиз Гитлер билан боғлиқдир,
Шундай халқдан даҳолар билан иблис ҳам чиққан —
Менга сингишмас туйғу — Сизни ҳам аёл туққан.

Агар онангиз бўлса у ўтга отган ўзни,
Виждон хотинингиздай ташлаб кетгандир Сизни,
Йироқ-йироқда туриб мухтасар қилсам сўзни,
Она, Аёлки Сиздан юз ўгирдими рўй-рост,
Демак, ҳаётингизда инқироздир, инқироз!

Ренуар мени нурдан чизиб чиққан, биласиз...

1981, 4 ноябрь

СУКУНАТ

Уйимизда сукунат, оғир...

Тошқин денгиз шовқини тинди.

Бу сукутдан туйгулар оғрир.
Энди қандай яшаймиз, энди.

Дарахт япроқ тўкаётган кез
Жунжиккан ел кўксимга кирар.
Иягига қўлин тираб куз
Рўпарамда маъюс ўлтирар.

Ёрилгудай юрагим, йўқ, йўқ,
Денгиз кетди, келгил қайтариб.
Йўқса сўзлар санчилгувчи ўқ.
Кўринишлар ярадор, ғариб.

Денгиз кетди, кетди иноқлик,
Икки кўнгил икки ёнда хун.
Менинг умрим денгизга боғлиқ,
Сен гирён у кетгани учун.

Тўлқинлари қирғоқни ювиб,
Ул чайқалиб топар-ку бизни.
Аммо қачон сукутни қувиб
Қайтарамиз уйга денгизни.

Уйимизда сукунат, оғир...

1981, 4 ноябрь

УРУШ БУ БИР ҚОРА СЎЗДИР...

Уруш, бул қоп-қаро сўзни кўчираркан мен оққа,
Дейман уруш, бу мажруҳ дил, бу хато йўл, поймол
шан.

Шом қуйилар, бобосини гўдак тутар сўроққа,
«Бобо, нега қўлингиз йўқ, оёғингиз ёғочдан?»

Во дариго! Ўйга толар, умр қайта яшалар,
Баргдай титраб ўтмишици қайта ўтарқан босиб,

Кечагидай кўриб турар: «Вокзал, жигаргўшалар —
Хотинининг «кўришмаймиз» деб, кўтарган уввоси.

Улар қайта кўришмади, тўғри чиқди мудҳиш фол —
Улимлардан ўлмай қайтиб ўз уйида музлади.
«Бандалик—бу, метин бўлгин»,— тўзим тилаб қўшни
чол —

Хотинининг туғолмасдан ўлганини сўзлади.

У биларди; қалб остида хотини не яширган —
Ҳайҳот, хаёлида уни бекор аяб юрдими;
Тўрт йил ёшли кўзларини ўзи билан таширкан —
«Ўлмагин», деб ўлган кўзлар уни суяб юрдими?

Кейин эса... оҳ кейинги ҳаётида не маъни
Она сутин тотмаган шу гўдагини ўстирди.
Фақат уни кўтармоққа қўл йўқ эди тутгани —
Сўнг илдиздай чириётган оёқни ҳам кестирди.

Кейин эса, кейинини айтиб ҳам не қилади —
Уруш унинг тик қадини ўтди-ку босиб-янчиб.
Унинг тўфонлари аро умид тоғи қулади —
У тугаган одам эди бўлмаса шу юпанчи.

Унутмоққа уринади кўзларига тер тушиб,
«Во дариг», дер, артмоққа бир қўл йўқ, фалак иши-да.
Унутмоққа уринади қонларига қоришиб,
Тунлар танк тагида қолиб, қичқирмаса тушида.

Тушларида хотинининг нозларидан кўп куйди,
Тушларида ул боғларда ўйнар ғамлардан холи —
Чорлаб қочар, қувай деса оёқ ёғоч, оғрийди,
Қучоғига тортай деса қўл йўқ, қурир мажоли..

Уруш — егим чақалоқ у, поймол одам, поймол шап,
Мен бу қаро дардни қандоқ оқ қоғозга қуяман..

1982, 5 ноябрь

ОНАЛАР ҲАҚИДА

...Энажон, учайми Сизга худди ўқ,
Энажон, йўл қараб кўзларим толди».
— Гўдагим, шаҳарга боролмайман, йўқ,
Тоғаннинг хотини қўзилаб қолди.

...Ўғлиму, онамнинг ёзган хатларин
Ногоҳ ўқиб қолиб ёндим, қизардим.
Бу бизнинг айбимиз — турган қатланиб,
Бу менинг ҳеч кимга айтмаган дардим.

Умр-ку ўтди, босиб уруш деган тоғ,
Ҳануз ўртар бевақт ҳижрон солган из.
Нечун шу кексалик чоғлари ҳатто
Унга беташвиш бахт беролмаймиз биз.

Сўзда-ку юксакдан юксакка олиб,
Чиқариб қўямиз аршга улуғлаб.
Аҳвол танг келганда биз четда қолиб,
Энг мушкул ҳолларда нега улар даф?

Беллари букилиб, кўтараркан даст,
Эзгу умидларга йўғрилган чоқда;
Мунаввар келажак ота-онамас,
Бувилар қўлида йўлга кирмоқда.

Майлига

Ва лекин, дўстларим,
Толғин чеҳраларга қуйилсин нурлар.
Гўдаклар бир нафас Сизларга ўтсин,
Бир лаҳза бор кир-чир, супур-сидирлар —
Таманно келинлар, қизларга ўтсин.

Бизлар ҳам тўхтатиб пойгани, отни
Ўни авайлайлик бир ғанимат он.

Бор умрини бизга бахш этган зотни
Бир лаҳза севмоққа топайлик имкон.

Бир лаҳза «чоп-чоп» у, «қув-қув» дан бўшаб,
Эрк берайлик беҳол, шавқ, оҳимизга.
Бир лаҳза яшайлик фарзандга ўхшаб,
Онамизни олиб паноҳимизга.

Йўқса бу нораства нидо қўймас, йўқ,
«...Энажон, учайми Сизга худди ўқ»...

1981, 16 ноябрь

* * *

Бу ўғил меники эмас аслида,
Гарчанд энг сўнгги дам кўзларим ёпар.
Мен уни топгандим ишқим фаслида,
Ишқ фаслида у ҳам ўзгани топар.

Бу қиз ҳам бировга кетадиган гул,
Ушлаб қололмагай на зар, на тилло.
Мендан-да меҳрибон кимса бўлар ул —
Мендан-да вафодор чиқар ул илло.

Бу шеърми, шеърни ҳам ўзгалар олди,
Рашку гумондан гоҳ рангларим сомон,
Шеърки бу бошимга минг ғавғо солди,
Келиб-келолмайман ўзимга ҳамон.

Вожаб, бул қадар ёлғизлик нега,
Фаройиб бу ҳаёт — биз ўтар йўлак.

Ҳеч ким, ҳеч нарсага мен бўлмам эга,
Севгилим, сенга ўз ишқимдан бўлак.

1981, 5 декабрь

ҚЎЛИНГНИ БЕР...

Қўлингни бер, танҳоликни йўл ёқтирмайди,
Қўлингни бер, танҳони тез уради яшин.
Одам ахир ўзи учун гуллар термайди,
Ўзи учун ичмайди ишқ, изтироб ёшин.

Ҳисларимни юрагимда қотмасин десанг,
Қўлингни бер, туйғуларим тўкиб кетайин,
Қуёшимни ном-нишонсиз ботмасин десанг,
Сен дарё бўл, мен дарёга чўкиб кетайин.

Биласанми, кўкрагингда қанча дуру зар,
Агар Сенга мен чўкмасам улар йитади.
Топсам, олиб чиқа олсам ул жавоҳирлар —
Иккимизнинг яшашимиз учун етади,
Қўлингни бер!

1981, 5 декабрь

* * *

Саволларга мени ўрама,
Бу йўллардан ўтар чоғимда.
Ким учун келдинг деб сўрама,
Ёниб сенга етар чоғимда.

Кўзларимдан кетаркан тумон,
Гуллар ўсса кўнгил боғимда.
Ким учун деб қилмагил гумон,
Ишқий шеърлар битар чоғимда.

Ошиқ — ўзин ўтга урган жон,
Ишқ — қувончим, ишқ — дил доғим-да.
Ким учун — деб бўлмагил ҳайрон,
Ишқ деб куйиб-йитар чоғимда.

Ишқ-кийик-ку, қилиб бўлмас ов,
Сайёд юрмас кўнгил тоғимда.
Ким учун деб боқмагил синчков
Талх зардоблар ютар чоғимда.

Кўзларимда «алвидо» қалқиб,
Бир тумонат сўлу соғимда.
«Сен учун» деб айтарман балки,
Сўнгги йўлга кетар чоғимда.

1981, 9 декабрь

XIII

Инд үтүдү. Эгер бу ийлик мамал, күч
Мүмкүн кетмекшиктен мен босган изин.
Шеърлери м - улардоо кутарар юкин,
Эн чккн халыга келтирдик Очизин.

Эн сунги карагы күйгүч кайсы дач,
Бизим бу тулбузун егелер кил.

Алло шыр - шавз, дара.

Бүкү карагы бүлгү хач хач килер карагы
Бүр тулга бүлгү хач - мукаддас булгү -
Бүлгүлүшү шарт.

* * *

Эй сен, бўйин эгмас гурур боласи,
Ким тўқдирди кўздан ишқинг жоласин,
Бўйнингга ўрадинг сочим толасин,
Сенинг мендан ўзга бўлмас яқининг.

Тоғлардан гап очма, тоғ сенга йироқ,
Боғлар ҳам, гарчандки гулга кирган оқ,
Улар сенинг кўнглинг гуллагмас бироқ,
Сенинг мендан ўзга бўлмас яқининг.

Умрингга бахт келсин атир уфуриб,
Ё ғам келсин қора кийимда кириб,
Мен борман, сен ғамда қолмассан қуриб,
Сенинг мендан ўзга бўлмас яқининг.

Ёнингдаман ризқ-рўз ортиқ-камда ҳам,
Танҳо, ё дўст-ёрон жамулжамда ҳам,
Бу дунёга видо айтган дамда ҳам
Сенинг мендан ўзга бўлмас яқининг.

Олдин кетсам руҳим бошинг тутадир,
Ортада қолсам кўнглим сен-ла кетадир,
Ҳар икки дунёга ишқим етадир —
Сенинг мендан ўзга бўлмас яқининг.

1982, 4 март

* * *

Метин ақл, метин тартиб, айландингми метинга,
Ҳароратли муҳаббатинг етишмай қолди менга.
Дилинг қаттиқ, қўлинг қаттиқ, уларда сир, титроқ
йўқ,
Кўзинг қаттиқ, сўзинг қаттиқ, нақ мўлжалга тегар
ўқ.
Гарчанд севмогинг ҳам қаттиқ, жон-жонингдан
суясан,
Аmmo бу кўз, бу сўз билан бир кун отиб қўясан.

1982, 11 март

* * *

Эмишки бир хонадонга ўт кетса бутун,
Қарға бир чўп ташлаганмиш, ёнсин деб такрор.
Қалдирғоч бир томчи ёшин тўккан эмиш хун —
Қиёқ тилли бу оловга қилмаса ҳам кор.

Ватанлар бор, ёнар ўтга қиёс қиламан —
Унга ҳар ким борин бериб кўнгил ёради.
Қайлардандир қарғалар ҳам борар, биламан,
Биздан унга фақат қалдирғочлар боради...

1982, 18 март

НИҲОЛ

Уруғини бошқа одам экканди асли
Бошқа бири бўлди унга бахт бағишлаган.
У куртакка айланганда илк баҳор фасли,
Ундан йироқ кетган эди уруғ ташлаган.

Ҳар зарбага тоб беролмас ҳар қандайин тош,
Экмоққа-ку экди орзу-ўйларга чўмиб.

Аммо аччиқ меҳнатига беролмади дош,
Аммо қийин меҳнатидан кетди кўз юмиб.

Бошқа бири қалқон бўлиб селга, яшинга,
Устирди сувга қондириб, бўғзини чолиб.
Гоҳ ҳосилга кираркансан қавму ҳешингга,
Ғоят азиз бўласан сен, келарлар толиб.

Худди шундай, ниҳолнинг ҳам «эгаси» чиқди,
«Ўзи айтсин, мен экканман, гувоҳ еру кўк».
Ниҳол ҳарчанд таниш учун кўзларин тикди,
Танимади, танимади, танимади, йўқ...

Танимайди! Бу бешафқат қонуний қасос,
Асосида «бемехрлик» деган нақд асос.

1982, 11 март

ОРҚА ТОҒ

Мен коммунист дейилганда қалбан қалқдим оёққа,
Мен коммунист дейилганда сафга турдим собит, мард.
Коммунистик партияни ўхшатдим орқа тоққа,
Шу тоғ боис яшайпман ҳаётимга юқмай гард.

Одамзоднинг кўкси аро тоғ яшаса шу янглиғ,
Ўзга майда туйғуларга чалғимайдир, эҳтимол.
Кўкракка шу тоғ жойлашгач, сиғмас унга тор, танглик
Шундан унда меҳр шайдир, шафқат шайдир, эҳтимол.

Ғарчанд замин-замон юкин кетмоқдамиз кўтариб,
Холи қудрат тушуняпмиз яшамоқнинг сирини.
Аммо ҳаёт ҳамиша ҳам бамисоли кўпқари,
Чавандозлар от қўядир бири суриб бирини.

Йўқ коммунист атамасман, атамасман ҳеч қачон
Бу курашда босиб-янчиб олдга ўтиб олганни.
Мен коммунист деб атайман шондан кечиб, ўртаб жон
Қўлтиғига кирганларни аро йўлда толганнинг.

Ўтган яхши-ёмон кунда шундоқ бўлган ҳаққи рост,
Балки шундан оптимизда қолган фақат қутлуғ из,
Биз Берлинни олар чоғ ҳам кўксимизда ўч, қасос,
Елкамизда ўқ еган дўст, шундоқ кириб борганмиз.

Шундоқ кириб бораяпмиз ҳар жабҳа, ҳар уммонга,
Бу туйғусиз бошда тожим, дилда қуёш, ойим йўқ.
Шундан бизнинг партиямиз орқа тоғ ҳар инсонга,
Шундан унинг сафларидан ўзга жойда жойим йўқ.
Мен коммунист дейилганда қалбан қалқдим

оёққа...

1982, 15 март

САДОҚАТ

Отани маҳзун ғам, хасталик ютди,
Фарзанд юксак-юксак авж учар фасли.
Учмай, ташвишларга кўмилиб ўтди,
Бу отага юксак садоқат асли.

Майли, ишқ ҳақида чекмаса ҳам оҳ,
Балки бу ҳам сўзсиз ишқ тоқатидир.
Аммо ўзин унга санарми паноҳ,
Бу эрнинг аёлга садоқатидир.

Юраги ҳақида очиб юрманг фол,
Буни текширмасдан ҳис этган маъқул.
Силаб, кўйлагига урдими дазмол,
Аёлнинг эркакка садоқати шул.

Бошга кўтарингиз тортмасдан ҳадик,
Чидаб танбеҳларин кўпу озига.

Келин боқолмасми кўзларига тик,
Садоқати шулдир қайнонасига.

Шундай, садоқатга ўлчов борми, бас,
Инсонни ҳам инсон қилган шу ҳис, куч.
Инон, бахт қушининг қаноғи синмас,
Шу хил белгиларга келиб турсак дуч.

1982, 15 март

ШАҲИДЛАР

Шаҳидлар, қирқ йиллар йироқда юриб,
Унутмайсиз ишқнинг хуш чоқларини.
Тунлар иситасиз тушига кириб,
Бева аёлингиз қучоқларини.

У қайта яшариб, ўртаниб суяр,
Бахт қуши ғуссасин аритганида.
Аммо у қушини учуриб қўяр
Тонгги нур уйини ёритганида.

Тонглар тушдан чиқиб, айтиб алвидо,
Мангулик маконга ётурсиз бориб.
Курашиб ётурсиз ҳануз жон фидо,
Гулдай танингизни тупроққа қориб.

Асли Сизнинг қудрат ёвларни енгди,
Қуладингиз қатор, зич бўлиб туриб.
Душман биз томонга ўтолмас энди,
Йигирма миллион шаҳид устидан юриб.

1982, 21 март

БОБУР

Урушдан ҳеч ким ҳеч нарса ютолмаган ҳеч қачон,
Ютқазгани кўп бўлгандир аммо ундаз инсоннинг.

Битта мисол: Бобуршоҳ авж гуллаган чоғ беомон —
Қўшин тортиб босиб олди дейлик ярим жаҳонни.

Жанггоҳлардан, курашлардан топса умрбоқий шон
Кезмас эди вужудан шоҳ, қалбан парчин, ер бўлиб.
Машварату маишатлар забт этганда бегумон.
Устувор қалб қайтгач маҳзун, тўкилмасди шеър бўлиб:

«Толе йўқи жонима балолиғ бўлди,
Не ишники айладим хатолиғ бўлди.
Ўз юртни қўйиб ҳинд сори юзландим.
Ераб, нетайин, не юз қаролиғ бўлди».

Гарчанд, суюк, буюк инсон, гарчанд собит ирода,
Ўз юрти деб ўртанмаган бирор они бўлмади. —
Бу ҳолатни қайси тақдир ортиқ қилур ифода,
Ярим кўнгил ҳатто ярим жаҳон билан тўлмади.

Тожу тахтлар қутқармади қийноқдан митти жонни,
Ўз кўнглида туйиб ўтди жаҳоннинг бор фироғин.
Гарчанд ақли ёритса ҳам ярим рўйи жаҳонни
Ёқолмасдан ўтган каби ўз кулбасин чироғин.

1982, 21 март

КУМУШНИНГ УЛИМИ

Отабекнинг Зайнабга айтган «талоқ» сўзини
ёшитиб, жоң талвасасида ётган
Кумуш «ярқ» кўзини очди... ва қайта юмди.

«Ўтган кунлар»дан

Узун қабоҳат қўли юлди сарву суманни,
Заҳарга қўшиб қорди оташ ширинсуханни.
Келган жойи шу бўлди ишқ деб йўлга чиққаннинг,
Кумуш, кўзларинг қайта юмилмаса бўлмасми,
Шундай сарв тупроққа кўмилмаса бўлмасми?!

Оҳ аёл, биз аёллар ишққа гирдикапалак,
Шу ишқ ортидан куйиб бўлдик доимо ҳалок,
Ойдаи Кумуш «Бегим...» лаб ўлиб бораётган чоғ,
«Ойи... Дада...» ул икки меҳрибондан йироқда,
Гўраклиги гувраган Марғилондан йироқда.

Гарчанд Отабек билан яйраса ҳам барқ уриб,
Ул кундошли тунларни ўтказди миҳда юриб,
Ахир сочидан хушбўй райҳон ҳидин уфуриб,
Естиғига ёлғиз бош қўймоққа маҳкум эди,
Отабекдай бегидан кун ора маҳрум эди.

Аммо ишқнинг ғолиблик куни яқинлашарди,
Сезган сайин икки дил туйғулари тошарди.
Сезган сайин Зайнаб ҳам ортиб бораркан дарди,
Узди яшноқ вужудни, жоҳил қўл билан узди.
Икки шан шеър байтини чизди, устидан чизди.

«Гулим», ёнди Отабек ичдан қулаб кетган тоғ,
«Зайнаб, Сенга минг лаънат талоқсан Сен, кет, «талоқ!»
Кумуш ярқ кўзин очди бу сўзни эшитган чоғ,
Қайта юмди... воҳ дариғ, шу сўзмиди бор илинж,
Сўнг Отабек кўксига бош қўйиб жон берди тинч.

Кулимсираб худди-ку уялгандай жон берди,
Шу сўз балки докадек юзга қайта қон берди,
Шу сўз балки шу хилда ўлмакка имкон берди.
Тирикликда бу сўзни эшитсайди бирор кун,
Билмам, яшолармиди кўтариб бу бахт юкин?!

Энди ишқмас тобутни, Отабек, қон кўтаргай,
Бу ишқ шарҳин Қодирий, ўртанган жон, кўтаргай,
Ҳали-ҳануз ишқ дардин дардкаш инсон кўтаргай,
Қай аёлки оҳ уриб ишқин айтиб келадир,
Хаёлимда у билан Кумуш қайтиб келадир.

Сиз бугунги кумушлар аёл зотин сараси,
Сочингизни то абад ишқ қўллари тарасин,
Отабеклар топса ҳам қовушмоқнинг чорасин.
Осон эмас экан-ку абад асрамоқ, суймоқ,
Осон экан-ку ахир сизни бой бериб қўймоқ.
Узун қабоҳат қўли юлди сарву суманни...

1982, 4 июнь.

УЧИНЧИ ДЎСТ

Шу номли туркумдан

Билмадим, мен сени севган лаҳзадан
Бошимга не бахту балолар тушди.
Ҳеч кимга бўй бермай, бермадим мен тан,
Гарчанд шеъримга қон, лолалар тушди.

Билмадинг, Сен мени севганинг ондан,
Ҳаётингга қай ғам, чаманлар тушди.
Тўйганинг йўқ эди ахир ёш жондан,
Жонга қасд таранг ёй, камонлар тушди.

Билмадик, чунки биз ҳеч қолмадик тоқ,
Туриб бердик Сен, Мен, Муҳаббат иноқ.
Чунки иккимизни қутқарган офтоб —
Ишқ берди биз учун бор жазога тоб.

Шундан, учинчи ДЎСТ — Ишқимизни биз,
Севамиз, жондан-да ортиқ севамиз

1982 йил, 18 июнь

БИР ХОНАДОНДА

«Хавfli ёш» фильмини кўриб

Эркак маъюс эшикдан кирар,
Аёл чиқиб кетади маъюс.

Ташқарида кўклам қулф урар,
Хонадоннинг ичкараси — куз.

Эркак ўзи билан андармон,
Аёл ўз иши билан шошар.
Бунда гўдак бир бегуноҳ жон,
Иккисига талпиниб яшар.

Не иккисин кўкрагида доғ,
Бу ишқдаги не тур сағирлик,
Икки нураб бораётган тоғ
Бир гўдакка қилар оғирлик.

Бунда бойлик, давлат қатма-қат,
Жондан бошқа топилар, сўз йўқ.
Иккисини боғлаган фақат
Ишқ, ўртада — учинчи дўст йўқ.

Гўдак бир вақт ўша дўст сабаб,
Бунга келган, севилган жондан.
Кейин билмас ўтди нима гап,
У дўст кетди бу хонадондан.

Эркак, аёл шукуҳсиз кун-тун
Йироқ экан унинг ўтидан.
Гўдак кетар эртами-индин
Шу — УЧИНЧИ ДЎСТНИНГ кетидан.

Йўқ, бир ўзи беролмайди тоб,
Ишқ яшаса қайдадир, сағир.
Ахир икки қулаётган тоғ
Бир гўдакка оғир, кўп оғир!

1982, 18 июнь

ҶИЗИНИ ҶЗАТАЁТГАН ОНА ҶЙЛАРИ

Мен Сени ер-кўкка ишонардимми,
Ҷизнинг чин бахти бу, тақдир иши бу.
Майли, юрагингга кирган мардингнинг —
Бошга қўнган, кетмас ҳумо қуши бўл.

Не дейин, не дейин, мен нё ҳам дейин,
Ҷизим остонамдан оёқ узар чоғ.
Хонадон ҳувиллаб қолгандан кейин
Ҷушини учириб юбораркан боғ.

Хатодай туюлар менга ушбу хат,
Ушбу тақдир, қалбга санчма тигингни.
Мен ҳеч ўйлабмидим шундай оз фурсат,
Ҷизим, ўз онангга меҳмонлигингни.

Ёшлигинг ўтдимми шўх, хандон отиб,
Мурғак юраккинанг озор чекмайин.
Олмадай бировга узатаётиб
Не учун кўзимдан ёшлар тўкмайин.

Ўйлариңг йўқмиди менадан яширин,
Туйғуларинг ғамдан ёнмаганмиди...
Тушунтира олмай менга гоҳ сиринг,
Ёстиққа кўз ёшинг томмаганмиди?

Бўлмаганми, айтгин, Сен норизо пайт,
Бағримизда кечган қувонч, мунглардан.
Сен айт, болажоним, розимисан, айт,
Отанг уйидаги ўтган кунлардан.

Тинаётган кўзим Сенга тикаман,
Ҷучоғимдан Сени олди-ку тақдир.
Бу тақдирга қандоқ мен кўникаман,
Билмам, куним сенсиз қандоқ ўтадир?!
?

Майли, Сен борар боғ энди кўрмай кам,
Толе менинг меҳрим шу боққа солсин.
Мен ола билдимми кўнглингни, билмам,
Болам, борар жойинг кўнглингни олсин.

Мен сени ер-кўкка ишонардимми?!

1982, 26 июнь

УЗАТИЛАЁТГАН ҚИЗ УЙЛАРИ

Хуш қол, райҳонмисол илк ёзганим барг —
Илк очиб, ёпганим эшик, яхши қол.
Тарк этиб кетяпман, этолмасдан тарк,
Онам бағридаги бешик, яхши қол.

Жавдирашлар қандоқ тинч қўйсин мани,
Гўдак сингилларим — чиннигулларим.
Волидам қўлидан ипни, игнани,
Сиз қачон олурсиз, чучук тилларим.

Акалар, тўфонни тўсар тоғларим,
Нур тушсин десангиз менинг роҳимга,
Юмшагайсиз, Сизга умид боғладим,
Озор бермагайсиз қиблагоҳимга.

Ҳаёт бу, гоҳ хазон, гоҳ кўкариб,
Яшаб кетгайсизми бут қилиб камни...
Кетолармикансиз бошда кўтариб,
Кекса, гўдак бўлиб қолган отамни.

Яна онам, яшаш, уй ташвишлари,
Ўзи эгик қаддин қўймасми эгиб?
Чақнаб юргаймикин мунглардан нари,
Тетик қадамлари қувончга тегиб?!

Ҷизга ота йўли — энг қисқа йўлдир,
Мен-ку ҳол сўрмоққа учгайман ҳар вақт.
Тунлар дуодай ёд тилагим шулдир,
Ота уйим, сендан юз бурмасин бахт.

1982, 26 июнь

КЕЛИН ТУШИРГАН ОҚШОМДА ҶАЙНОНА УЙЛАРИ

Боғимда бировнинг булбулгинаси,
Боғимда чорланган дўсту ёр жами.
Кўзимнинг устига узри, гинаси,
Кўзимнинг устига пойи қадами.

Бировнинг булбулин дийдаси ёшли,
Ўксиманг, дийдангиз артарман, болам.
Ҷайнона эшигин демангиз «тошли»,
Мунгайсангиз маъюс тортарман, болам.

Менда ҳам оч кўзда кўрган бир булбул,
Мен уни топганман қанча ёш тўкиб.
Шод кўрсам, бир қарич ўсган куним шул,
Йиғлаган кунингиз қолгайман чўкиб.

Ёлғизим қўш бўлди, менинг бағрим бут,
Кўксим тоғ, тенгига қўшдим деб тенгни.
Ўғлим, жуфт-қалолинг кўнглин овлаб ўт,
Келин овлаб ўтсин Сенинг кўнглингни.

Мен эсам ўртада куюнчак бир жон,
Мен учун ҳам севинг бир-бирингизни.
Кўзимга тўлмасин десангиз армон,
Кўздай авайлангиз ишқ, сирингизни.

Устирдим, бургутдай авж учар чоғда,
Сизга бердим, дарду ғам солмасин чанг.
Мен-ку асрагайман Сизни қароғда,
Жон келин, Сиз менинг қўзимни асранг.

1982, 26 июнь

ЕЛҒИЗ АЕЛ ХАТИ

Сен севиб бахтимга бўлгандинг зомин,
Сен севиб бахтимни кетгандинг юлиб.
Айтгил, ёлғизликнинг аччиқ аламин
Икков баб-баробар олдикми бўлиб.

Эшигингни балки учиб худди ўқ
Бахт очар, бағрингда тўлғанар сочлар.
Менинг эшигимни гезарган, совуқ —
Бир-бир босиб келиб ёлғизлик очар,

Сен эшикдан кирсанг ёниқ дил билан
Балки бахт отилар қучоғинга тик.
Мен эшикдан кирсам муздай қўл билан
Белларимдан маҳкам қучар ёлғизлик.

Бахт Сени жон билан севар бетоқат,
Кўзингда ҳис этиб ишқ зарбларини.
Менинг ҳам кўзимга севиб, ютоқиб
Ёлғизлик босади муз лабларини.

Тушда висолларга кетдим кўникиб,
Тушдаги тонгларим чарақлаб отар.
Тошдай ёстиғимнинг ярми меники,
Ярмида ёлғизлик — бош қўйиб ётар.

Фақат тонг отлансам, қололмас ушлаб,
Ярим тун қайтсам ҳам, рашк, ғазаб йўқ, шан.

Барин ичга ютиб, кўксимга муштлаб
Мен ёниб кетяпман, ёниб кетяпман.

Суйиб, балки мендек куйиб худди шам
Яшаяпсан, фарқ йўқ, қандай ўтдинг Сен.
Фақат айт, ўз қўлинг билан қандоғам,
Мени ёлғизликка қўшиб кетдинг Сен.

1982, 4 июль

БУ ФАСЛ

Тагин қийғир, қумри ўнгир, қиёда,
Тагин бургут юксак ўрлар зиёда,
Тоғларга етдингиз пойи пиёда.
Ота, оппоқ тоғлар фасли бу фасл.

Дерсиз «Кўп гапириб ёқмасман Сизга»,
Ўгитингиз нури — тўтиё бизга.
Саркаш фарзандларни солингиз изга.
Она, қўнғироқлар фасли бу фасл.

Гиркўк ёли бўрон янглиғ, учарак.
Кўзларида ўт, шон янглиғ учарак.
Омаддан бир нишон янглиғ учарак.
Ака, учар чоғлар фасли бу фасл.

Сева-сева севилмоғинг оширдинг,
Бекам, ўзни қай ўғлонга топширдинг,
У не тутди, кўксинг аро яширдинг,
Синглим, юзда доғлар фасли бу фасл.

Ишқ қирғоқдир асли топса жойини,
Кетмоқликка қўймас Сизни ёйилиб,
Ҳар ўтганга кўз солмассиз қайрилиб,
Ука, ишқ-қирғоқлар фасли бу фасл.

Унда-мунда ухлаб қолган гўдаксахт —
Чимга нақш олмалар тўкибди дарахт,
Гўдакларни ердан кўтарадир бахт,
Юртим, тўкин боғлар фасли бу фасл.

Соғмисан, ишқ билан, бахт билан оғри,
Не тонг бу, кўзимга юлдузлар ёғди.
Бу фасл шоирмас, кимики соғдир,
Шоирлар, носоғлар фасли бу фасл.

1982, 5 сентябрь.

БУГУННИНГ БУ САВОЛИ

Урушга кетган ҳар юз одамдан тўқсон еттиси
жанг майдонида ҳалок бўлди.
«Юность» дан

Жангга кетган ҳар юзтадан ўлди тўқсон еттиси...
Ҳар бир уйда сочларини тараб қолди етим моҳ.
Бу уйлардан абад кетди эркак иси, бахт иси,
Бу уйларга абад келди бўйдор ҳижрон, бўйдор оҳ.

Бул кун тўқсон етти уйнинг етимлари етилди,
Не кунларни кўриб босдик, қирқ йиллик йўл, орани.
Балки дерсиз, «қора кунлар ортда қолди, ўтилди»,
Дерсиз, «энди учратмасмиз етимни, бечорани».

Мен ҳам шунга ишонардим, ишонардим жон билан,
Гоҳ ҳаётда ўйларимнинг тескарисин кўрмасам.
Шеър ҳам ёзаверармидим қарсак билан, шон билан,
Анор гули янглиғ қизнинг ҳасратини сўрмасам.

Мен эшитдим қиз-йигитнинг номин қилганлар қаро,
«Ошиқ-маъшуқ»ликда айблаб мактабдан четлатишган.

Муаллимлар сўнгги синфда, сўроқ, тўполон аро
Бу иккисин ўқитмоқлик баҳридан ҳам ўтишган.

«..Биз еттинчи синфда эдик», кўзларида ҳасрат, дуд
Қиз бошларкан ҳикоясин маънос, хотиржам эди.
Синфда олти ўқувчида ота-она эди бут,
Қолган барча-барчамизда кимдир, недир кам эди.

Биров ота, биров эса онадан сўз очмасди,
Қай бировда икков ҳам йўқ, демак сўз йўқ, ҳоли танг.
Фақат шу олти ўқувчи кўзин олиб қочмасди,
«Отанг, онанг?» зил саволлар келганда зич, кўндаланг.

Олтовида гуркирарди болаликнинг бахт ёзи,
Улар шодон қийқирганда бу дунёга сиғмасди.
Қолган барча-барчамиз ҳам кимлардандир қорози,
Барчамиздан узун эди шу олтовининг дасти.

Шундан бошлаб мен ўзимга бир лойиқ жуфт ахтардим
Кечирингиз, туйғуларим Сизга айтдим яширмай.
Чунки оғирлик қиларди бир ўзимга бор дардим,
Сақлаб қолмоқ бўлдим ўзни тушкунликка топширмай.

Тезроқ эрга тегсам деим, топсам бир мард лочинни
Дуркун болалар ўстирсам ишқ майсаси кўкариб.
Узун тунлар ҳидлаб чиқсам гўдақларим сочини.
Тонг, отаси олиб кетса боғчасига кўтариб...

Шундай бўлди, синфдошимга тегдим жон билан суйиб,
Бу менга бахт, майли кимга ғийбат, кимга панд
бўлган.

Мен отамнинг юз-кўзини эслай олмайман тўйиб,
Масъул онам ҳам доим ўз иши билан банд бўлган.

Ўқимасам-ўқимасман, мен меҳрга оч инсонман,
Ўмрим бўйи бирор марта бахт ёзиб қулочимни

Отасининг елкасида ўйнамаган бир жонман,
Онам ўз ишидан ортиб ҳидламаган сочимни.

Йўқ, мен бундай яшамасман, умрим куяр шам қилмай
Бахтим дил сўраса унга мен жонимни тутгайман.
Мен гўдаклар ўстирарман бир кўзини кам қилмай
Улар боис не юк келса, елка тутиб ўтгайман...»

* * *

Жангга кетган ҳар юзтадан ўлди тўқсон еттиси,
Нақ қирқ йиллик деворларнинг ортида-ку ул тунлар.
Булкун нечун хонадонда камаймоқда бахт иси,
Қайдан пайдо бўлмоқдадир бул кун тирик етимлар?!

Айтинг, бул кун бунчалик мўрт хонадонда устунлар,
Бунча мискин сўнг уларга суянолмай қолгувчи.
Бул нимадир кўкраклардан ўрлаётган тутунлар,
Бул сабаблар, тақдирларни турли йўлга солгувчи..

Унда, урушга юкладик бор етимнинг уволин,
Бугун кимга юклармиз бахт-бекорлигин бугуннинг.
Нақ бўғизга келиб қолган бугуннинг бу саволин
Бугуннинг бу мажруҳ дардин, беморлигин бугуннинг?!

1982, 5 сентябрь

ҚИРҚ ЙИЛДАН СЎНГИ НИДО...

Кимга ўпкам зорим, бу мунг, бугина
Қонларимда қолди не болагина
Миртемир

Не бир гўдакларнинг заволиман мен,
Бедорликдан маҳрум кўзларимда хоб.

Дунёнинг кўндаланг саволиман мен,
Ҳали-ҳануз ҳеч ким топмаган жавоб.

Сўраманг умримнинг баланд-пастидан,
Умрим — алоқ-чалоқ, босиринқи туш.
Узун умрим бўйи бешик устида
Бедор, қалқиб ўтсам эмасмиди хуш.

Ахир узун тунлар зил, қўрғошин тан
«Оҳ» урсам оҳимдан ёстигим куйиб.
Умрим ўтмадими бир бор тутмасдан
Гўдагимга кўкрак сутимни ийиб.

Мен ҳам аёл эдим мевадек суюк,
Жон-жонимда сўнгган ўтларим билан.
Қонларимда қолган не гўдакка ризқ —
Кўксимда қуриган сутларим билан.

Дунёга кўндаланг саволдирман мен,
Ҳеч ким жавоб бериб қаролмайди тик.
Ҳам бахтсиз, ҳам хушбахт аёлдирман мен,
Қирқ йилки елкамда «уруш» деган юк.

Бахтсизлигим, тутаб кетдим гоҳ ўчдан
«Ёлғиз ўтмади-ку қанча ёш-қари!»
Бахтим шу, уйимни қулфладим ичдан,
Бу ўй судрамади мени ташқари.

Бахтсизлигим шуки, ўтдим ишққа зор,
Кўрдиму қаддига кўзим тўймади.
бахтим шу, кўйида сочим бўлди қор,
Ётоғимга ўзга оёқ қўймади...

Бахтсизлигим, умрбод кўз тикканларим —
Қирқ йил, қайтмади-ей, сароб бор шукуҳ,

Бахтим, шу туйғуга кўникканларим,
Ҳайратдаман, қандоқ портламади руҳ.

Бахтим... Бахтсизлигим... санчаверди тиг,
Гарчанд ҳамон бутман, демакки, ютдим-
Ҳузур-ҳаловатли ердан, воҳ дариг,
Мен ўз-ўзим билан курашиб ўтдим.

1982, 5 сентябрь.

ТУРНАЛАР

Сув тинди, гуллар хазон, турналар айтар видо,
Кеч кузнинг сурати бу, кўникиш ҳам керак-да.
Не учун бу юракда сўнгсиз дард, сўнгсиз нидо,
Куз келмай учиб кетган турналар бор юракда.

Кўзимнинг қирғоғига аччиқ ёш бўлиб келар —
Зангор ишқ беҳиштига кирмаган турналарим.
Тушимда чаппар уриб боғларга тўлиб келар,
Ўнгимда кўзим тўйиб кўрмаган турналарим.

Қай юрда макон топди қай бирининг тупроғи,
Ким билар қай денгизда қай бири чўкиб кетди.
Кеч кузда, хусусан, шу турналар учган чоғи,
Қайтмаган турналарим кўнглимни сўкиб кетди.

Қайтгани, қайтганига қарайман, тўкиламан.
Бирида бир қанот йўқ, бирида эса бир кўз.
Ярим жон... мен титроқда бисотим титкилайман,
Қаддини кўтармоққа бўлай деб бир тирак, сўз.

Қайтганлар, қайтганлар ҳам сийраклашар кундан-кун,
Хув қорда оқсоқланган уч-тўрт турнани қаранг:
Кузатаркан кўнглимни тўлдирмасми қасос, хун,
Асабларинг тортмасми чолғу симидай таранг.

Ҳеч йўқса шулар ҳаққи, лоқайд яшаш исноддир,
Яшашми, енгиб яшаш... Бошқаси ортиқча гап.
Ҳар лаҳза таранг тортиб яшаш бизга қисматдир —
Яшашимиз шарт бизнинг ханжар каби жаранглаб.

Улар-ку қасд қилдилар бизга фидо ўтмоққа,
Бобо мерос қутлуг қон қандоқ тинч қўйсин бизни?!
Ҳаққимиз борми айтинг, одамлар, унутмоққа,
Қайтган, қайтмаган оппоқ, оқ турналаримизни.

Сув тинди, гуллар хазон турналар айтар видо...

1982, 12 сентябрь

ЎЗБЕКИСТОН ДАЛАСИ

Жоним туташ бўлиқ ер, Ўзбекистон даласи,
Авжи саратонида ё қишининг чилласи
Унинг бағридан қачон, келса ниманинг саси
Муҳрладим хотирга.

Бир-бирини суяган Ўзбекистон тоғлари,
Не тоғ, тик чўққилардан ошса арғумоқлари,
Арғумоқлар ёлида бўрон турган чоқлари
Қимиз тутдим ботирга.

Гўдаklarини ўпдим Баҳордан энчилар деб,
Жаннатдан келган жажжи, бахт элтар элчилар деб,
Бу элчилар шу ерда униб, ўсиб гуллар деб,
Учмас қилиб битдим хат.

Дўстлари, мен боримни унинг дўстига қўйдим,
Пойи қадамларини кўзим устига қўйдим.
Дўстликнинг жавҳарини тилим остига қўйдим,
Йўқотмайин деб абад!

Бир кун келиб теграмда тиниб ҳаёт қарсаги,
Менга ҳам етиб келар йўлнинг сўнгги фарсаҳи.
Қовушмоқ фурсати ҳам етибди, қарасак-ки
Хотиржам, кўксинг аро қўядирман юзимни.

Шу тонг оппоқ бир, эзгу қор тушадир тупроққа,
Оёқ-қўлим томирдай қоришадир тупроққа
Ва бу дунё айланар оқ қор, оқ гулга, оққа.
Мен шу тахлитда Сенга бағишлайман ўзимни.
Ўзбекистон даласи, Ўзбекистон даласи...

1982, 12 сентябрь

Таржималар

Фазу Алиева
(Доғистон)

ЧАВАНДОЗ БОЛАГА

Болажон,

Эгарсиз ва узангисиз

От қамчилаб бораётган чавандоз бола,
Сенга ҳасад қилаяпман.

Ҳу кўринган булут янглиғ ҳасадим тиниқ
Тўзғиб кетган сочларингга

Илашган нурдай ҳасадим иссиқ,
Қачонлардир мен ҳам бунда

Отда учгандим.

Парга ўхшаб гоҳо чўққи, гоҳ тошга тегиб,
Тоғдан тоққа

Худди булут янглиғ кўчгандим.

Учган эдим

Порлаётган қуёшга тегиб,

Учган эдим

Отмас,

Довқур бир шамолнинг бўйнига ётиб,

Сочларимнинг узун, қора, шўх толалари
Отнинг сариқ ёли билан эшилиб кетиб,
Қичқиргандим, уча қолгин, отим, баланд уч.
Борарканман қуёш нурин ғамлаб дилимга,
Шундан буён ўша парвоз яшар мен билан,
Шундан буён нур қўшиғи келар тилимга.
Болажон,
Сен бўш келмагин, шамолдай от сур,
Мен-ку энди тошиб, отга урмасман эгар.
Аmmo ўша бир вақтлари жамлаганим нур —
Кулиб-кулиб тугатмоққа умримни етар.
Болажон, сен учгин,
Сенга менинг ҳасадим —
От ёлида ўйнаётган нурдайин нафис.
Бу нур таранг торга ўхшаб кетади асли.

106

Силва Капутикян,
(Арманистон)

УНУТИШ

Хаёлимдан тамом унутилса хонадон,
Бурчимни унутсам, қийнамаса виждон.
Унутилса шараф, бор наслу насаб —
Дилимда тугилган муҳим гап.
На юртим, на халқим билмаса бу сирни,
Мисра, умидларим чиқиб ёдимдан —
Ҳакамни унутсам, унутсам тақдирни
Ярқираб сен чиқсанг олдимдан.
Ибтидо, интиҳо, барча-барчасин
Сенга алиштирсам, қолсанг фақат сен
Бир кун чўққилардан сенга қуласам,
Кўчки мисоли.
Сен — водийни, бир кўза янглиғ
Ишқим шаробига қилсам лиммо-лим.
Баҳорги сув каби эриш, қуюлиш
Гўдакдек суюкли, эрка туюлиш

Беғам, эҳтиётсиз, жимжит — севмоқ учун
Ишқдан ўзгасининг устидан кулиш
Мароқли, мароқли...
Унутиб асосларнинг асосини
Кўтарай муҳаббат тахтига Сени.
Муҳаббат бир олов солсин-ки жонга
Айланиб кетайлик уммонга.

Ибройим Юсупов
(Қорақалпоғистон)

САКСОВУЛ

Чайир қўлларин унсиз кўкка чўзган —
Элдан четда кимлар ул, қайси ботир?
Ҳеч ким эмас, ул қадим саксовуллар
Поёни йўқ далани қоплаб ётир.
Бағрида ўти бордир тошкўмирдай,
Юз-кўзларин чанг босиб ёш кўринмай.
Ўз даласин ёвлардан қўриқлаган —
Қадимги массагетнинг лашкаридай.
Курашар олов сели, жабр билан —
Йиқилса иши бўлмас қабр билан.
Ёғмай ўтган булутларга ўчакишиб —
Туядай чидаб берар сабр билан.
Бўронлар келиб уни юлқилаган,
Аммо қўрқмас у ҳеч бир гулгуладан.
Артезиан излаган қазувчидай —
Томири билан чўл тўшин бурғилаган.
Саҳро, қуюнга кўкрак кериб чида,
Билмас машаққатлардан сесканувни.
Салмоғи мисоли фил суягидай —
Севаман чўл боласи — саксовулни.
Ўруғин ер танламай униши чин,
Майли бошидан қору довул ўтар.
Ёнса ҳам текин ёнмай одам учун,
Бағридаги бор ўтни бериб кетар.

МУНДАРИЖА

Дориломон кунлар келди	4
Юрагимда барглар шивирн	5
«Учган ўтнн...»	6
Бир дақиқа	7
Жуфт шўхчан кўз	8
«Тақдир улаганда...»	8
*Ҳамид Олимжонга	9
*«Уфқ»ни ўқиб	11
Ҳовлилар	13
Сени сўрашар	14
«Сенга барча отилган тошлар...»	15
«Оташ давраларда...»	16
Гўдакка ҳам қийнн	17
Уйга	17
Қор учқунлаб турганда	19
Олқишлашинг керак...	21
«Биз олмамиз...»	22
Ғурур,	23
Кўзларимга	24
«Мени унга...»	25
«Ақлим танибманки...»	25
Қўмсаш	26
Оқ олмалар пишганда	27
Шунчаки	28
Ўзимизнинг боғлар	29
Йигит қадам ташларкан	32
Бир дўст хотирасига	33
Қалбингга чорлайсан	34
Дугонагинам	36
«Сен менинг қалбимни...»	37
Мен ортингдан из босаман...	38
«Сени кимлар...»	38
Менинг чавандоз умрим	39
Сиз доно йигитсиз	40
«Болакай...»	41
Кемалар тиккага йўл олсин	42
«Омон-омон қўшиқлардан айт...»	43
Отам ҳақида	44
Мен сен билан хайрлашган тун	47
Куйлангиз ҳей	48
Бегим, сизни табиат	48
Бағишлов	49
Севан қошида	51

Арманистон	51
Бу шеър	52
Шамол	53
Иигиргани иплар қадар	54
Наврўз	55
Китобларим	56
Сураткашга	57
Бир инсон туғилди	58
Қўлларим куйламоқда	60
Юрак, менга омонатга берганлар сени	61
Мен олмаман	62
«Ўйламангки...»	63
Шошма, қуёш	64
Ўзбекистон	<u>65</u>
Юлдузларни осиб бўлмас	67
Илдам бола	68
*Тўсатдан кўзимга...»	69
*Аллақачон унутганман...»	70
«Бирин-кетин уч киши...»	72
Ҳаёт билан сирлашув	72
Елкан	74
«Хайр дейман	74
Ҳар гап ўтса мендан ўтди	75
Бўрон	76
Қўлларимга инониб	77
Соғ-омон бормисан	79
*Аёлга қасида	80
*Кураш майдонидаги ўйлар	81
Бир ҳикматни англадим	84
«Ҳавас»	85
*Тонг	86
«Сочимнинг бир тола қораси...»	87
Суянч тоғларим	88
Онам дедим мен сени	88
Узук	90
Қўл қақида	91
Бобо қуёш	93
Менинг ярадор бошим	94
«Туғилиш бир...»	96
Одингилар	98
«Мен ёйиқ бугдойзорнинг...»	99
*«Мен сени топгандим...»	99
Улуғбекни кузатиб	100
*Бир аёлнинг кундалигидан	101
*«Хоҳ арзи, хоҳ арзимегин...»	102

Қушчага	103
Шеър ёзганда	103
Ўзгалар ўрмаги	105
Иссиқ қор	107
Сизни севгач	107
*«Албат етажакман...»	108
Кўклам	110
Юрак ёнар	111
*Сиз ҳақингизда ўйлаганларим	112
«Сиз билан миннатдор хайрлашаман»	114
Мен отамни қутлаб келай	115
Мен шу тупроқ куйчисиман	117
Болажон, сен отам бўлгин	118
Қувонч чилдирмалари	120
Бургут	121
Набирам билан суҳбат	122
«Абад сўлмас муҳаббатга...»	123
Қуёш...»	124
«Сен булоққа	124
«Шимолнинг қори...»	125
*«Асли кўклам...»	126
Қизлар билан суҳбат	127
Удубекка кўйлак тикдим	128
«Тоғларимга...»	130
«Сизга ишқим...»	130
«Бир мактуб...»	131
Ҳамқишлоқларим	132
Уйлар	134
Чеварамга ёзганларим...	135
«Ким яшаган бўлса...»	137
Хаёлларим пардай тўзғир	139
Гуноҳ...	140
*Танҳоликда	141
Ўз онамнинг суратини	142
«Ўзи эгик бошимни...»	143
«Қайдан ҳам...»	143
Ферузанинг дарди	144
*Бир лаҳза	145
Янги унган майса	146
«Мен қор билан хайрлашдим бугун...»	147
«Мен кетиб бораман...»	148
*Кечаги кун	149
«Майлига...»	150
«Қайларгадир...»	150
*Мен сизни...»	151

Юртимга	152
Уқ ҳақида олти шеър	153
«Тан оламан...»	155
«Мен сиздан...»	156
Фикр	156
*«Ўт билан ўйнашиб...»	157
«Икки қуш бор...»	157
«Ажралишдик...»	158
Муҳаббат	158
«Қора кундан...»	159
«Алвидо денг...»	159
«Тугатинг, бас...»	160
Мен ўзимнинг кўзим билан кўрмоқ истайман	160
Уртоқларим	162
Уртаниш	164

«БАМ хотиралари» туркумидан

Байкал—Амур магистрали	165
Қаҳрамонлик	166
Бир жонимни	168
Китобларимга	169
Нозик гулга айтганларим	170
*Ўткинчилар	171
Соғинч	174
«Кўклам эритаётир...»	175
Бола, ойинг олим эди	177
*Бургутларим...	180
Ёшликка ёзганларим	183
*Шоир яшай билмас	184
*Бу байрам оқшоми	185
*Бир қиргоққа	189
*Ҳисоб-китоб ҳақида	190
*Умидга	191
*Онам кетиб бораяпти	192
*Май алёри	193
*Остонадагилр ҳақида	195
*«Таъқиқласам...»	196
*Тўй кечасида кўнглимдан кечирганларим	196
*Ҳайрат	198
*Кузги дарахт	198
*Иқрорлик	199
*Эътиқод	200
*Куз тонгидаги ўйлар...	201

*Энг тоза мева	202
*Иил боши истаклари	203
*Ярим умр ўйлари	207
*Рўмолча	208
*Куз хаёллари	210
*Кузги боғ	212
*«Мен «кетаман» дедим...»	212
*Ардоқли республикам	213
*Тўрақўрғон райониди	215
*Инқилоб	216
*Бахт	218
*Аёл монолоғи	218
*Сукунат	219
*Уруш бу бир қора сўздир...	220
*Оналар ҳақида	222
*Бу ўғил меники	223
Қўлингни бер...»	224
*Саволларга мени ўрама...»	224
*«Эй, сен...»	227
*«Метин ақл...»	228
*«Эмишки...»	228
*Ниҳол	228
*Орқа тоғ	229
*Садоқат	230
*Шаҳидлар	231
*Бобур	231
*Кумушнинг ўлими	232
*Учинчи дўст. Туркумдан	234
*Бир хонадонда	234
*Қизини узатаётган она ўйлари	236
*Узатилаётган қиз ўйлари	237
*Нелин туширган оқшомда қайнона ўйлари	238
*Елғиз аёл хати	239
*Бу фасл	240
*Бугуннинг бу саволи	241
*Қирқ йилдан сўнгги нидо	243
Турналар	245
*Ўзбекистон даласи	246

Таржималар

Чавандоз болага (<i>Фазу Алиева</i>)	247
Унутиш (<i>Сильва Капутикян</i>)	248
Саксовул (<i>Ибройим Юсупов</i>)	249

*© Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти,
1983 й.

На узбекском языке

ВЕРНОСТЬ

Стихотворения

Редактор Қ. Раҳимбоева

Рассом Б. Хайбуллин

Расмлар редактори А. Бобров

Техн. редактор Т. Смирнова

Корректор М. Абдусаломова

ИБ № 2612

Босмахонага берилди 17. 03. 83. Босишга рухсат этилди 04
10. 83. Р-23029. Формати 70×90¹/₃₂. Босмахона қоғози № 1.
Мактаб гарнитураси. Юқори босма. Шартли босма л. 9,36+
0,14 вкл. Шартли кр. оттиски 10,23. Нашр л. 9,49+0,27 вкл.
Тиражи 10000. Заказ № 1549. Баҳоси 1 с. 40 т.

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти 700129
Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари бўйича
ЎзССР Давлат комитети Тошкент «Матбуот» полиграфия иш-
лаб чиқариш бирлашмасининг Бош корхонаси. Тошкент—
700129. Навоий кўчаси, 30.

Ўз Х 87 Худойбердиева, Ҳалима.
Садоқат: Шеърлар.—Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1983.— 256б.

Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти лауреати, таниқли шоира Ҳалима Худойбердиеванинг «Илк муҳаббат» (1969), «Оқ олмалар» (1973), «Чаман» (1974), «Суянч тоғларим» (1976), «Гордость» (1976), «Бобо қуёш» (1977), «Иссиқ қор» (1979), «Белые яблоки» (1980) каби китоблари нашр этилган. Мазкур тўпламга «Ўзбекистон», «Ҳар гап ўтса мендан ўтди», «Бобо қуёш» каби машҳур шеърлари саралаб киритилди. Шунингдек, аёл қалби кечинмалари, тарихий мавзуларда ёзилган руҳи кучли янги шеърлар ҳам бу китобдан ўрин олди.

Худайбердиева Ҳалима. Верность.
Стихи.